

דברי הכנסת

הישיבה השמינית של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, כ"ח בתמוז התשנ"ב (29 ביולי 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

תוכן העניינים

דברים לזכרו של חבר הכנסת לשעבר יעקב חזן, זיכרונו לברכה, במלאות שבעה למותו	
הצעה לסדר-היום	
קיצוץ 5% במענק השחרור לחיילים	
הצעה לסדר-היום	
פגיעה מתמשכת ביחידות המסתערבים של צה"ל	
הצעה לסדר-היום אי-גיוסם של 18.5% מקרב בני-הנוער חייבי הגיוס לצה"ל	
וההשלכות החברתיות והכלכליות הנובעות מכך	
הצעות לסדר-היום הריגת ילד מרצועת-עזה מיריות חיילים והצורך	
למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד	
הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים	
הצעה לסדר-היום	
מינוי סגני שרים	
הצעה לסדר-היום	
מעצרים של שלושת הישראלים בקונגו	
שאלות בעל-פה	
בית-אבות ללא רשיון ברמת-גן	
הצעה לסדר-היום הכרזת השר לקליטת העלייה בדבר מסלול החינוך של העולים האתיופים	
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת על איוש משלים בוועדות הכנסת	
הצעה לסדר-היום	
ייקור תעריפי התחבורה	
הצעה לסדר-היום	
פיטורים בשירות המדינה	
הצעה לסדר-היום	
הצורך בהסברה לעידוד הילודה	
הצעה לסדר-היום מצב הטיפול בקטינים ובחוסים במשרד העבודה והרווחה	
הצעה לסדר-היום	
תעסוקה לעולים מובטלים	
הצעות לסדר-היום	
עתיד המפעל "סולתם"	

דברים לזכרו של חבר הכנסת לשעבר יעקב חזן, זיכרוננו לברכה, במלאות שבעה למותו

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, כ"ח בתמוז התשנ"ב, 29 ביולי 1992.

אנחנו, חברי הכנסת, נקדיש את הישיבה הזאת להעלאת זכרו של יעקב חזן.

לפני שבוע הלך האיש לעולמו. ליווינו אותו לפני שבוע לדרכו האחרונה על גבעה בתוך קיבוץ משמר-העמק, בטקס ממלכתי שנערך שם נאמרו דברים, והרי אי-אפשר לתמצת רק באותו רגע עגום ועצוב של פרידה את כל מה שיש לנו לומר על יעקב חזן. על כן נקדיש לו את ראשיתה של הישיבה הזאת, ואני בטוח שנמצא דרכים נוספות להעלות את זכרו, לומר דברים לזכרו, לסכם את תורתו ואת משנתו, תורה ומשנה שוודאי יתחנכו לאורן הרבה דורות אחריו.

יעקב חזן היה מן המנהיגים הבולטים של תנועת העבודה בארץ-ישראל. הוא היה גם מן האישים המרכזיים שעיצבו את הדרכים וסללו את הדרך הראשית להקמת מדינת ישראל. הוא עלה לארץ בשנת 1923, מפולין, אחרי שכבר אז, בגיל צעיר מאוד, היו מאחוריו מעשים חשובים של ייסוד תנועות; הוא מילא תפקיד מרכזי בייסוד תנועת הצופים היהודית שם בגולה, היה בין מייסדי "השומר הצעיר"; עם הגיעו ארצה עבר את כל המסלול הידוע של החלוצים בעת ההיא, עבודה קשה, מייגעת, פיזית, בפרדסים, ותוך כדי כך עיצב מסגרות לעתיד, מסגרות חדשות אשר יחד הציבו את הבסיס להקמתו של הבית השלישי כאן.

יעקב חזן היה בין מייסדי קיבוץ משמר-העמק, ומאותה עת הוא היה שם, ומשם הקרין על כל סביבתו וגם השפיע השפעה עמוקה מאוד על עיצוב המסגרות החינוכיות של תנועתו, ומעבר לתנועתו, בגולה.

יעקב חזן היה חבר הכנסת עד שנת 1974, והוא היה מן הדמויות הבולטות בכנסת. יחד עם מאיר יערי, בנו השניים תנועה ועמדו בראשה שנים הרבה, ועיצבו מודל של הנהגה רוחנית שהיא קרובה מאוד לענייני ביצוע, משפיעה מאוד על הביצוע, אבל שומרת לעצמה את הפרספקטיבה של עמידה לא מן הצד, לא עמידה יהירה מלמעלה, אלא מעין ליווי של המעשה מעמדה של מי שאיננו יושב בכס העושה. במובן מסוים זהו מודל שנפוץ מאוד בקרב חלק מן המפלגות הדתיות בארץ. המפלגות האחרות בדרך כלל העלו להנהגה, או שזה צמח מתוך עצמו, אנשים שבהיותם המנהיגים ההוגים הם גם נכנסו לתפקידי ביצוע. יכול להיות, שבמובן זה יעקב חזן ומאיר יערי, ואנחנו מקדישים היום את הישיבה ליעקב חזן, עיצבו מין דפוס שגם ברל כצנלסון, ממנהיגי הבולטים של תנועת העבודה, עיצב בתקופה שהוא עמד במרכז עניינה של תנועת העבודה ושל התנועה הציונית בארץ-ישראל. אני בטוח שהוא נחוץ; הוא נחוץ גם ביום הזה.

כאשר ליווינו את יעקב חזן לדרכו האחרונה, אמר ראש הממשלה יצחק רבין, שיעקב חזן היה גם שורש, גם גזע וגם צמרת, ואני חושב שהפסוק הזה מתמצת את עיקרי הדברים.

יעקב חזן היה איש מרכזי בפעילות הפוליטית השוטפת של הכנסת. הוא סימל באישיותו תנועה שלמה, שהתרפקה – באופן שהיה בו אפילו משהו מן המשיחיות, במובן החיובי של המלה – על תורות הומניסטיות, ועל כן גם בשעת השבר של אותן תנועות היתה במרכז של חשבון נפש, כאשר היתה צריכה להיות הראשונה שתשמיע את הרקוויאם על שחרות שהיתה בחלקה גם עבודה, וגם את זה הוא עשה באומץ יחד עם תנועתו. הוא עשה זאת באומץ, כיוון שגם בתקופה שהוא ושכמותו ותנועה שלמה בארץ התרפקו על תנועה סוציאליסטית אחרת, שהיתה אמורה להגשים חזון אנושי ממדרגה ראשונה, חטאו, והחטאים נתגלו. היה ליעקב חזן ולתנועתו בסיס איתן כאן של הגשמה אנושית, של סוציאליזם דמוקרטי, של מודל אחר לגמרי מן המודל ההוא, ולכן, לדעתי, הם עברו בכבוד גם את המשבר ההוא.

יעקב חזן, כחניך של בית-ספר דתי, לפחות בילדותו, מעולם לא גלגל את הסוציאליזם שלו ושל תנועתו אל התחום של אתאיזם עקר. היה לו רגש חם כלפי הדת היהודית, כלפי הציבור הדתי בארץ, ולא אחת הוא הביע צער על מצבים של התנתקות מוגזמת בקטע הזה.

יעקב חזן הנהיג תנועה שהיא תנועת שלום במשך כל תקופת קיומה, אך מעולם לא התנתק מצורכי הביטחון של המדינה, לא רק בהגשמה האישית שלו, של קיבוצו, שעמד בגבורה מול התוקפים במלחמת השחרור, של תנועתו, שהעניקה למדינה הזאת את נגבה ושכמותה, את משמר-העמק, ועוד עשרות קיבוצים של "חומה ומגדל" ועבודת אדמה יחד עם קיבוצים של תנועות אחרות. הוא יצר גם את המודל של מיזוג אינטגרלי אמיתי בין חתירה בלתי נלאית לשלום לבין שמירה קפדנית על ביטחון מדינתו, וככזה אנחנו נזכור אותו.

אני יודע שסביב אישיותו נרקמו הרבה חלומות. רבבות בני נוער התחנכו לאורו. אני לא זכיתי להיות בחבורה הזאת, אבל תמיד עמדתי מן הצד והיתה לי קנאה גדולה כלפי אלה שהיתה להם הזכות לחיות בסביבתו ולהיות חברים בתנועתו.

אנחנו נזכור אותו, וגם נמצא דרך בבית הזה לגרום לכך שאנשים שיבואו ויבקרו כאן ידעו יותר על יעקב חזן – אם בספרייה ואם בדרך אחרת, בשיתוף פעולה עם תנועתו, עם קיבוצו ועם תנועתו הקיבוצית.

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דוד לוי לשאת דברים על יעקב חזן. בבקשה.

דוד לוי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, משפחת חזן, חבריו לדרך, חברי הכנסת, הסתלקותו של יעקב חזן, אחד מאחרוני הענקים בקרב דור המייסדים, חותמת כמעט פרק בתולדותיה של ארץ-ישראל.

זה הפרק של חולמים גדולים ולוחמים נועזים; פרקם של אנשי אמונה ואנשי חזון, שאהבת ציון היתה להם לדת ויישוב הארץ ללחם חוק. מפעל חייהם הוא היסוד שעליו בנויה מדינתנו, ומצבותיהם גל-עד לתקופה הירואית – הניצב בהר-הרצל ובשדה-בוקר, בתל-חי ובצפת, בהר-הזיתים ובנהלל, בנחלת-יצחק ובמשמר-העמק.

בלכתו של יעקב חזן נעקר סלע גדול מנוף ארצנו, אבן מאבניה ועצם מעצמיה. לב אנושי רב-ממדים חדל לפתע, והחברה הישראלית כולה מחסירה פעימה בלכתו.

תכונותיו של יעקב חזן ניכרו בקולו – קול עמוק וחם, קול שובה לב בנגינתו, בהרמוניה של קשת צליליו, ברוחב הדעת, ברוחב הלב ובאהבת האדם שעלו ממנו; קולות אנוש חמים, כמאמר המשורר.

תכונותיו ניכרו גם במראהו. עלם ניצחי וחד-חושים; סוער ומסעיר, מהפכן לווהט, מאמין גדול, זקוף גו. מבטו מורם ומרחיק, תמימותו מבטאת שלמות מוחלטת, נטולת סדקים ובקיעים; תמימות של הולך תמים ופועל צדק, ששיני הזמן אינן מכרסמות בה אלא מחשלות אותה, וסערות העתים אך מעגלות את שלמותה.

הוא חי את המאה ה-20 כמעט במלואה, על כל תהפוכותיה ותמורותיה, על שתי מלחמות העולם הנוראות, על המהפכה הסוציאליסטית ושקיעתה, על מלאותה ודעיכתה של שמש העמים, על המפעל הציוני, התהוותה של החברה היהודית החדשה, תקומתנו הלאומית והתחשלותנו כעם וכאזרחי מדינה.

כל התמורות והתהפוכות האלה הותירו אותו כפי שהיה בהיוולדו, בן המאה ה-19. זו המאה שבה נולדו המושגים של חירות הרוח וזכויות האדם, המאה של הוגי דעות, המאה של חולמים ומשוררים רומנטיים; מאה שניסתה להעמיד לרגע את האדם, את החירות ואת האהבה כמושגים בעלי ערך אוניברסלי.

כאן, בשנה האחרונה למאה ה-19, החל יעקב חזן את מסע החיים המופלא שלו. המסע אל האהבה, אהבתו הגדולה לאדם, האהבה ללאום, אהבה לארץ ולנופיה, לאידיאות, לאידיאלים, לחברה היהודית והייחודית החדשה הנרקמת בישראל; והוא עצמו טבע מטבעות, הציב לה תביעות והטביע בה חותם אישי עז. לעצמו לא ביקש דבר, לא משרה ולא שררה, לא תפקיד פורמלי בתנועתו ולא חלק בממשלות ישראל, משום כך אולי היתה סמכותו בלתי מעורערת ובלתי מותנית; סמכות רוחנית השואבת ממקור כוחה, מנהיגות קורנת המוזנת ממאגר אנרגיה ואמונה בלתי נדלות.

הוא חי בתוך חברה שלא תמיד ידעה לכבד את צורכי הפרט ואת ייחודיותו; חברה שהאדירה את צורכי התנועה, המפלגה והמדינה. על רקע זה בלטו ההומניות שלו ודרכו להציב את האדם וכל פרט בחברה בראש סולם העדיפויות הערכיות שלו.

כך ממש נהג ביריביו הפוליטיים. דרכו לנהוג כבוד בבני-הפלוגתא שלו, בהם גם המובהקים והמושבעים ביותר, לא גרעה מאומה מן הלהט והדבקות שלו בדרכו הרעיונית.

הוא נהג לומר, כי ידידים ויריבים אינם שונים זה מזה; כי יריב פוליטי, המתכוון להשיג מטרה דומה ורואה לנגד עיניו את טובת הכלל, הוא ידידו. "היו לי הרבה ידידים ויריבים בעלי דעות שונות", אמר חזן, "אבל כולנו ידענו שאנחנו זורמים באותו נהר לאותו ים."

כך תרמה גישתו ההומנית ליצירת מבנה משותף רחב ולהנחת בסיס חברתי-לאומי שהוא כה חיוני לחברה הישראלית המתהווה על רקע מזגי תרבויות שונים והשקפות עולם שונות.

נאמן לעצמו ולדרכו נשא יעקב חזן את הדגל האדום זמן רב לאחר שאחרים הבחינו כי צבעו דהה כליל תחת אשה הצורב של שמש העמים. קיפול הדגל הזה ותהליך התפכחותו מאשליית המולדת השנייה היו ציון דרך טרגי בחייו.

אם לא גרמה עובדה זו לשקיעתה המוחלטת של תנועתו, ואף לא לכרסום בתדמיתו שלו, הרי יש לייחס זאת לקסמו האישי המיוחד ולכך שמעולם לא עירב מחלוקת אידיאולוגית עם יחס אנושי.

יעקב חזן הוסיף לחפש את האמת, וחיפושיו אלה, בדור הרביעי לחייו, אדוני היושב-ראש, הביאוהו אל אופקים חדשים, שהיו מנוכרים ומרוחקים מתפיסתו המסורתית. הם הביאוהו להתבטא כביטחוניסט בדברו על עמנו הקטן ועל ארצנו הקטנטונת, והם הביאוהו אל סף ההתרפקות על שורשי המורשת הלאומית. בשינוי גישה זה ראה את החברה הישראלית קודם כול כחברה יהודית, הנוחלת ומנחילה מורשת של דורות.

זכורים לי היטב דבריו על קברו של רעו, כאח לו, מאיר יערי, זיכרוננו לברכה. וכך הוא אמר, אני זוכר: "אני עצוב אך מפויס"; מפויס עם דרכי החיים ועם מכוון העתים. עצוב היה לא רק על אובדן חבר יקר, אלא על אובדן של אידיאות שהוכחו כבלתי ניתנות להשגה; מפויס – כדבריו שלו, על שום שהמציאות שלנו יפה ואנושית מכל חלומות נעוריו.

בצוואה רוחנית זו שלו, שהיא היפוכו הגמור של קוהלת, אנו נפרדים מעל יעקב חזן באותה דרך עצמה: עצובים אך מפויסים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד לוי. אני מזמין עכשיו את השר יאיר צבן לשאת דברים לזכרו של יעקב חזן.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, משפחת חזן היקרה, חברים מביתו הקיבוצי משמר-העמק, חבריו להנהגת מפ"ם והקיבוץ הארצי, נציגי תנועתנו תנועת "השומר הצעיר", מוקירי זכרו, רק לפני שבוע ליווינו למנוחת עולמים את יעקב חזן, זיכרוננו לברכה, אחת הדמויות הייחודיות והמופלאות בתולדות המפעל הציוני בארץ הזאת, חלוץ אמיתי, מנהיג דגול, בנאי של תנועה, חבר יקר.

יעקב חזן הלך מאתנו בשיבה טובה והוא בן 93 שנים. כמי שנולד במוצאי המאה הקודמת, חייו היו פרוסים על פני המאה ה-20, מאה שאין דומה לה בתולדות אנוש, והיו פרוסים כמעט עד תומה.

חזן הלך לעולמו כשהוא אפוף אהבה רבה, שזרמה אליו משכבות שונות ומגוונות בעמנו, מחוגים פוליטיים קרובים ורחוקים. רבים רבים מאוהביו וממעריציו לא זכו לחיות עד הנה וללוות אותו, את נשוא הערצתם ואהבתם זה בדרכו האחרונה.

חזן היה דברה המובהק של תנועתו. הוא היה דברה הראשי בקונגרסים הציוניים הרבים שבהם נטל חלק, בוועידות ההסתדרות, עוד בימים של טרם מדינה, ולאחר מכן בכנסת ישראל. הוא ריתק בנאומיו המרשימים מעריצים ויריבים, ובדרך החזנית המיוחדת במינה ידע לרכוש את הקשבתם של מאזיניו, ולא רק של חסידיו, לדברה של תנועתו, כשהוא נושא תמיד בלהט את הקריאה ליהודים לעלות לארץ, לצעירים – להגשמה בקיבוץ, לעובדים – לזקוף קומתם במאבק על זכויותיהם, ליהודים ולערבים – לבנות ביניהם גשר של הבנה ושותפות ודו-קיום, כשהוא אינו חדל מללחום על אמונתו הציונית-הסוציאליסטית וממאבקו להבטיח לישראל שלום עם שכניה הערבים, שלום שיש עמו ביטחון. וכאשר חזן נשא את מדברותיו מעל הדוכן הזה, האזינו לו. האזינו לו בהערכה, בכבוד ובאהבה.

אהבה רבה ליוותה את חזן גם בחייו, והיא שפעה אליו כמעט מכל עבר. חזן היה לעתים בר-פלוגתא קשה כסלע, לא רק ליריבים פוליטיים בימיו, ולא רק לאלה שחלק על דרכם בהנהגת תנועת העבודה, אלא גם, לעתים, לחברים לא מעטים בתוך תנועתו. כמה מהמחלוקות הללו הותירו צלקות מכאיבות בשני עברי המתרס, אבל חזן השכיל להתפייס בערוב ימיו עם רבים מבני-הפלוגתא שלו.

חזן הגיע לארץ בשנת 1923, בשלהי העלייה השלישית, והוא כבן 24, כשהוא עמוס חוויות מסעירות של ימי נעוריו ובחרותו, במלחמת העולם הראשונה, במלחמה הפולנית-הסובייטית, במהפכת אוקטובר, חוויות אשר הציבו אותו על סיפה של פרשת חיים ארוכה בהנהגתה של תנועתו.

ומאז, במשך למעלה מ-60 שנה, צעד בדרך ארוכה, קשה, נפתלת לעתים, כתף אל כתף עם שותפו ורעו, מאיר יערי, זיכרוננו לברכה, כשהם מטביעים בצוותא חותם שלא יימחה בנופה של הארץ הזאת ובספר תולדותיו של עמנו.

סיפורה של המנהיגות המשותפת הזאת, של יערי וחזן, הוא סיפור שאין שני לו בתולדות התנועות הפוליטיות המוכרות לנו. ספק אם יש אח ורע לפרשת מנהיגות זאת של שני אישים דגולים, אשר הנהיגו תנועת נוער מיוחדת במינה, את "השומר הצעיר", בנתיב שהוביל להפיכתה לתנועה רעיונית-פוליטית, ציונית-סוציאליסטית, ולתנועה מגשימה, שממנה צמחה ועלתה תנועה התיישבותית מפוארת, עתירת יצירה – הקיבוץ הארצי, וממנו צמחה, ברבות הימים, מפלגה פוליטית, לוחמת, מפ"ם. מדובר במפעל חיים אדיר, מפעל חיים משולש – תנועת נוער, תנועה קיבוצית, מפלגה פוליטית – שאין לתארם בלי יערי וחזן כמחולליהם, כמורי דרכם.

אמרנו: תנועת נוער, תנועה קיבוצית, מפלגה פוליטית, ועוד לא אמרנו הכול. משום שבמשולש המיוחד במינו הזה צמחו מבנים מפוארים של יצירות חינוכיות ותרבותיות, אשר הפכו נדבכים מרכזיים בהוויית חיינו בארץ הזאת. יעקב חזן ומאיר יערי, אנשים כה שונים באופיים, כמו נלכדו בכבלים שאינם ניתנים להתרה של חברות ושותפות, שהיה בהן הכול, לטוב ולרע.

חזן עצמו היטיב לתאר את ברית המנהיגות הזאת, שהתמידה שנים כה רבות, במלים אלה: "במשך חיי הארוכים למדתי, שאהבה עמוקה וידידות אמת אפשר לבנות על שני יסודות הפוכים: או על זהות

מרחיקת-לכת או על הבדלים מרחיקי-לכת. ההבדלים – זה היסוד שעליו נבנתה הידידות והשותפות בין מאיר וביני".

חזן העיד על עצמו, כי אחת החוויות המעצבות ביותר את אישיותו היתה חופשת קיץ אחת שבילה, בהיותו בן 14, ביער העד של ביאלוביז'יה, לאחר שחדל להיות שומר מצוות.

ייתכן, כי בהשפעת אותה חוויה עמוקה נהג חזן עצמו לדמות שוב ושוב את יחסיו עם האנשים הקרובים לו ביותר בתיאורים של עצים הגדלים אלה בצד אלה. את יחסיו עם ברטה, אהובת נפשו וחברתו לחים הארוכים, תיאר כ"שני עצים שצמרותיהם שלובות ורק שורשיהם נפרדים". וכשנזקק להמשיל את משל העצים על יחסיו עם שותפו לדרך, עם מאיר יערי, תיאר אותם כ"שני עצים ששורשיהם וגזעיהם מחוברים ורק צמרותיהם מכות לפעמים זו בזו".

חזן היה גיבור שכבש את יצרו. הוא לא ברח מפני השררה. היתה בו הכרת ערך עצמי גבוהה. הוא לא נחבא אל הכלים. הוא ויתר על השררה תוך כיבוש יצר השררה וריסון תשוקת השלטון, מפני שסבר והאמין שכך ייטיב עם תנועתו והנהגתה. זוהי גדלות נפש. ואולי הצעד האצילי ביותר שעשה בהקשר זה לא היה ויתורו על הצעתה של גולדה מאיר שיכהן כסגן ראש ממשלה, אלא החלטתו לפרוש מהכנסת, כאשר נאלץ מאיר יערי לפרוש ממנה מטעמי בריאות, לפני 20 שנה.

חברי הכנסת, אחד מסודות הקסם שבו ניחן חזן היה טמון בהיותו איש מאמין. הוא היה בן 14 כאשר חדל להיות נער שומר מצוות, והחל לצמוח כנער יהודי חופשי ברוחו. וכך תיאר לימים את יחסו למורשת היהודית: "לא, לא השתעבדנו לעבר, אבל גם לא התכחשנו לכל היפה והחיובי שנוצר בו ולו גם בלבוש דתי. את הלבוש ביטלנו בחיינו, הרבה מהתוכן אימצנו ללבנו. לא השתעבדנו לעבר הזה, אבל ראינו בו מקור של השראה. קיימנו את הזכות לדחות את הזר לרוחנו ולאמץ ללבנו את העשוי לבנות את חיינו – כחיים של שורשיות והמשך. זכרנו תמיד שאנו בני עם שיצר וגיבש את תרבותו במשך אלפי שנים, ומזה אלפיים שנה בנדודיו בגולה. היינו גאים על חיוניותו ועל כך שבהרבה שטחים היו בניו חלוצי הקדמה".

חזן נטש את אורח החיים הדתי ואת האמונה הדתית, אך בז לאלה החיים את חייהם בריקנות מכל אמונה שהיא. חזן חי את חייו כאדם מאמין, מאמין באדם, בערכים ההומניים והמוסריים של המורשת היהודית ושל התרבות האנושית הכללית; מאמין ביכולתם של אדם וחברה לכונן חברה צודקת יותר, טובה יותר. וגם האכזבה המרה מהחלום על "עולם המחר" לא שברה את אמונתו הסוציאליסטית בצורך ובאפשרות לחתור לכינונה של חברה שיודעת למזג צדק עם שוויון, עם חופש לאדם וחירות לעמים.

רק שבועות אחדים חלפו, חברי הכנסת, מאז פגישתי האחרונה, בחדרי החולים של משמר-העמק, עם חזן, ליד מיטתה של ברטה. זכיתי לראותו בשעה של חסד. חזן, שכבר היה בדעיכה לקראת הסוף, היה צלול, והשיחה הלבבית קלחה לה שעה ארוכה. שיבתו הטובה וחוליי ימיו האחרונים ניכרו בגופו השברירי ובשקיפות עורו, אך במבע פניו נשקפה אותה רוח נערית שאפיינה אותו לכל אורך דרכו.

חזן לא הביט אחורה, לא בזעם ולא בנוסטלגיה. הוא הביט קדימה, אל העתיד, בסקרנות בלתי-נדלית, בדאגה ובתקווה. בראש דאגותיו של חזן עמדה הדאגה לעתידו של העם היהודי, וכל שאר הדאגות

נגזרו ממנה ונותבו אליה; הדאגה לעתידה של תנועת העבודה הציונית-הסוציאליסטית, לעתידו של הקיבוץ, לעתידה של תנועתנו. אולם דאגות אלה לא הפכו אצל חזן למרה שחורה, לא הולידו ייאוש, ולא הצמיתו את התקווה. למרות חרדותיו ודאגותיו, הוא נשא בלבו תקוות גדולות להתגברות על המשברים שאנו נתונים בהם, וכרך אותן, את התקוות, באנשים הצעירים של הארץ הזאת, שישכילו לעשות את שנראה היום בלתי-אפשרי.

וכמה סמלי הדבר, שעמדו לו כוחותיו כדי לחיות עד הנה ולחזות במהפך האחרון, שפתח סיכוי חדש למימושן של התקוות הגדולות שהוא, יעקב חזן, זיכרונו לברכה, נשא בלבבו עד יומו האחרון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר יאיר צבן.

חברי הכנסת, הכנסת מביעה תנחומיה למשפחת חזן, לקיבוץ משמר-העמק, לקיבוץ הארצי ולתנועתו. בפעולתם למען הכלל ננוחם.

נתכנס בעוד חמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 11:32 ונתחדשה בשעה 11:38).

הצעה לסדר-היום

קיצוץ 5% במענק השחרור לחיילים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו מחדשים את הישיבה.

אני מזמין את חבר הכנסת רענן כהן להביא לפנינו הצעה לסדר-היום, מס' 65: קיצוץ 5% במענק השחרור לחיילים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, יש שאילתות.

היו"ר ש' וייס:

זה נכון. אני הסברתי: בימים כתקנם, כשהכול יחזור למסלולו, אנחנו נחדש את מסורת השאלות בראשית הישיבה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

יהיו שאלות. אלא שעדיין אנחנו צריכים לתמרן קצת בהתחשב בעובדה שסדר-היום אומנם דחוס אבל יש בו גם משהו מן הארעיות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

יש נוהג. שר העבודה נמצא כאן.

היו"ר ש' וייס:

זה נכון. הכול יתחדש. יש נוהג של הצבעה אלקטרונית, יש גם נוהג שמצמידים שאלות לשר על-פי העניין. בוא נצא מתוך הנחה שבענייני נוהג גם היושב-ראש מבין משהו. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני ראש הממשלה, בראשית הדברים ארשה לי לאחל לך שוב הצלחה בתפקידך. אין ספק שהשבועיים הראשונים לתפקוד הממשלה בראשותך מהווים משב רוח רענן והתחלה טובה, ואני מאמין שזה גם סימן לבאות.

לגופו של עניין, בכנסת הקודמת הייתי שותף פעמים מספר בדיונים שהתנהלו בוועדת החוץ והביטחון על מענקי השחרור שהחיילים מקבלים. כחבר ועדת החוץ והביטחון העליתי את שאלת האי-שוויון במענק שמקבלות החיילות לעומת המענק המשולם לחיילים. כבר אז הסכמנו, שיש כאן עיוות וקיפוח של החיילות לעומת החיילים.

היום, אדוני ראש הממשלה, חיילות מקבלות סכום אפסי וחסר משמעות, שבקושי מספיק לקניית שמלה – 279.50 שקלים ועוד תוספת של 5.10 שקלים לכל חודש שירות, ובסך הכול החיילת מקבלת מענק כולל של כ-400 שקלים, לעומת החייל המשוחרר, המקבל אחרי שירות של שלוש שנים סכום של 2,127.50 שקלים. ההפרש נובע משיטת חישוב מיוחדת, הנקראת שס"ן, שירות סדיר נוסף, המבוססת על כך, שבתוקף תקנה של שר הביטחון משרתים החיילים שלוש שנים, ובעבור מחצית השנה האחרונה מקבלים בעד כל יום 8.30 שקלים. זאת אחת הסיבות לפער במענק השחרור שבין החייל לחיילת.

אדוני ראש הממשלה, אין כל היגיון בכך, שחיילת המשרתת שנתיים מקבלת פחות מ-19% מהסכום שמקבל החייל המשרת שלוש שנים. תסכים עמדי, ששנה נוספת אחת של שירות איננה פי חמישה של שנתיים. על-פי חישובי, המבוססים על תקופת שירות, חיילת היתה אמורה לקבל כ-1,418 שקלים.

והנה, נודע לי בימים אלה, שלא רק שמענק השחרור המגוון הזה לא יועלה, אלא חושבים להקטין את המענק הניתן לחיילים ב-5%, ובכך להקטין את הפער בין חיילות לחיילים. והרי זה מצחיק. אם רוצים לצמצם את הפער – ואני מברך על כך – צריך פשוט להגדיל את המענק הניתן לחיילות, ולא להיפך. ומה משמעות כל הקיצוץ הזה? מדובר בכסף קטן, שאין בו כדי לרכוש אפילו טנק אחד למערכת הביטחון.

בכנסת האחת-עשרה, בשנת 1988, התקבל חוק הנקרא חוק מענק הסתגלות, המסדיר את נושא מענקי השחרור. חוק זה לא בוצע עד היום, משום שיש בו סעיף – סעיף 5 – הנותן לשר האוצר את היכולת לבצעו כראות עיניו. בינתיים חוק זה קבור שש אמות באדמה ואינו מתבצע. חטטתי בארכיון של הכנסת ומצאתי את החוק, ואני מציג אותו בפניכם.

היו"ר ש' וייס:

מה, צריך לחטט בארכיון? הרי זה מסודר.

רענן כהן (העבודה):

כן, צריך לחטט, צריך למצוא, צריך לעבוד עד שאתה מוצא את החוק.

השרה לאיכות הסביבה א' נמיר:

כן, צריך לחפש – – –

היו"ר ש' וייס:

אני פשוט רוצה ללמוד.

רענן כהן (העבודה):

צריך לעשות עבודה יסודית ולחפש.

החוק שעליו אני מדבר מעניק לכל חייל משוחרר 900 שקלים לשנה, צמודים למדד יוקר המחיה, במשך שלוש שנים לאחר השחרור. חייל ששירת פחות משלוש שנים יהיה זכאי יחסית לתקופת שירותו. מכאן שחיילת ששירתה רק שנתיים תקבל 1,800 שקלים, לעומת חייל ששירת שירות מלא, שיקבל 2,700 שקלים. מדד המחירים, אדוני ראש הממשלה, עלה מאפריל 1988 ועד היום ב-90%. לכן חייל יקבל היום 5,130 שקלים לאחר שלוש שנות שירות וחיילת תקבל היום 3,420 שקלים. אני חושב שמענק זה יותר מכובד ויותר צודק גם כלפי החיילות, שלא לדבר על כך, שהגיע הזמן להעלות את החוק מקברו ובכך לכבד את החלטות בית-המחוקקים.

כידוע לך, אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, אני מקדיש את מיטב יכולתי כדי לסייע לפתרון בעיותיהם של חיילים משוחררים, משום שאני חושב שהמדינה עד היום לא השכילה לפתור בעיות אלו של בנינו המשוחררים – ואני מתכוון לממשלה היוצאת – אשר נתנו את השנים היפות שלהם לשירות העם. גם אתה וגם אני מכירים היטב בעיות אלו, המתמקדות בעיקר בחיפוש עבודה, בקליטה במוסדות להשכלה גבוהה ובמציאת דיור.

אנחנו כולנו יודעים, שרבים מהחיילים המשוחררים מוצאים לא אחת את דרכם לחוץ-לארץ ויורדים מהארץ. כולנו מסכימים שתופעת הירידה של צעירים מהארץ מסכנת את החברה שלנו, ובעיקר את עתידנו וחוסנו, שלא לדבר על כך שהיא משפיעה על היכולת שלנו לקלוט את העולים החדשים. על-פי הנתונים שבידי, יורדים מהארץ מדי שנה כ-15,000 צעירים, רובם יוצאי צבא, וזה נתון מדאיג, שיש לטפל בו במסגרת עבודתה של הממשלה הנוכחית.

על רקע זה מונחת הצעת החוק שלי – הצעת חוק חיילים משוחררים – שבאה לפתור אחת ולתמיד את הבעיות הללו של החיילים המשוחררים. הצעה זו מעוגנת בקווי היסוד של הממשלה, ועל כך אני רוצה לברך אותך, שהסכמת לתת לה עדיפות ולכלול אותה במסגרת קווי היסוד של הממשלה. ואני מקווה שבבוא היום כל הבית הזה יצביע בעדה, ואז לא יהיה שום צורך במענק שחרור, ולא יהיה מקום לקיפוחן של החיילות לעומת החיילים. ובינתיים, עד שיתקבל החוק, אסור בשום אופן לקצץ במענק לחיילים המשוחררים, אלא חובה עלינו למסד את זכויותיהם בחוק באופן שלא יהיו ניתנות לקיצוץ על-פי החלטה מינהלית שרירותית.

ולסיכום, אני יודע שאתה, כשר הביטחון, מודע ורגיש לבעיות הקשות העומדות בפני החיילים המשוחררים וגם אתה רוצה לסייע לחיילים המשוחררים. לכן אני מאמין, ששר הביטחון לא יאשר לצה"ל לקצץ 5% ממענק השחרור לחיילים, ואולי ינחה את שר האוצר להפעיל את חוק מענק הסתגלות מ-1988, שנתקבל בכנסת כדת וכדין, אך לא הוצא לפועל עד היום. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת רענן כהן על הצעתו. אני מזמין עתה את ראש הממשלה ושר הביטחון להתייחס להצעה.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער מאוד, אבל ההצעה לסדר-היום, כפי שהוגשה לי, היתה, ולכן היתה גם דחיפותה, שמדובר כאילו בקיצוץ של 5% במענק השחרור לחיילים. יתר דבריו של חבר הכנסת רענן כהן באשר למחויבות המוסרית והעניינית של העם והמדינה לחיילי צה"ל – כולנו שותפים להם. אבל בהצעה לסדר-היום אין שום אזכור של הנושא הכוללני שאליו התייחסת. לכן בדברי אשיב על מה שנמסר כהצעה לסדר-היום, כהצעה דחופה.

אפתח ואומר לחבר הכנסת רענן כהן, כי אין כל כוונה לקצץ במענקי השחרור. כפי שנמסר לי, אכן, במטה הכללי מתבצעת בימים אלה עבודה, שעניינה רה-ארגון של שכר חיילי החובה.

במסגרת זו נדונו כמה הצעות לשינויים: האפשרות הראשונה שנבדקת היא העלאת השכר החודשי באופן יחסי לוותק החייל והחיילת בשירות הצבאי; כלומר, ככל שהחייל והחיילת יהיו ותיקים יותר בשירות, כך יזכו בשכר חודשי גבוה יותר. האפשרות השנייה – מתן תגמול שכר גבוה יותר לחייל ולחיילת המשרתים ביחידות שדה. האפשרות השלישית – השוואת הסכומים המשולמים בשחרור לחייל ולחיילת. והאפשרות האחרונה – הקדמת הסכומים המשולמים בשחרור ופריסתם על-פני ולאורך כל תקופת השירות.

עבודת המטה טרם הסתיימה, ולאחר שתסוכם על-ידי הגורמים הצבאיים ותאושר על-ידי נציג אותה בפני הוועדות המתאימות בכנסת.

אני, לכן, פונה לחבר הכנסת רענן כהן להסתפק בהודעתי ולהמתין לתוצאות העבודה, שתועברנה לוועדות הכנסת הנוגעות בדבר.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לראש הממשלה ושר הביטחון. חבר הכנסת רענן כהן, מוסכם עליך?

רענן כהן (העבודה):

כן.

היו"ר ש' וייס:

כבר ראיתי לפי החיוך. בסדר, סיכמנו נושא זה.

הצעה לסדר-היום

פגיעה מתמשכת ביחידות המסתערבים של צה"ל

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 88, בנושא: פגיעה מתמשכת ביחידות המסתערבים של צה"ל. חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה, הבמה שלך.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית דבר, אני מבקש לברך את ראש הממשלה ושר הביטחון ולאחל לו הצלחה בתפקיד האחראי והחשוב בתקופה קשה זו במדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, זה חודשים אחדים מתנהל מסע הכפשה ושיסוי מצד גורמים מסוימים כלפי צה"ל וכלפי יחידות מסוימות בתוכו, הפועלות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. מסע הכפשה זה הגיע לשיאים שלא ידענום בעבר, והדבר חמור ומחייב דיון ותגובה הולמים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית האינתיפאדה היו שסברו שמדובר בהפגנות ובמעשים שידענו קל מהרה, והיו גם כאלה שלא הבינו את המתרחש חודשים לאחר מכן. אם תרצו, יש גדולים וטובים היושבים בבית הזה ומחוצה לו, שאינם מבינים את המתרחש לאשורו גם היום, כמעט חמש שנים מאז פרצה מלחמה זו.

רבותי, זוהי מלחמה, ובמלחמה כמו במלחמה צריך להיות חדורי רוח קרב, צריכים להיות נכונים לסכנות וצריך גם לדעת לירות על מנת להרוג, אם אין מנוס מכך, שהרי הבא להורגך השכם להורגו.

חיילי צה"ל בכלל והחיילים ביחידות המובחרות שלו, המשרתים ביהודה, בשומרון ובעזה, שרויים במלחמה קשה, וכל הצעקנות וההיסטריה של גורמים בעלי גוון מסוים, ושמאלנים בשוליים, אסור שירפו את ידם במלחמתם הקשה.

התנהגותם של אנשים אלה היא עניין לפסיכיאטרים ולמומחים למחלות הנפש, שכן להדיוטות כמוני אין די כלים ויכולת לנתח ולהבין את התנהגותם ואת יחסם כלפי צה"ל ויחידותיו המובחרות, הפועלות ביהודה, בשומרון ובעזה, למענם ולמען ביטחונם של אנשים אלה, כמו גם למען ישראל כולו.

אדוני היושב-ראש, רק עם שאיבד את רצון הקיום שלו יכול לקרוא לגיבוריו: "יחידות חיסול", או כינויי גנאי אחרים. למרבה השמחה, עמנו הוא עם בריא, ועל כן הוא עומד מאחורי צה"ל ותומך בפעילותו במלחמתו הנוכחית.

עם ישראל דוחה בשאט-נפש את מסע ההכפשה וההסתה של עיתונאים קטנים ובודדים, כדוגמת זה שכינה את שהתרחש בשוק של רפיח, עת הרגו חיילי צה"ל שני זורקי רימונים, בשם: "הטבח בשוק". אותו עיתונאי, שהקדיש לאירוע שלושה עמודים של כתבה כוזבת ושקרית, הביא את גרסת צה"ל וחייליו בשתי שורות. עם ישראל דוחה וידחה גם את ביקורתם השקרית של הארגונים ששמו לקוח מתוך פרקי התנ"ך הראשונים, אך תורתם ואמונתם נטועות רחוק רחוק משם.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכל המקטרגים ולכל המסיתים השיב האלוף דני יתום בסגנונו הכן האמיתי והפשוט כהאי לישראל: "הדיבורים על חוליות חיסול בצה"ל הם קשקוש מקושקש". ובאותה עת הוסיף פרטים מאלפים על כך. במרוצת ארבעת החודשים הראשונים של שנת 1992 נהרגו רק 13 מבוקשים ונתפסו כ-1,400 מבוקשים, חלקם עם נשק בידיהם. כל מי שעניו בראשו ודעתו עדיין צלולה יכול להבין מכלל נתונים אלה עד כמה סלקטיבי הירי של צה"ל כלפי הטרוריסטים הללו.

וכנגד מי נלחמות יחידות אלה? כנגד פושעים נתעבים שידיהם מגואלות בדם. אמירה זו אינה מספקת דיה, שכן מדובר באנשים שלא רק ידיהם מגואלות בדם, אלא כל גופם רוחץ בדם. הנה אספר לכם על אחד מהם, צעיר, צעיר מאוד, והוא רק בן 19, שמו מרואן פרג'. לוחמי צה"ל, למרבה השמחה, חיסלוהו בהיתקלות, והוא מת בן 19, צעיר, צעיר מאוד. ומה הוא הספיק לרשום בתולדות חייו? מרואן זה טבח ביפו את איריס אסרף, את יהושע חקמז, את משה איוון, זיכרונם לברכה. הוא היה מעורב ביחד עם אחרים ברצח דוד כהן, זיכרונם לברכה, ברצח דורון שורשן, זיכרונם לברכה, ובמעשי רצח של יהודים נוספים. במרוצת 19 שנות חייו הוא הספיק גם לחסל רק 24 ערבים מעזה בשליחות ה"חמאס". כנגד אלה לוחמות יחידות צה"ל, כנגד אלה ודומיהם.

אדוני היושב-ראש, חיילי צה"ל לא יכולים להגיב על הדברים השקריים המוטחים בהם בעיתונות ובכלי התקשורת האלקטרוניים, הם גם מנועים מלהגיב על ההתייחסויות השקריות של גופים שהפכו את השקר לצלם שלו הם עובדים, ועל כן אנו צריכים להיות להם לפה.

השקט בארץ, תחושת הביטחון האישי שאנו מרגישים הם פועל נגזר מפעילותם וממעשי גבורתם.

אם חפצי חיים אנחנו ואם עדיין לא איבדנו את יצר הקיום, אנו צריכים לעמוד מאחורי פעילותם ולהעריך את המאמץ והסיכונים שהם נוטלים בפעילותם כנגד הטרור, המבקש להפוך את חיינו לגיהנום. הם וצה"ל בכלל ושאר כוחות הביטחון הסכר בפני התוהו, ואם נמשיך לפגוע בהם הרי נהא כמי שגודעים את הענף שעליו הם יושבים.

לפגיעה מתמשכת בחיילים הללו תהיינה השלכות חמורות על המורל שלהם, ובהכרח גם על יכולתם המבצעית.

בחריגים צה"ל מטפל, שכן צה"ל הוא צבא מוסרי מאין כמותו. אנו צריכים להיות לו למשענת ולתומך, שכן בנפשנו דבר יכולתו של צה"ל ומורל חייליו.

מכאן אני שולח "יישר כוח" לכל החיילים הפועלים ביהודה, בשומרון ובעזה ובכל אתר ואתר, במיוחד לאותן יחידות הנקראות "המסתערבים", תוך הבטחה שכנסת ישראל ועם ישראל עומדים מאחוריהם.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת עובדיה עלי. אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, בבקשה.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גורמי הביטחון וצה"ל פועלים בשטחים כדי לבצע את משימתם, ועושים זאת על הצד הטוב ביותר.

במסגרת משימה זו מפעיל צה"ל מגוון רחב של אמצעים ויחידות – פעולה משותפת של כלל גורמי הביטחון, לרבות שירות הביטחון וזרועות הביטחון האחרות. כל אלה מקנים את הביטחון לכולנו.

זו היא לי הזדמנות נוספת להודות בשמכם לכל העושים במלאכה קשה וחשובה זו. הם ראויים לכל שבח.

מפעם לפעם מנצלים גורמים שונים אירועים ביטחוניים אחדים כדי לנגח את צה"ל וכוחות הביטחון. אחד התחומים ששימשו מוקד לביקורת זו היה הפעילות המיוחדת אשר משכה תשומת-לב ציבורית רבה. אין אנו חסינים מפני ביקורת. צה"ל מתייחס לכל ביקורת בצורה עניינית וכל נושא נבדק לגופו.

לדעתי, אין סיבה לדאגה. מורל החיילים העוסקים בפעילות הזאת, איכותם, והמפקדים אשר מוקצים למשימות אלה הם גבוהים. הם יודעים את גודל האחריות המוטלת עליהם.

הכשרתם של החיילים והמפקדים ותשומת הלב המיוחדת שיחידות אלה זוכות לה, הן מצד הפיקוד הישיר והן על-ידי הפיקוד הבכיר של צה"ל, תורמות לחשיבות שצה"ל ואנוכי מייחסים למשימה זו.

ומעל הכול עומדות ליחידות הללו הצלחותיהן הרבות. עדות לכך היא, שמבוקשים לא-מעטים מסגירים עצמם בזמן האחרון לכוחות הביטחון.

אני פונה לחבר הכנסת עובדיה עלי ומבקש להסתפק בהודעתי. העניינים האלה נדונים ממילא באופן שוטף בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. האם חבר הכנסת עובדיה עלי מסכים להצעה של שר הביטחון?

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מסתפק ומודה לו על התשובה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, חבר הכנסת עובדיה עלי גם מסתפק וגם מודה על התשובה. תודה רבה.

הצעה לסדר-היום אי-גיוסם של 18.5% מקרב בני-הנוער חייבי הגיוס לצה"ל

וההשלכות החברתיות והכלכליות הנובעות מכך

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני רוצה להזמין לכאן את חבר הכנסת דוד מנע. נושא הצעתו: אי-גיוסם של 18.5% מקרב בני-הנוער חייבי הגיוס לצה"ל וההשלכות החברתיות והכלכליות הנובעות מכך. בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על צה"ל אומרים שהוא צבא העם. שירות בצה"ל הוא ערך, ערך קדוש, חשוב, שמלווה את האדם בשירותו הצבאי ושנים רבות אחרי שחרורו מהצבא. דרגתו, מספרו האישי, תעודת השחרור מצה"ל, כל אלה הם סמלים שמלווים את האדם כל חייו. הם גם כרטיס כניסה לחיים אחרים – אוניברסיטה, עבודה וכדומה.

כיום אנחנו עומדים מול מספר מדהים – 18.5% בני-נוער שלא מגויסים לצבא, משום שאינם עומדים בדרישות סף הגיוס, אשר הועלה בתקופה האחרונה.

אני רוצה לצטט, ברשותכם, דברים שאמר ראש הממשלה הראשון דוד בן-גוריון ב-1951 מעל דוכן הכנסת. הוא התייחס גם לעולים החדשים שהגיעו אז לארץ, וגם לעבריינים, שגם אותם גייסו לצבא. וכך הוא אמר: "אין לי ספק שגם העולים החדשים מסוגלים לעמידת גבורה. אני רואה איך הבחורים

והבחורות שהגיעו אלינו מתימן ומפרס, ממרוקו וממצרים, מטורקיה ומארצות אחרות, מתחשלים ומתעצבים אחרי אימונים קצרים בצבא ועל-ידי הצבא".

הוא המשיך ואמר בישיבה אחרת: "אין איש מאתנו צריך להתבייש בהתעלות המתמדת של הצבא, גם בשטח הצבאי הצרופ וגם בשטחים אחרים. כאזרח המדינה אני גאה על התפקיד החינוכי שממלא הצבא בליכוד העם ובקליטת העלייה. לא כל מי שנכנס לצבא הוא מלאך שרת – – – המפעל החינוכי שנעשה עכשיו בצה"ל ביחס להמוני הטירונים הבאים אלינו מכל כנפות הארץ וללא ידיעת הלשון, בלי ידיעת האלפא-ביתא, בלי כל רכוש רוחני, יהודי ואנושי, בלי מושגים והרגלים אלמנטריים של הווי תרבותי, הקניית ערכים חלוציים וחינוכיים, הקניית כבוד עצמי ורגש אחריות ואהבת המולדת ומילוי החובה – – – מפעל זה הוא לכבוד ולתפארת לישראל ובלעדיו איני יודע אם היינו מסוגלים לחולל התמורה המבורכת הנעשית לעינינו בקליטת עולים בקיבוץ גלויות".

"בין המוני החיילים" – שימו לב – "ישנם גם פושעים ועבריינים, ועדיין לא עלה בידי הצבא, ולא יעלה כל-כך מהר, לעקור את החטאים והפשעים. הצבא מאחד קרעי השבטים ומעלה הכרתם וגאוותם וכבודם כיהודים וכאנשים. אין כמוהו מכשיר חינוכי בעם מחוץ לבית-הספר".

ובכנס ארצי של גדנ"עים הוא אמר משפט אחד: "לצה"ל שליחות כפולה, גם בשמירת הביטחון והשלום וגם כאחד המכשירים המרכזיים בחינוך הדור הצעיר ובעיצוב דמות האומה".

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, 18.5% מהנערים העומדים על סף גיוס אינם מתגייסים לצבא מסיבות שונות, ונשאלת השאלה מדוע. מדוע אנשים בסדר-גודל כזה, נערים צעירים, לא מתגייסים לצבא? האם צה"ל עושה די הצורך על-מנת לגייס אותם צעירים, בכלל זה צעירים בעלי רקע רפואי מסוים, שאולי בעבר, אם היתה מצוקה של כוח-אדם, הוא היה מגייסם, אבל היום הוא לא מגייס אותם? מה עשו ומה עושים היום על-מנת למנוע עריקה של צעירים, אלה שאולי לא מגיעים לארץ?

בצה"ל היה בעבר פרויקט שנקרא "נערי רפול", והוקצו לו תקציבים גדולים מקרן לב"י.

עובדיה עלי (הליכוד):

גם היום זה קיים.

דוד מנע (הליכוד):

היום השיעורים מצומצמים, לא אותם שיעורים שהיו לפני שמונה שנים ותשע שנים.

עובדיה עלי (הליכוד):

אותם שיעורים בדיוק.

דוד מנע (הליכוד):

לפני חצי שעה שאלתי את חבר הכנסת רפאל איתן, והוא אמר לי שהמספרים יורדים והולכים.

עובדיה עלי (הליכוד):

היות שאני עסקתי בכך, אני אומר לך שאלה אותם שיעורים.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

הוא צודק.

דוד מנע (הליכוד):

האם לא ייתכן שהיום בוררים את הטובים ביותר ולא מגייסים את הנערים, שאולי בצבא אפשר היה לתקן אותם? אולי מחזורי הגיוס הגדלים הם הסיבה לכך שממיינים את הצעירים בקפדנות-יתר?

היום קיבלתי מכתב מאם שכותבת למנכ"ל משרד ממשלתי מסוים. היא מסתכלת על עתידו של הנער שלא גייסו אותו.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

מתי זה היה?

דוד מנע (הליכוד):

המכתב הוא מ-20 ביולי 1992.

אין לי שום ספק שבצה"ל עושים רבות למען הצעירים המתגייסים, אבל אני עדיין מטיל ספק אם נעשה הכול על-מנת לגייס אותם נערים שיש להם בעיות משמעתיות, רפואיות וכדומה.

אני חושב שאנחנו חייבים לטפל גם בנושא הזה. אם צריך לקצר את השירות הצבאי – אולי, אבל סף הגיוס הנמוך לא הפריע לנו לנהל גם מלחמות.

אדוני ראש הממשלה, אתה כרמטכ"ל פעלת רבות בנושא הזה. אני מעריך ומוקיר את המעשים הללו, אבל חייבים להסתכל גם על הצעירים שלא מתגייסים לצבא, על אותם צעירים שעדיין אינם חושבים על עתידם, אבל אנחנו חייבים גם חייבים לחשוב על עתידם.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת דוד מנע. אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, בבקשה.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נראה שנעלמה מעיניו של חבר הכנסת דוד מנע העובדה, שבשבוע שעבר עניתי על שאלתא בעל-פה בנושא זה בדיוק. אבל כנראה מותרת כפילות. לכן אחזור בקצרה על התשובה.

18% של המיועדים לשירות ביטחון לא התגייסו או מתגייסים לצה"ל. מהו הרכב האוכלוסין? 3.3% קיבלו פטור רפואי. אני לא הייתי ממליץ לוועדות הרפואיות, שקובעות את רמת כשירותו של כל מתגייס, ליטול סיכונים, סיכונים לאדם המתגייס, ולהטיל אחריות על מפקדי צה"ל אם יעברו את רמת הכשירות הרפואית הנדרשת, לגבי אלה שלא עברו אלא מעבירים אותם, ועל-ידי המשימות שיטילו עליהם יגרמו להם לנזק לכל חייהם. מבחינה זו מה שקובע הוא דבר אחד: הקביעה של הוועדה הרפואית.

6% קיבלו דחיות שירות כתלמידי ישיבה; זה קרה גם כשאתם הייתם בממשלה, זה קורה גם אצלנו כעת. 5.5% נמצאים בחוץ-לארץ, הרי הם אינם בארץ, הם אינם כאלה שאפשר לגייסם. 3.2% נפסלו על היותם מתחת לסף הגיוס. כלומר, מכל ה-18% אתה מתייחס ל-3.2%.

אני מודע למשמעות הנובעת מעניין זה, אני גם מקווה שבעתיד תבחן הממשלה, באמצעות משרד העבודה והרווחה, פיתוח מסלולי שירות לאומי.

קריאה:

זה רק בנים.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אני מדבר רק על בנים.

בחינה זו תכלול גם אותם צעירים שנפסלו בגלל אי-התאמתם לסף הגיוס, ואלה, כאמור, 3.2% מכלל המיועדים לשירות הביטחון.

אני יכול לומר לך, כמי ששירת בצה"ל בתקופה שאליה התייחסת כשקראת את דברי בן-גוריון: הסף אז והשיעור שלא גויס אז היה גבוה הרבה יותר מכפי שהוא היום. השיעור היה גבוה יותר מכפי שהוא היום. אני חושב שמבחינה זאת מערכת החיים במדינה, מערכת החינוך, הקיפה והביאה לכך שהאחוז, בהשוואה לשנות ה-50 וה-60, היה בירידה.

עם זאת, מאחר שאנחנו נעלה נושאים של פיתוח מסלולי שירות לאומי, אני מוכן להעביר את ההצעה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

משה קצב (הליכוד):

אדוני ראש הממשלה, האם תואיל לבקש לבדוק הורדת סף הגיוס?

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אני לא רוצה להתחייב בנושא זה כהוא-זה, כי אני יודע מה המשמעויות של קביעת סף הגיוס, שנעשתה לאחר בדיקה של שנים, מה המשמעויות לגבי צה"ל, לגבי המתגייס ולגבי עתידו.

משה קצב (הליכוד):

ראש הממשלה אמר – – –

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש, חבר הכנסת קצב: אין לנו מוסד כזה של הידברות מעל הדוכן.

משה קצב (הליכוד):

אפשר לשאול את ראש הממשלה, וזה לא לצורכי ניגוח.

היו"ר ש' וייס:

כדאי להבהיר את הדברים בראשית כהונת הכנסת: בכנסת מותר לנגח.

משה קצב (הליכוד):

אבל לא זו היתה הכוונה.

היו"ר ש' וייס:

זה בכלל לא הנושא. אני רוצה בראשית כהונת הכנסת להסדיר את הדברים האלה: יש מוסד ששמו הצעה דחופה או רגילה; יש מוסד ששמו תשובת השר, פה ושם שאלה; יש מוסד ששמו שאילתא. פה ושם אני מגלה גמישות, אבל אני לא רוצה להפוך את זה להרגל, כי זה משבש את כל כללי המשחק.

משה קצב (הליכוד):

אדוני, שמירת סדר – זה לא אומר השתקת הפעילות הפרלמנטרית.

היו"ר ש' וייס:

חלילה, אני האחרון שיעשה זאת.

משה קצב (הליכוד):

זה מה שעשית.

היו"ר ש' וייס:

אני אומר לך עוד פעם אחת: זו תשובתי. כבר כמה פעמים היתה לנו שיחה כזאת. שאלה אחת נתתי לך, כך שנייה ושלישית, וזה בירור. לא צריך, יש כללים, ואתה יודע את הכללים טוב ממני מכיוון שאתה ותיק ממני בבית הזה.

האם חבר הכנסת מנע מסכים להצעת השר?

דוד מנע (הליכוד):

כן.

היו"ר ש' וייס:

הצעה אחרת לחבר הכנסת רענן כהן. אתה בטוח שאתה רוצה הצעה אחרת? בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, אני מודה על תשובתו של ראש הממשלה, אבל מסיבות של התקנון אני רוצה להציע הצעה אחרת.

עוד בכנסת הקודמת התרעתי פעמים רבות, ובכל פורום אפשרי, באמצעי התקשורת ובמסגרת ועדת החוץ והביטחון, על ההשלכות החברתיות והמוסריות בקשר לנושא הפטורים. נכון שחלק גדול מהנתונים הוא, שהם אינם מגויסים מסיבות דתיות, או שחלקם הגדול נמצא בחוץ-לארץ, אבל נמשכת ביתר שאת המגמה של עליית הפטורים בגלל סף גיוס.

שורש הבעיה אינו בצה"ל. הוא מצוי, כפי שאמר ראש הממשלה, בנושאי חינוך. עם זאת, בגלל ההשלכות החברתיות וההשפעה השלילית לעתיד, אני פונה לראש הממשלה ושר הביטחון ומבקש שאולי ייבדק במסגרת צה"לית הנושא של הקמת שירות חלופי לפטורי גיוס. ולכן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום ולאפשר לצה"ל להתמודד עם הבעיה, ואולי ראש הממשלה יגיש לנו הצעה אחרת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. ברור שיש שתי הצעות: האחת – להעביר לוועדה, השנייה – להסיר. חברי הכנסת, מי בעד העברת ההצעה לדיון בוועדה, כפי שהסכים שר הביטחון וראש הממשלה, ועדת העבודה והרווחה? מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הנושא הועבר לטיפול של ועדת העבודה והרווחה.

הצעות לסדר-היום הריגת ילד מרצועת-עזה מיריות חיילים והצורך

למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הריגת ילד מרצועת-עזה מיריות חיילים והצורך למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד – הצעות לסדר-היום מס' 86 ו-109. יש לנו כאן שני בעלי הצעות. אני מזמין את חבר הכנסת תופיק זיאד. בבקשה.

תופיק זיאד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני ראש הממשלה, העובדות: ביום שישי שעבר נהרג, נרצח, הילד נעים אבו-אמונה, בן חמש שנים, מח'אן-יונס מיריות חיילים במחסום צבאי. הוא היה במכונית של המשפחה עם אביו, נוסעים הביתה. ביד שלו היה סנדביץ' של קבב שאביו קנה לו רגעים אחדים לפני כן. הוא לא הספיק לנגוס יותר מנגיסה אחת בסנדביץ', ופתאום גיהנום של יריות נפתח על המכונית, ופתחו ביריות האלה חיילים במחסום. הילד נפל מתבוסס בדמו והסנדביץ' עדיין ביד שלו. זה קרה ליד מחסום צבאי, כשהמכונית פנתה אל רחוב צדדי. החיילים טוענים שהנהג לא ציית להוראה לעצור. אדוני ראש הממשלה, אפילו בהנחה שזה נכון, אפשר היה לרדוף אחרי המכונית ולחסוך את דמו של הילד, תינוק, ואפילו אפשר היה לירות על המכונית במטרה לפגוע בגלגלים ולא במטרה להרוג את האנשים שבתוך המכונית.

המקרה הזה אינו הראשון מסוגו. המטרה להרוג נהפכה לדבר רגיל במשך כל שנות הכיבוש, ובמיוחד בשנים האחרונות. כתוצאה מזה נפלו קורבנות רבים בשנות האינתיפאדה, וגם לפני שנות האינתיפאדה, במשך 25 שנות הכיבוש הישראלי בשטחים הפלשתיניים. מאות ילדים ואפילו תינוקות

נרצחו במשך השנים שעברו. לכן אני לא רואה במקרה הזה מקרה יוצא מן הכלל, אלא הוא הכלל המבוצע לפי ההוראות כל הזמן.

ברור שזה פשע אכזרי, רצח בדם קר ובכוונה תחילה.

עוד נושא הקשור לשיטות שחיילי צה"ל ושלטונות הצבא מפעילים בפעולות שהם מבצעים בשטחים הכבושים: מחמוד זרעיני נהרג, חוסל לפני שבוע ימים. גופתו נקברה בבית-קברות של אנונימים על-יד גשר-אלנבי, ליד יריחו. שלטונות הצבא סירבו למסור את הגופה למשפחה. שלטונות הצבא אומרים, שהוא היה סגן מפקד "הפנתר השחור". זה דבר שלא הוכח, אבל מה זה משנה? האיש נרצח. למה מסרבים למסור את הגופה למשפחתו בג'נין, כדי שיוכלו לקבור אותה שם בבית-הקברות? האם אין זו התעללות במתים, בגופות, נוסף על התעללות בחיים?

העיר ג'נין שובתת שביתה כללית זה היום השביעי. דבר זה גורם למתח רב, אבל השביתה תימשך עד אשר תימסר הגופה למשפחה.

אני חושב שצריך כאן להתנהג בחוכמה ובאנושיות. הרצח של האיש הזה צריך לסיים את הפרק הפוליטי במקרה הזה וצריך לעבור לחלק האנושי. לדעתי, אין דבר אנושי יותר מהחזרת הגופה למשפחה כדי לקבור אותה בבית-קברות נורמלי. אני מקווה שכבוד שר הביטחון אומנם יורה לעשות זאת.

חברי הכנסת, אני חוזר לעניין של הילד נעים אבו-אמונה. אדוני ראש הממשלה, יש לשנות את שיטת הפעולות בשטחים הכבושים. בראש ובראשונה יש להפסיק את היריות על העוברים והשבים במכוניות ולא במכוניות. מדברים עכשיו על אווירה פוליטית חדשה, לאחר כינונה של הממשלה החדשה. אבל, אווירה פוליטית חדשה מחייבת שיטות ואמצעים חדשים ביחס לפלשתינים, וגם קצת אנושיות. מה שחשוב ביותר הוא גם קצת שכל וקצת חוכמה.

נכון שלאחרונה נפתח חלון צר אבל חשוב של תקווה. יש להרחיב את חלון התקווה הזה. כדי לעודד את האווירה החדשה לא מספיקות פראזות יפות, אלא יש לשנות את שיטת ההתייחסות היומיומית אל האוכלוסייה בשטחים הכבושים.

אתם מדברים על בניית אמון הדדי, גם אני חושב שזה נכון, יש לעשות זאת. אבל כדי לבנות אמון הדדי צריך לנהוג בשיטה שלא תפריע לבנייתו אלא תעזור. בזה אתם לא רק תחסכו את דמם של בני העם הפלשתיני, אלא תחסכו גם את דמם של התינוקות והילדים שלכם, החפים מפשע.

צריך לדעת ולהבין מה הוא העיקר. אנו היום לאחר 25 שנות כיבוש, מאז 1967. האם לא ברור לכם היום, לאחר תקופה כה ארוכה, שהעם הערבי הפלשתיני רוצה בחירותו, רוצה בחופש שלו, רוצה במדינה שלו, רוצה בהגדרה עצמית משלו, והוא לא ישלים בשום פנים ואופן עם פחות מזה?

אני לא צופה שינוי רדיקלי במצב הקיים, בן-יום או בן-לילה. אני לא צופה פתרון סופי בן-יום או בן-לילה. אבל יש להתחיל בצעד הראשון בכיוון הפתרון הזה.

אומץ צבאי הוא דבר נחוץ, אבל יותר מזה נחוץ אומץ לב פוליטי. מה שדרוש כדי לשנות את האווירה הקיימת כאן 25 שנים, אווירת הרצח ההדדי, הוא הפסקה מיידית של העונשים הקולקטיביים. יש להפסיק מייד את היריות במטרה להרוג. יש להפסיק את הגירושים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני, חבר הכנסת זיאל, אתה קובע עובדה שיש כוונה לירות על מנת להרוג, וזה לא נכון.

תופיק זיאל (חד"ש):

אם אתה יורה על אנשים היושבים בתוך מכונית, ברור שאתה מתכוון להרוג אותם. אין לך כל כוונה אחרת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יחזקאל, יש לו עוד דקה, לא צריך להפריע.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אבל הוא מציין עובדות לא נכונות, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מתאר לך, שגם שר הביטחון ידע להשיב.

תופיק זיאל (חד"ש):

הבוקר שמעתי ברדיו על 11 אנשים הממתינים לביצוע צו גירוש נגדם. אדוני ראש הממשלה, אני מציע לך לחשוב פעם נוספת על העניין הזה. כל הגירושים במשך 25 השנים האחרונות לא הועילו. כל העם לא רוצה בהמשך הכיבוש. אין זה עניין של שישה אנשים פה ועשרה אנשים שם. יש להפסיק את הגירוש כולו. יש להפסיק גם את הריסת הבתים.

אדוני ראש הממשלה, תן לי קצת לחלום, גם אני בן-אדם. אם יוציאו, למשל, לחופשה את כל העצורים על בסיס פוליטי, אם ייתן חופש לפעולות פוליטיות ולהתארגנות פוליטית, זאת תהיה רעידת אדמה,

שתמשוך את תשומת לבם לא רק של הפלשתינים אלא של כל העולם ותעודד התקדמות בכיוון של הצלחת תהליך השלום.

אני חולם, אני מקווה, אני בטוח שלפעמים החלום הוא המצפן לעתיד.

לכן, אני מציע לקיים דיון בנושא הזה, במטרה לשנות את כל שיטת ההתייחסות לעם הפלשתיני בשטחים הכבושים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת תופיק זיאד. אני מזמין את חבר הכנסת וליד חאג' יחיא להעלות את הצעתו באותו נושא. בבקשה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אדוני יושב-ראש הכנסת, כנסת נכבדה, אני רוצה לחזור על פרטי הפרטים שחברי, חבר הכנסת תופיק זיאד, דיבר עליהם בהקשר של המקרה הטרגי שאירע לילד בן הארבע. אני רוצה להוסיף מלה אחת על מה שהוא אמר, מלבד כמה הערות שברצוני להעיר.

שלשום השתתף בדיון על הקפאת ההתנחלויות, בין היתר, חבר הכנסת חנן פורת, ששאל את עצמו שאלה רטורית: מה יגיד לילדו כאשר ישאל אותו מה הם העמודים הלא-גמורים והגגות הלא-יצוקים? הוא היה זעום-פנים, ופיו פלט הרבה מלות זעם וכעס בעניין הזה, איך ישיב לילדו. באותו זמן אנחנו שומעים על קטיפת חייו של ילד בן ארבע, שנוסף על 177 ילדים שנהרגו מאז ראשית האינתיפאדה.

חברי הכנסת, אנו נמצאים היום בהתדרדרות מוסרית. אם אנחנו שומעים בכלי התקשורת, בטלוויזיה וברדיו, על דה-לגיטימציה של העם הפלשתיני, על דה-לגיטימציה של המוסר האוניברסלי; אם אנחנו שומעים את הרב שאר-ישוב הכהן מדבר בגזענות רבה על כך שהעם היהודי הוא העם הנבחר, והעם הערבי הוא עם של עובדי אדמה, ואיש לא מקים זעקה נגד הדברים האלה, זה מראה לנו שאנו אכן נמצאים על סף התדרדרות מוסרית שאין כמותה. וההתדרדרות המוסרית באה ברובה כתוצאה מהמהפך שהיה ב-1977, כאשר רמסו את כל הערך של אנושיות באדם, ובכך גרמו לעניין הזה של ההתדרדרות המוסרית.

דבריו של שאר-ישוב הכהן, שהוא רבה של חיפה, אולי יהיו במרוצת הימים הלכה לכל מי – – –

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לסגור את הדלתות, כי אני שומע כאן צעקות מהפרוזדור.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

זה דבר חמור, המסכן והורס את הרקמה הדקיקה שאנחנו עמלנו עליה כל-כך הרבה, למען דו-קיום בין ערבים ליהודים. הדבר הזה לא יכול להימשך בצורה כזאת.

היום, אדוני ראש הממשלה, אנחנו שמחים מאוד שיש מהפך פוליטי במדינת ישראל, אבל אנחנו מבקשים שהמהפך הזה יתורגם למהפך מהותי, לא רק שלטוני, של רוב מול מיעוט, אלא גם בצורת המדיניות, בדרך שבה אנחנו ניהנה מכל הדברים הטובים שיש לנו. כל עוד יימשך הכיבוש ולא יהיה הסדר, נחזה עוד ועוד ונצפה בגרוע מכול: שפיכות דמים והמשך המעגל של כל הדברים האלה.

חברי, אני רוצה לומר שני דברים נוספים. היום אנחנו צריכים לשנות את האווירה, אנחנו צריכים להפסיק את כל הפעולות – כך שאנחנו נחזה ביום המיחול של שלום בין שני עמים. אנחנו לא זקוקים לשבירת ידיים, אנחנו זקוקים לשילוב ידיים יהודיות וערביות ביחד, כי יד שבורה אינה יכולה ללחוץ יד אחרת. היד השבורה היא שבורה, היא תתרפא, אבל מה עם נפשו של המכה? זו השאלה שאנחנו צריכים להתמודד אתה, השאלה המוסרית הרודפת כל מי שמכה וכל מי שיורה.

אבל פה, לצערנו הרב, אנחנו שומעים מהצד הימני שלנו, כאילו אנחנו צריכים להפקיר את דמם של הערבים ואנחנו צריכים לא להירתע משימוש בכוח כי "כל הצדק אתנו". לא כל הצדק אתכם. יש שני צדדים שיש להם צדק משלהם והם צריכים זכאים לחיות. לא יכולים להיות חיים לעם אחד ומוות לעם אחר, לא יכול להיות דבר כזה, לא לשם כך הוקמה מדינת ישראל, למען דיכוי עם אחר. היום, יותר מאי-פעם, יש צורך שאנחנו נתרצה ונראה פשרה היסטורית בין שני העמים. כל עוד איננו רואים את הדבר הזה, נהיה בצרה צרורה.

והבעיה הגדולה ביותר היא ההשתחררות המוסרית האוחזת בחברה הישראלית. חברים, זה בומרנג שחוזר לאותו עם שמכה, זו עובדה היסטורית שאנחנו צריכים לדעת אותה.

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שאדוני ראש הממשלה יביא להשריית אווירה אחרת, למהפך אמיתי, למהפך מהותי, תוכני, לא מהפך שבו אנחנו צריכים להמשיך במעגל הקסמים, וכפי שאמרתי, אנחנו זקוקים לשילוב ידיים במקום שבירת ידיים, וזה הדבר שכל עם ישראל וכל עמי המזרח התיכון שואפים ומייחלים לו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת וליד חאג' יחיא. אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, בבקשה.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת תופיק זיאד ווליד חאג' יחיא נגעו לאירוע מסוים, אבל הן הרחיבו מעבר לו. בראשית דברי אתייחס לתוכן המקרה הספציפי שההצעות לסדר-היום התייחסו אליו.

כבר בראשית דברי אני רוצה להביע צער על התקרית שבמהלכה נהרג הילד נעים סלים אמונה. האירוע המצער החל ב-24 ביולי, בשעה 14:00, עם קבלת הודעה על רכב שמסיע מבוקשים ומסתובב בח'אן-יונס. כן דיווחו הכוחות שהיו בשטח על קולות ירי. בעקבות המידע שנתקבל מיקם המפקד שהיה במקום כמה תצפיות, מחסומים וסיורים מוגברים. אחד המחסומים זיהה רכב העונה לתיאור כחשוד. הרכב האיץ מהירותו, פנה לאחת הסמטאות במקום להמשיך לנסוע ישר. החוליה ניסתה לעצור את הרכב בקריאה, אחר כך ירתה באוויר, ולבסוף ירתה לכיוון הגלגלים.

בעקבות האירוע בוצע תחקיר על-ידי מפקד האוגדה, וממנו עולה כי הירי בוצע לא בצורות, אלא בבודדת. התחקיר של מפקד האוגדה העלה גם, כי הירי בוצע בניגוד להנחיות. מפקד האוגדה העיר למפקד הגדוד ולמפקד הפלוגה. פרטי האירוע הועברו לחקירת מצ"ח – משטרה צבאית חוקרת. עד לסיום החקירה הוחלט, כי שלושת החיילים המעורבים בתקרית לא ימשיכו את הפעילות המבצעית בגזרה.

אני מציע לאפשר למצ"ח להשלים את החקירה, ואני חוזר ומביע את צערי על המקרה המצער הזה. בסיום החקירה אדווח לוועדת החוץ והביטחון על תוצאותיה.

אשר להערות הכלליות, אני מציע לשני חברי הכנסת לפנות למסיתים, לפעילים באלימות ובטרור בצד הפלשתיני, להפסיק את פעילותם. ברגע שהיא תיפסק, לא יהיה צורך בכל הפעילות, שהיא רק תולדה של תגובה על טרור, אלימות, זריקת בקבוקי תבערה ואבנים, סכינאות.

תופיק זיאד (חד"ש):

למה אתה לא רואה את זה בצורה הפוכה?

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אני חוזר ואומר ורואה את זה כפי שאני רואה.

ולכן, תירגע האוכלוסייה, לא יבוצע טרור, לא תהיה אלימות, לא כלפי יהודים ולא בתוך האוכלוסייה הפלשתינית בשטחים – לא יהיה צורך בכל הצעדים שאתם מבקשים למנוע אותם.

אני מקווה שבמהלך הזמן נגיע במשא-ומתן לפתרון. אנחנו נדבר במתכונת שנקבעה, במגמה לחפש פתרון, אבל בו-זמנית נילחם בטרור ובאלימות בכל האמצעים במסגרת החוק.

אשר להערה של חבר הכנסת תופיק זיאד על המקרה בג'נין, אני רוצה להבהיר חד-משמעית: מדובר באדם שביצע מעשי רצח ביהודים, ובעיקר בפלשתינים; היה אחד המבוקשים ביותר תקופה ארוכה של שלוש שנים. בחיפוש אחריו, הוא פתח באש עם שניים נוספים. כוחות צה"ל השיבו באש לאחר שנפתחה אש, פגעו בו, ואני חושב שג'נין נשמה לרווחה. אני אומר: ג'נין, לא רק אנחנו, נשמה לרווחה.

אגב, הוא נקבר במקום אשר נקבר בו לפי נוהל מסוים, לפי המלצת אלוף הפיקוד, אם אינני טועה, מאתמול בערב. אופשר למשפחתו לקבור אותו במקום שהיא רוצה.

אני פונה להסתפק בהודעה שלי. אם חברי הכנסת מסתפקים, לא איאלץ לעשות דברים אחרים.

היו"ר ש' וייס:

אתה מוכן, חבר הכנסת תופיק זיאד, להסתפק בהודעה?

תופיק זיאד (חד"ש):

מחוסר ברירה – כן.

היו"ר ש' וייס:

אני גם מרגיש הסכמה.

חבר הכנסת וליד חאג' יחיא, אתה מוכן?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

מסתפק אני.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לשר הביטחון וראש הממשלה.

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את ראש הממשלה למסור לנו הודעה על מינוים של סגני שרים. בבקשה, אדוני ראש הממשלה.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על-פי סעיף 34 לחוק-יסוד: הממשלה, אני מתכבד להודיע על מינוים של חבר הכנסת הרב אריה גמליאל לכהונת סגן שר במשרד הבינוי והשיכון, ושל חבר הכנסת הרב משה מאיה לכהונת סגן שר במשרד החינוך והתרבות. אני מאחל להם הצלחה במילוי תפקידם.

היו"ר ש' וייס:

תודה, אני מודה לראש הממשלה.

הצעה לסדר-היום

מינוי סגני שרים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להמשך סדר-היום. אני מזמין לדון את חבר הכנסת צחי הנגבי להביא בפנינו הצעה לסדר-היום, מס' 114, וכפי שתבינו, הנושא שלה איננו רחוק מן הנושא הקודם: מינוי סגני שרים. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אנחנו מבקשים שיתקיים דיון בנושא של מינוי סגני שרים.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הפרוצדורה היא שצריך להשיג 30 חתימות של חברי הכנסת כדי לקיים דיון. באופן מקרי לגמרי, יש לנו הצעה לסדר-היום באותו נושא ואנחנו קידמנו אותה בסדר-היום כדי שהדברים יהיו צמודים, כיוון שבאופן טבעי הם צמודים.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני ראש הממשלה – – –

היו"ר ש' וייס:

סליחה.

דב שילנסקי (הליכוד):

ההצעה לסדר-היום לא יכולה לבוא במקום – – –

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני מצטער לחזור על דברים כל כך ידועים; אם תהיינה 30 חתימות – יהיה דיון. זמן הדיון ייקבע, כמקובל, על-ידי יושב-ראש הכנסת, וזה הרי ידוע לקודמי בתפקיד, יושב-ראש הכנסת הקודם. אומרים לי, מלחשים, ציפורים גדולות מאוד מלחשות לי שהיה כאן הסדר כלשהו, שכתוצאה ממנו חבר הכנסת צחי הנגבי מעלה עכשיו את ההצעה שלו מוקדם יותר. אני נעתרתי להסדר הזה מכיוון שהוא נראה לי טבעי והגיוני. כיוון שכך אני מבקש מכם קצת סבלנות; גם זה לא יזיק. בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני יושב-ראש הכנסת, אילו היה כאן כבוד ראש הממשלה, שהביא בפנינו לפני שניות ספורות הודעה ראשונה ודאי, לפני ההודעה המסכמת בשבוע הבא, על מינוי סגני שרים, הייתי פונה אליו בתואר: אדוני ראש הממשלה, ושר הביטחון, ושר העבודה והרווחה והשר לענייני דתות – ואומר לו, שרק ממשפט הפתיחה הזה, רק משלל התארים שראש הממשלה נושא בהם, נחשף קלונה של הממשלה החדשה שהוצגה לפני שבועיים.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, רק שנייה. חבר הכנסת הנגבי, נדמה לי שבזמנו של ראש הממשלה מנחם בגין, בשנת 1977, היו שבעה שרים; זה היה מכובד מאוד. אבל אני מעביר את השיפוט עכשיו אליך.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אין לך זכות להערת ביניים לנואם, ואני מבקש שהדבר הזה לא יחזור.

אלי דיין (העבודה):

יש לו זכות – – –

צחי הנגבי (הליכוד):

אין לו שום זכות לעשות זאת.

אלי דיין (העבודה):

יש לו זכות.

צחי הנגבי (הליכוד):

אנחנו נמחל לו כיוון שהוא צעיר וחדש בכנסת ואינו יודע.

קריאה:

צחי הנגבי (הליכוד):

רק ממשפט הפתיחה הזה, כמובן, נחשף האבסורד של הממשלה הזאת. לכאורה, ממשלה שיש לה רוב פרלמנטרי חוסם, מוחלט, לא ניתנת לסחיטה. איש איננו יכול לאחוז בגרוגרתה ולחייב אותה לנפח את המנגנון הממשלתי שעומד ממילא בפני עומס נורא.

אלי דיין (העבודה):

צחי הנגבי (הליכוד):

לכאורה, ממשלה שהבטיחה לנו, וראש ממשלה שהבטיח לנו, בכל תשדיר מתשדירי התעמולה שלו, לפתוח דף חדש, לקיים נורמות וסטנדרדים שהציבור טרם ידע, לפחות ב-15 השנים האחרונות של שלטון הליכוד "המושחת" – והנה הם מתייצבים בפנינו, שבועיים בלבד מיום כינונה של הממשלה, ומביאים לנו מצד אחד מין מנגנון מוזר וכושל שבו עומסים על ראש הממשלה, על האחד והיחיד, את כל הדברים הקשים ביותר, אלה שבאמת דורשים מסירות, כישורים, וזמן להתמודד עמם, ומצד שני הם עתידים היום ובשבוע הבא לנפח אותו מנגנון מסכן עם סגני שרים על גבי סגני שרים על גבי סגני שרים. אותה ממשלה. איך אמר חבר הכנסת אברהם בורג? – "יהיה לנו רוב חוסם, הם יזחלו אלינו, ואנחנו נגיד להם: לא, לא עוד; דף חדש, נקי, צח".

אנחנו רואים עכשיו ראש ממשלה שאמור להתמודד עם מגוון עצום של בעיות לאומיות, בוערות, יומיומיות. על כתפיו אלה מטילים את תיק הביטחון, תיק שכל אחד כאן בבית הזה יודע אילו סוגיות קשות, בוערות, גורליות, קיומיות, מחייבות את כל תשומת לבו. וכבר ראינו מאמרי מערכת של אנשים שאינם מזוהים עם החלק הזה של הבית, כמו זאב שיף ואחרים, שמגנים בתקיפות את התופעה הזאת, את היומרה הזאת להצליח להיות גם ראש ממשלה וגם שר הביטחון. אבל בזאת לא תם הסיפור: גם שר העבודה והרווחה, וללא סגן שר. אותה אבטלה שהממשלה הקודמת לא הצליחה, לטענת האופוזיציה דאז, להתמודד אתה, עם העימות הקשה הזו שמדינות רבות בעולם כושלות בו, וכאן יש לנו ראש ממשלה שהוא שר ביטחון, שהוא שר העבודה והרווחה? הנושא שהיה הדגל המרכזי של האופוזיציה – להבטיח איכות חיים, להתמודד עם הבעיה של החברה הישראלית; שלא לדבר על השר לענייני דתות...

דן תיכון (הליכוד):

אלי דיין (העבודה):

צחי הנגבי (הליכוד):

והנה מול כל זה מביאים לנו היום ובשבוע הבא רשימה של סגני שרים, לפי החשבון שעשיתי לפחות עשרה, אולי יותר, אולי 12, כאשר כל הבעיה נובעת מכך שראש הממשלה איננו מסוגל להתייצב –

—

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

לא נשבור את השיא שלכם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

צחי הנגבי (הליכוד):

ראש הממשלה איננו מסוגל להתייצב באותה עיקשות ותקיפות, הייתי אומר קשיחות חסרת לב, כזו שהוא ניצב אתה מול מתיישבים, מול אנשים שמתכננים לבנות בית בארץ-ישראל. שם הוא קשוח. שם הוא איננו מניד עפעף; שום דבר לא זז בלב האבן הזה. אבל כאשר באים אליו אותם חברי קואליציה, הרוב החוסם שהוא יכול להדוף אתו את כל טרונותיהם, מכיוון שיש לו הכוח להחליט, איך הוא אמר? – "אחד מחליט; אחד יוזם; אחד מבצע". אז האחד ועוד אחד ועוד אחד כבר נהיו ל-12 סגני שרים. הוא לא יכול לעמוד מול התיאבון הזה; התיאבון לשררה שמדריך אותה קואליציה מצומצמת, מיומנת, מקצועית כפי שאמר ראש הממשלה – התיאבון לתקציבים, ללשכות מפוארות, לכלי רכב, לפלאפונים, לצוות. וכל מה שאמר לנו חיים רמון בקדנציה הקודמת, בכשרונו הרטורי – היום הוא יבוא ויסביר לנו שזה חיוני, בלי זה קשה לתפקד; סגני השרים לוקחים על עצמם מה שאוצל להם השר, כיוון שעל-ידי כך הם מורידים ממנו נטל כבד שבלתי-אפשרי להתמודד אתו.

אלי דיין (העבודה):

עוד מעט יוותר — — —

צחי הנגבי (הליכוד):

ידידי חבר הכנסת אלי דיין, ברכותי לך למינויך לראש הסיעה; אני רואה שאתה פעיל מאוד מאז. אנחנו פותחים יום-יום את העיתונים ומשפשפים בתדהמה את עינינו: זאת הממשלה שהבטיחה לנו רק לפני שבועות ספורים אותן נורמות ואותם סטנדרטים? לפעול ביעילות, בצמצום, להקפיד על קלה כחמורה, לא לתת לקואליציה להתנפל על קופת המדינה הדלה — — —

משה נסים (הליכוד):

נורמות חדשות.

צחי הנגבי (הליכוד):

תודה, ידידי חבר הכנסת משה נסים.

אולי ראש הממשלה ואולי חברי הקואליציה כבר הפסיקו לספור את סגני השרים. הם עמוסים מרוב שפע של בקשות ודרישות. אבל הציבור – אני פונה אליכם, חברי המערך – הציבור לא הפסיק לספור ולהשוות בין השורה התחתונה של הספירה לבין מה שאתם התחייבתם לו. אנחנו רואים פה סגן שר אחד לש"ס במשרד החינוך והתרבות; סגן שר נוסף לש"ס במשרד האוצר; סגן שר נוסף לש"ס במשרד השיכון; סגן שר למרצ – רן כהן; כבר מובטח סגן שר למרצ – וליד חאג' יחיא; סגן שר במשרד ראש הממשלה – אפרים סנה; סגן שר במשרד הביטחון – מוטה גור. זו, אגב, תופעה חסרת תקדים במשרד האוצר – שני סגני שרים. כבר התרגלנו בעבר לשני מנכ"לים, מנכ"ל מדיני ומנכ"ל מינהלי, כדי לפתור בעיה של שמעון פרס בשעתו. עכשיו – שני סגני שרים במשרד האוצר.

שמענו הבטחה למיכה גולדמן ולאלי בן-מנחם. ויש עוד שלושה-ארבעה מועמדים.

דן תיכון (הליכוד):

סגן שר האוצר להסברה בכנסת, סגן שר האוצר להצעות לסדר-היום.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה כבר לא מצחיק, ידידי דן תיכון, זה כבר עצוב.

אברהם יחזקאל (העבודה):

עוד לא נקבע דבר ואתה כבר קורא את העתיד.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת צחי הנגבי, אני מבקש להזכיר את רענן כהן.

צחי הנגבי (הליכוד):

רענן כהן, אם לא הזכרתי אותך – אני מצטער. סגן השר רענן כהן, אביגדור קהלני; אני הייתי ממנה אותו לסגן שר, אבל ראש הממשלה לא מעוניין כנראה בשלב זה. ויש עוד שלושה-ארבעה מועמדים,

בשלב זה מועמדים בעיני עצמם. ויש לנו מרצ, שדורשת למצוא תפקיד הולם ליוסי שריד. חייבים לסדר לו איזה ג'וב, לא ייתכן.

יש לנו עוד כמה וכמה סגני שרים; אולי מאגודת ישראל, אם תצטרף לקואליציה בשעה טובה.

אני שואל את אנשי המערך. הייתי שואל את ראש הממשלה, אבל הוא כל כך טרוד.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מפלגת העבודה.

צחי הנגבי (הליכוד):

מפלגת העבודה, "העבודה בעיניים". אנחנו רואים כבר בנושא הזה, שעבדתם על הציבור בעיניים. הייתי שואל את ראש הממשלה, אבל הוא חייב לרוץ למשרד הדתות, למשרד הביטחון, למשרד העבודה והרווחה. הוא השאיר אותנו עם חיים רמון, לכן אני אשאל את ידידנו חיים רמון: איך אפשר להסביר את האינפלציה הזאת של סגני שרים?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

היו"ר ע' עלי:

שר הכלכלה, השר שטרית, אתה כבר שר, אתה לא חבר כנסת. אם תרצה, תוכל לקבל את זכות הדיבור כאן. התקנון מאפשר לך, ונשמח לתת לך לדבר.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני לא מדבר על המועמד לדעתי, אני מדבר על היום.

סאלח טריף (העבודה):

חיים רמון לא טוב בשבילך?

צחי הנגבי (הליכוד):

הייתי שואל את ידידי השר חיים רמון, איך אפשר להסביר את האינפלציה הזאת בלי להסתמך על תקדימי העבר? כי הרי מה אמר לנו המערך? מה אמר לנו חיים רמון? – מה שהיה הוא לא שיהיה. אנחנו לא רוצים לשמוע היום את ההסבר הזה, שאנחנו תמיד שומעים מילדינו האומרים לנו "הוא התחיל", הליכוד התחיל. את זה אנחנו לא נשמע היום, אנחנו יודעים שאתם קיבלתם את המנדט של הציבור. אולי זו הסיבה היחידה שבזכותה מתייצב כאן שר ממפלגת העבודה לתת את תשובת הממשלה. הסיבה היחידה, כמעט הבלעדית – כך טענתם – היא שהליכוד עשה שגיאות שהמאיוס אותו על הציבור.

אני מבקש מן המערך, מן העבודה היום, תשובה אחרת, תשובה שתגיד: לא עמד לנו הכוח. חשבנו שזה אפשרי ולא יכולנו, כשלנו. מול כל המשאלות, הבקשות והדרישות והתביעות נשברנו. ואם נשברתם, איך נסמוך עליכם שלא תישברו מול תביעות של גופים חזקים קצת יותר, מול תביעות הערבים, מול התביעות האמריקניות, מול תביעות סיעות הקואליציה מרצ ודומותיה, ותופיק זיגד, בנושאים ביטחוניים קיומיים?

בנושא הזה הרי היה הציבור נותן לכם גיבוי מקיר אל קיר. זה לא דבר שמתחלק פוליטית, אלא כל הציבור היה מתייצב לצדו של ראש הממשלה, אם הוא היה דוחה על הסף באמת את התביעות לשלל כזה של סגני שרים. אם שם לא עמד לכם הכוח, איך ניתן בכם אמון בתחומים החשובים יותר?

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מפלגת העבודה התנתקה מהעם.

אלי דיין (העבודה):

עוד לא התחלנו.

צחי הנגבי (הליכוד):

כנראה לא הייתם מחוברים. כנראה, ידידי חברי המערך, היה לכם קל מאוד. אדוני היושב-ראש, אני מבקש את הגנתך למשפט הסיום.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, הוא צריך לסיים את דבריו, ואני מבקש לאפשר לחבר הכנסת הנגבי לסיים את דבריו.

צחי הנגבי (הליכוד):

המערך התנתק מן העם, חבריו מתנפלים על עטיני השררה בעיניים מורעבות, לחטוף כמה שניתן יותר לפני שהחלום הזה יתפוגג. חברי המערך נאבקים על טובות הנאה במין בולמוס, במין ריצת אמוק אל המטמון הקסום הזה שהם מצאו במרתפי הקואליציה.

סאלח טריף (העבודה):

כמה סגני שרים היו לכם?

צחי הנגבי (הליכוד):

הייתי אומר לידידי מן המערך ולראש הממשלה: אם לא תחזרו בכם, אם למרות הכול תתייצבו כאן בשבוע הבא ותבקשו מאתנו לרשום את הודעתכם על עשרה סגני שרים נוספים לפחות, אל תתפלאו אם נתייצב יום-יום מול בתיכם ונזעק באוזניכם את הקריאה שתהדהד מקצה הארץ ועד קציה: "מושחתים, נמאסתם", "מושחתים, נמאסתם". היזהרו, כי הוזהרתם.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת צחי הנגבי. השר חיים רמון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, יהיה לך סגן שר הבריאות או לא? מסאלחה הוא בחור טוב, מגיע לו.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לאפשר לשר רמון להשמיע את דבריו.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נראה שהלהיטות של האופוזיציה למלא את תפקידה משכיחה ממנה את הכלל, שראוי שתהיה תקופת צינון. רק עכשיו עזבתם את הממשלה, ונהוג בדרך כלל שלפני מתחילים לתקוף, לפני שמתחילים לבקר, יש תקופת צינון. היא הגיונית, היא סבירה, והיא גם לטובתכם.

חבר הכנסת הנגבי, כשאתה בא וטוען את הטענה הזאת בלהט הזה, תסלח לי, זה לא-אמין עד מאוד. אילו בא מישהו מסיעות האופוזיציה האחרות, שלא היה בממשלה קודם, ומבקר את התופעה, בהחלט היינו מתייחסים אליו ברצינות. יש מה לומר על זה, אני גם אומר. אבל כאשר זה בא מכם, כאשר אתם הצבתם שיא עולמי ביחס שבין מספר חברי הקואליציה למספר ממלאי התפקידים של שרים וסגני שרים – היחס היה אחד לשניים, זה מה שהיה. הייתם 33 שרים וסגני שרים על 66 חברי כנסת בקואליציה. ואתה בא ומעז לומר?

דן תיכון (הליכוד):

עזבנו את השלטון. פוליטיקה חדשה. כמה זמן תאמר זאת?

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא הפרעתי, אני מבקש שלא להפריע לי. אני מבטיח שלא יותר מחודש, אבל תן לי לומר את זה בשקט. בחודש הראשון תנו לנו להזכיר לכם יום-יום, שעה-שעה, למה ירדתם מהשלטון. חודש, בסדר? במושב החורף שייפתח, אני מבטיח לכם, אנחנו נרד מהעניין.

אבל אני רוצה להזכיר לך, חבר הכנסת תיכון, שאתם לא הזכרתם לנו רק חודש, אלא במשך 15 השנים שבהן הייתם בשלטון, כל פעם שהיינו מבקרים אתכם הייתם – – –

דן תיכון (הליכוד):

מה אמרתם?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מבקש לאפשר לשר לדבר.

שר הבריאות ח' רמון:

במשך 15 שנים, חבר הכנסת הנגבי, כאשר עלינו על הדוכן הזה ואמרנו, הייתם משיבים: מה, זה הכול בזמנכם. אני מבטיח לך, לא ננהג כך. בהחלט לא ננהג כך, אבל תן לנו חודש לנהוג כך. תן לנו חודש.

אני באמת לא מבין איך אתה מעז, כשהציבור זוכר לאיזה שיא הגעתם, לעלות ולומר את הדברים האלה. ולא שמענו מלה בעניין הזה. לא שמענו מלת ביקורת, לא מלה אחת שזה לא בסדר, בוודאי לא ממך. אני זוכר את הדיונים, היית אומר: למען ארץ-ישראל השלמה מותר גם ש-66 חברי הקואליציה יהיו 66 שרים. אתה אמרת את זה, ואתה מבקר? היו חברים אחרים אצלך שביקרו את העניינים.

צחי הנגבי (הליכוד):

לא אמרתי את זה.

שר הבריאות ח' רמון:

לא אמרת את זה בשפה הזאת, אמרת את זה בצורה אחרת, אבל הרעיון היה שמותר הכול לעשות על מנת להשיג קואליציה, ואם צריך לשלם את המחיר למען ארץ-ישראל שלמה – נשלם כל מחיר. ושילמת.

צחי הנגבי (הליכוד):

יש לכם רוב.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת הנגבי, אני לא הפרעתי לך. מכיוון שאני עדיין מוכן להתייחס לקריאות ביניים בצורה הזאת, ואני מקווה שאמשיך להתייחס, אתה רוצה שנשתמש ברוב החוסם? תוציא מהכיס את הנאום שיש לך: איך אתם באים לכנסת עם 61 חברי כנסת שאין בהם רוב יהודי? יש לך נאום כזה, אני בטוח, ולא תעשה הפגנות ליד הבתים בנושא של סגני שרים, תעשה הפגנות בעניינים האלה.

משה נסים (הליכוד):

זו הסיבה, הנאום של צחי הנגבי?

שר הבריאות ח' רמון:

לא, לא. אני רק אומר שהוא לא יציע לנו את הרוב החוסם, כי כוונתו לא טהורות.

אדוני השר לשעבר, אנחנו הודענו שב-13 ביולי נציג ממשלה, ויהיה הרכבה אשר יהיה; כלומר, היינו מוכנים בהחלט להפעיל את הרוב החוסם. אבל מה היה חבר הכנסת הנגבי אומר על הדברים האלה? הוא מציע לנו הצעה, שהוא יודע מה הוא יאמר אחריה. יש בזה מידה מסוימת של חוסר הגינות.

אנחנו החלטנו להקים את הממשלה הזאת מהר. נתנו דוגמה, שמשא-ומתן קואליציוני לא ימשך 50 יום, 60 יום, 70 יום. הצגנו את הממשלה במהירות האפשרית. ביום פתיחת הכנסת הודענו שנציג ממשלה, כדי שמצב האי-ודאות וחוסר היציבות יסתיים במהרה, ולא כפי שהיה בעבר; בהחלט נורמה חדשה, תקדים. לא היה כדבר הזה בממשלות ישראל, שביום פתיחת הכנסת, לאחר הבחירות, מוצגת ממשלה. היה לזה מחיר. המחיר היה שלא כל השותפים שרצינו שיהיו שותפים נכנסו לקואליציה. לכן נאלץ ראש הממשלה לקחת על עצמו תיקים מספר, והם שמורים בהחלט לשותפים קואליציוניים.

אני זוכר ראש ממשלה אחר, שגם הוא עשה מהפך ב-1977 והיו לו שבעה תיקים.

צחי הנגבי (הליכוד):

מה עשיתם לו?

שר הבריאות ח' רמון:

לא עשינו לו ולא כלום אז. עוד לא היתה לנו סיבה. אנחנו, בניגוד לכם, נתנו לו יותר ממאה ימי חסד. בניגוד לכם, לא באנו ביום הראשון ושאלנו: למה אתה מחזיק שבעה תיקים? שום הצעה לסדר לא הוגשה בעניין הזה. זה טבעי שמקימים קואליציה.

צחי הנגבי (הליכוד):

תן לשר אחר.

שר הבריאות ח' רמון:

ייתנו את זה לשר אחר, תנוח דעתך, בתוך ימים מספר ייתנו.

שר הפנים א' דרעי:

איזה תיק? תתאם אתנו.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה יודע, אדוני שר הפנים, שאנחנו מתאמים עם השותפים הקואליציוניים, בניגוד לממשלה הקודמת. אנחנו נעשה את זה, אבל אנחנו רוצים בהחלט להרחיב את הבסיס של הממשלה הזאת. מתנהל משא-ומתן עם שותפים פוטנציאליים. הוא לא בלתי מוגבל. אם נראה שאיננו מצליחים בכך, נאייש את כל התפקידים האלה, וזה יהיה הרבה יותר מהר מכפי שאתם עשיתם.

לגבי מספר השרים, ראש הממשלה יצחק רבין עמד על כך – הוא ניהל משא-ומתן קואליציוני קשה ועמד בפני לחצים בתוך מפלגתו – שמספר השרים יהיה אחד לארבעה ולא כפי שהיה בעבר. אני מוכרח לומר, שלמרות כל הקשיים, כמעט צלחה המלאכה בידו. הוא הגיע ל-3.8, משהו כזה. יש 17 שרים על 62 חברי קואליציה. זה לא רע. זה הרבה יותר טוב מכפי שהיה אצלכם. נכון, לא עשינו את כל המהפכה, ואומר גם למה, אבל התקדמנו בסדרי גודל בצורה משמעותית. מגיע לנו קרדיט על זה. עמדו בפני הלחצים, לא ויתרו. היה קשה, גם מבית וגם מחוץ.

נכון, אינני מאוהב ברעיון שיהיו מספר רב של סגני שרים, אבל אומר לכם למה זה קורה – מכיוון שבאותו לילה שרצינו לשנות את שיטת הממשל בישראל, לא בחלתם בשום אמצעי על-מנת למנוע את שינוי שיטת הממשל.

דן תיכון (הליכוד):

מה הקשר?

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה זה שייך?

דן תיכון (הליכוד):

יהיו שני סגני שר אוצר?

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת דן תיכון, אני פונה אליך בבקשה אישית. כיוון שזו לא הפעם הראשונה שאתה לא נותן לי לדבר, אל תפריע לי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מותר לי להפריע לך?

שר הבריאות ח' רמון:

לא.

דן תיכון (הליכוד):

קריאות ביניים.

שר הבריאות ח' רמון:

אלה לא קריאות ביניים. אתה פשוט נואם יחד אתי. אילו הערת הערת ביניים, בסדר. אל תנאם יחד אתי.

היו"ר ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת, נותרה לשר דקה. אני מבקש לאפשר לו לסיים.

שר הבריאות ח' רמון:

באותו לילה, כשהיה רוב בבית הזה לבחירת ראש הממשלה באופן ישיר, אתה, חבר הכנסת צחי הנגבי, וחברי סיעתך לא בחלתם בשום אמצעי על-מנת למנוע זאת. אילו נבחר ראש הממשלה בבחירה ישירה, הוא יכול היה בהחלט לחזק את כוחו בפני כל הסיעות האלה. המשטר הקואליציוני במדינת ישראל, כפי שהוא היום, הוא זה שמחייב את התופעות שאני לא נלהב מהן.

אני מציע לכם היום: בואו, יחד אתנו, נשנה את שיטת הבחירות בישראל. נראה אתכם עושים זאת, לא כפי שהיה בעבר. אפילו להעלות אחוז החסימה ל-2% לא יכולתם להסכים. הייתם כנועים ומנעתם את השינוי הזה. אני קורא לכם עכשיו: אם זה באמת כל כך בוער בעצמותיך, חבר הכנסת הנגבי, בוא נמנע את זה באופן חוקי. בוא נמנע את כל התופעה הזאת של עודף תפקידים. אפשר לעשות זאת. אנחנו מוכנים לעשות זאת כאן ועכשיו.

למרות כל הקשיים, אף שיש לנו אילוצים קואליציוניים ביחס לנורמות שאתם קבעתם, אנחנו שיפרנו, אנחנו שינינו, לא כפי שרצינו, אבל בהחלט הרבה יותר טוב מכפי שאתם הייתם עושים, וזה לא מעט. תודה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ע' עלי:

אדוני השר, אתה מוכן להשיב?

שר הבריאות ח' רמון:

אני מוכן להשיב.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

על-פי הצעת חוק-יסוד: הממשלה, לבחירה ישירה של ראש הממשלה, על-פי הנוסח שאושר, יש צורך באישור הממשלה להציג את השרים. מה הרבותא?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

האם אתה יכול להבטיח, שלא יהיו שני סגנים לשר האוצר, שהרי גם אחד מיותר באותו משרד?

שר הבריאות ח' רמון:

אני אענה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. הרי אתה יודע, שגם הסעיף שהוכנס בחוק-יסוד: הממשלה, הוכנס בניגוד לנוסח המקורי בעקבות אותו לילה. בהצעה המקורית, שאני מקווה – – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

באותו לילה.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, שאלת שאלה, תן לי לענות.

הנוסח המקורי שעליו רצינו להצביע, שהיה לו רוב בכנסת באותו לילה, קבע שראש הממשלה צריך להביא את רשימת השרים לפני הכנסת. באותו לילה העניין הזה שונה, בראש ובראשונה בגלל התנגדות שלכם, בגלל מה שקרה. לכן, אתה לא יכול לבוא ולהגיד לי על-פי הנוסח שאנחנו חושבים שהוא לא טוב וקבענו שהוא לא טוב. אני קורא לך: תן יד להחזיר את החוק לנוסח המקורי, ואז נוכל באמת לנהל לפי הנורמות שאנחנו רוצים; ואני מדגיש: גם היום שיפרנו את הנורמות שאתם קבעתם.

חבר הכנסת תיכון, אני עונה בשם הממשלה, אבל מי שקובע את סגני השרים והיכן הם יהיו הוא ראש הממשלה. אם וכאשר הוא יביא את זה, אני משוכנע שאתה תביע את דעתך.

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, הצעת השר היא להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הנגבי מסדר-היום. מי בעד קיום דיון במליאה, לפי הצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי – ירים את ידו. אנחנו עוברים להצבעה. סגנית המזכיר תספור.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – מיעוט
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

אני רואה שיש רוב ברור בעד ההסרה של הנושא מסדר-היום. כפי שידוע, הרוב קובע. אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת הנגבי הוסרה מסדר-היום.

הצעה לסדר-היום

מעצרו של שלושת הישראלים בקונגו

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 75, בנושא: מעצרו של שלושת הישראלים בקונגו. חברת הכנסת נעמי חזן מתבקשת לבוא ולשאת את דבריה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו"ר ע' עלי:

מייד אחרי כן. חבר הכנסת ביבי, היות ששר החוץ יושב כאן והוא ביקש להקדים את הנושאים הנוגעים לו, הקדמנו אותם כדי לאפשר לו להשיב. מייד בתום הנושאים הנוגעים לשר החוץ, ישיבו שר הבריאות ושר האוצר על שאלות בעל-פה. בבקשה, חברת הכנסת חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשבועיים נעצרו שלושה אזרחים ישראלים בברזוויל, בירת קונגו.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, עומדת כאן חברת כנסת חדשה, אני מתאר לעצמי שהיא גם מתרגשת. אני מבקש לאפשר לה לדבר, ונא לא להפריע. בבקשה, חברת הכנסת חזן.

נעמי חזן (מרצ):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. אתחיל שנית, ברשותך.

לפני כשבועיים נעצרו בברזוויל, בירת קונגו, שלושה ישראלים. שלושת הישראלים הללו הם עובדי חברת "שפרן", חברה העוסקת, בין היתר, בייעוץ ביטחוני בארצות חוץ.

במזוודות של שלושת הישראלים הללו נמצא אפוד מגן וציוד תקשורת, בעיקר ציוד שאמור לאבחן מכשירי ציתות.

שלושת הישראלים הללו הוזמנו על-ידי נשיא קונגו, דניס סו גואסו, והם נעצרו, כפי שאמרתי, מייד עם הגעתם לבירת קונגו, ברזוויל.

לכאורה, מקרה פרובלמטי. לפי דעתי, זה מקרה שמעלה שלוש סוגיות עקרוניות, והייתי רוצה להעלותן היום במליאה.

הסוגיה הראשונה: באיזו מידה יש התאמה בין פעילות של חברות ישראליות, בעיקר חברות העוסקות בייצוא מידע ביטחוני, לבין המדיניות של ממשלת ישראל, ובעיקר המדיניות של משרד החוץ?

תרשו לי לפרט קצת את הסוגיה הזאת, היא קצת עדינה וסבוכה.

נשיא קונגו דהיום עלה לשלטון לפני 13 שנה, בהפיכה צבאית. לפני כשנתיים הוא הוכרז, כתוצאה מפעילות של אופוזיציה נמרצת, להעביר את מירב סמכויותיו לאספה הלאומית, שבראשה עומד ראש הממשלה אנדרי מילונגו. בימים האחרונים, ממש בשבועות האחרונים, החלו לקיים בחירות כלליות כחלק מתהליך מורכב של דמוקרטיזציה בקונגו. בסיבוב הראשון בבחירות הללו ניצחו כוחות האופוזיציה, שיש להם רוב באספה הלאומית, ולנשיא נשארו רק כ-20% מחברי הפרלמנט. ביום ראשון הקרוב עומדות להתקיים הבחירות לנשיאות, לפחות הסיבוב הראשון של הבחירות הללו. אחד מהמתחרים הוא הנשיא, והשני הוא ראש הממשלה, העומד, כפי שכבר אמרתי, בראש האספה הלאומית.

חברת "שפרן" הגיעה לקונגו בהזמנתו של הנשיא, הנמצא בעמדת נסיגה במהלך העדין של דמוקרטיזציה. ולא רק זה, הוא אדם שנלחם בשלב זה על עתידו הפוליטי, במנוגד לכוחות הדמוקרטיה במדינת קונגו.

סביר להניח שהעיתוי במקרה הזה הוא אומלל, שיש פה בעיה פוליטית מאוד מאוד חמורה, ולא ברור לחלוטין מדוע חברות ישראליות מסתכנות בנושאים פוליטיים עדינים של מדינות שעמן ישראל קשורה בקשרים דיפלומטיים.

ויש פה פן נוסף – הסתירה הפוטנציאלית בין הפעילות של החברה הזאת לבין מדיניות ממשלת ישראל. בשנים האחרונות ממשלת ישראל מנהלת מדיניות פתוחה כלפי מדינות אפריקה, ואומנם, לפני שנה בדיוק, אם אינני טועה, חודשו היחסים הדיפלומטיים עם קונגו, אחרי הפוגה של 20 שנה. היוזמה באה מראש הממשלה. הנשיא, שהזמין את חברת "שפרן", עיכב את ההסכמה של ממשלת קונגו לחידוש היחסים הדיפלומטיים, לתקופה מסוימת.

לכן, נוצר מצב מוזר של ניגוד פוטנציאלי בין המדיניות והקשרים של ממשלת ישראל ומשרד החוץ לבין הפעילות של חברת "שפרן". הסוגיה הזאת מעלה שאלה: כיצד נדע למנוע, או לפחות לצמצם עד למינימום את ההתנגשות בין פעילות של חברות ישראליות, בעיקר של אלה שעוסקות בנושאים ביטחוניים, העלולים לפגוע בשמה הטוב של מדינת ישראל, לבין המדיניות המוצהרת של הממשלה?

עולה כאן גם סוגיה שנייה, הקשורה בנהלים למתן אישורים לחברות העוסקות בייצוא או בייעוץ ביטחוני.

כידוע לכם, אדוני שר החוץ וחברי הכנסת, הנושא הזה טופל בעבר, בעקבות פרשת "חוד החנית", ועכשיו יש כללים והוראות מפורשים מאוד למתן אישורים על כל עסקה ועסקה של חברות פרטיות ישראליות העוסקות בנושאים הללו. סיב"ט, האגף לסיוע ביטחוני של משרד הביטחון, הוציא ספר נהלים בנושא.

חברת "שפרן" פנתה, לפני הנסיעה של שלושת הישראלים, לסיב"ט, לקבלת אישור בעבור ייעוץ לנשיא קונגו. היא לא קיבלה את האישור, אבל למיטב ידיעתי היא כן קיבלה אישור לעסוק בסקר בקונגו.

הרושם שנוצר הוא, שיתכן מאוד שהנהלים הפרטניים בנושא אישורים לסקרים אינם מדויקים די הצורך. ובסוגיה הזאת לגבי הנהלים יש אלמנט שני חשוב, והוא האלמנט של מידת התיאום בין משרד החוץ למשרד הביטחון בסוגיות הללו.

ועולה גם שאלה שלישית, שאותה אני רוצה להפנות לשר החוץ, וזו השאלה של גבולות המחויבות של משרד החוץ לגבי שלומם וביטחונם של אזרחים שפעלו, לכאורה, בנושאים אלה בניגוד למדיניות המוצהרת, וייתכן מאוד – תוך עמעום מסוים של ההוראות והנהלים. יש פה שאלה הומניטרית, ואני חושבת שהיא חשובה ביותר. אבל ייתכן מאוד, שגם בנושא הזה צריך לתחום בצורה ברורה יותר את המחויבות של משרד החוץ, במיוחד כשמדובר בפעולות שלא בהכרח עולות בקנה אחד עם המדיניות של הממשלה.

אני חושבת שהסוגיות העקרוניות, העולות מהמקרה הספציפי הזה, מחייבות דיון ממצה יותר בפורום מתאים. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. שר החוץ, בבקשה.

עד ששר החוץ יגיע לדוכן, אני רוצה לברך את חברת הכנסת נעמי חזן, שזה היה נאומה הראשון, ומסתבר שפרופסורים למדעי אפריקה מתמצאים בנושא. שמענו כאן הרצאה ממצה בעניין. שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להצטרף לברכתך, אדוני היושב-ראש, לחברת הכנסת נעמי חזן על הופעתה הראשונה בכנסת. למעלה מכל ספק, היא השקיעה מחשבה ומחקר בדברים שאמרה. וגם אם אני לא מסכים עם כל מה שאמרה, אני מכבד מאוד את הדרך שבה היא הציגה את העניין.

לגופו של עניין, חברת הכנסת נעמי חזן, יש שלושה ישראלים היושבים עכשיו בכלא. בין שהם נהגו בסדר ובין שלא נהגו בסדר, האינטרס הראשון שלנו, כמובן, הוא לשחרר אותם, להוציא אותם לחופשי ולהביא אותם הביתה, וזה עומד בראש השיקולים שלנו.

השגריר שלנו בקינשסה מבקר אותם בכל יום. אנחנו קיצרנו את החופשה בארץ של שגריר ישראל. הוא חזר לשם, ואנו עושים מאמצים דיפלומטיים ואחרים כדי להוציא אותם משם. אינני רוצה לדבר על התנאים של האנשים היושבים בכלא. הדאגה לאדם, גם בעיני משרד החוץ, כמו בעיני כל יתר המשרדים והארגונים, עומדת בראש מעיינינו.

לגופו של עניין, מובן שאנשים אלה לא נשלחו על-ידי משרד החוץ, ומובן שמשרד החוץ – כמו מדינת ישראל כולה – אין בדעתו להתערב בעניינים הפנימיים של קונגו, במערכת היחסים בין הנשיא לבין ראש הממשלה. חלילה לנו לעשות דבר כזה.

כפי שאמרת בצדק, משרד הביטחון הוציא נהלים בעניין אספקת ידע. אם באמת יש סתירה בין מה שקרה בפועל לבין הנהלים, העניין ייבדק; יעודכן מה שצריך. אבל, כאמור, אני מאמין שאנשים אלה לא התכוונו לעשות כל דבר רע לממשלה בקונגו, או לפגוע בענייני הפנים שלה. הם הוזמנו לעניין טכני, לא על דעת ממשלת ישראל. זה גם לא היה צריך להיות על דעת ממשלת ישראל. נעשה את כל המאמצים לשחררם.

אדוני היושב-ראש, אני לא מתנגד להעברת העניין הזה לוועדת החוץ והביטחון לבדיקת הנושא.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר החוץ. האם חברת הכנסת נעמי חזן מסכימה שהנושא יידון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת?

נעמי חזן (מרצ):

כן.

היו"ר ע' עלי:

יש לפנינו אפוא הצעה אחת – להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. אנחנו נעבור להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

פה אחד הוחלט להעביר את הצעתה של חברת הכנסת נעמי חזן לוועדת החוץ והביטחון.

שאלות בעל-פה

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים לשאלות בעל-פה. שר האוצר אמור להשיב על שאלתא של חבר הכנסת פנחס בדש. לצערי, הוא אינו נוכח. אני ביקשתי מסגנית מזכיר הכנסת לאתר אותו כדי

שיהיה אפשר להשיב על השאילתא. כך לא מתחילים עבודה בכנסת. אני מקווה שהוא הגיע ולא ישבש לנו את סדר-היום.

אנחנו נקדים את השאילתא של חבר הכנסת ביבי לשר הבריאות, ואני מקווה שבמהלך התשובה יצליח שר האוצר להגיע ולהשיב על השאילתא שלך.

קריאה:

זה לא בסדר.

היו"ר ע' עלי:

אני מסכים אתך שזה לא בסדר.

שר הבריאות ישיב על שאילתא מס' 8, של חבר הכנסת יגאל ביבי, בנושא: בית-אבות ללא רשיון ברמת-גן. חבר הכנסת ביבי, בבקשה.

בית-אבות ללא רשיון ברמת-גן

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, פורסם, כי ביקורת פתע של משרד העבודה והרווחה, שנערכה בבית-אבות שנפתח ללא רשיון ברחוב ברנשטיין ברמת-גן, חשפה נתונים מזעזעים. אחד הקשישים היה נעול בחדרו כשהוא שרוי בעלטה מוחלטת, ובבדיקת האחות המחוזית של משרד הבריאות נמצא שהוא בתת-תזונה, יבש, בצקתי ועוד. זו דוגמה אחת מני מקרים נוספים.

המפקח התלונן על מנהל בית-האבות ודרש ממנו לפנות את הדיירים תשושי הנפש והחולים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים בנושא זה נכונים?

2. האם אכן פונו כל דיירי בית-אבות זה והמוסד נסגר?

3. אם לא – מתי יעשה הדבר?

4. אילו אמצעים ינקוט משרדך כדי למצות את הדין עם מנהלי המקום, שעבדו ללא רשיון?

5. כמה בתי-אבות מסוג זה עדיין פועלים ללא רשיון?

6. מה יעשה משרדך בעניינם?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי. השר חיים רמון, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, בתשובה על שאילתא של חבר הכנסת ביבי, אני מצטער לקבוע שהפרסומים אכן היו נכונים. המוסד נסגר על-ידי צו של משרד הבריאות, וחמשת הקשישים הסיעודיים ששהו בו פונו על-ידי משרד הבריאות למקומות חלופיים. הסגירה כבר נעשתה, והמשרד הגיש תלונה למשטרה. מנהלי המקום ייתבעו לדין משפטי.

עדיין פועלים כ-50 בתי-אבות כאלה, ותהליך סגירת בית-אבות הפועל ללא רשיון נעשה באופן מיידי ודחוף רק אם הקשישים המצויים בו נתונים בסכנה. לידיעתנו מובאים מקרים כאלה רק דרך העיתונות או בשל תלונות ספציפיות, ואין לנו כל מידע מקדים על פתיחת בית-אבות ללא רשיון. עם היוודע הדבר, שקיים בית-אבות כזה, אנחנו חייבים במתן אזהרה למנהלים, בדיקת התנאים, והצורך, אם קיים, בשיפורם, הגשת תלונה למשטרה, ורק לאחר מכן – תביעה משפטית וצו לסגירת המקום.

עלי לציין, כי לאחר פגרת הקיץ ייתבעו עשרה בתי-אבות כאלה על-ידי המשרד, וכי תוכנית הפיקוח המיוחדת שהוכנה בשיתוף עם מכון-ברוקדייל, בעזרת סיוע ממשרד האוצר, תחל ותורגש בשטח בעתיד הקרוב.

אני רוצה לציין, שבדיון שהתקיים במשרד הבריאות – לא במשרד העבודה והרווחה – דנו בנושא, וביקשתי שיעשו תיקונים ושינויים בחוקים המתאימים, על-מנת שהליכי סגירת מקומות כאלה יהיו הרבה יותר מהירים, והעונשים למי שמפעיל בתי-אבות מהסוג הזה יהיו הרבה יותר חמורים, על מנת שגם יענישו על המעשים האלה וגם ירתיעו אחרים מללכת בדרכם. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר הבריאות. שאלה נוספת לחבר הכנסת יגאל ביבי. בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הממשלה שאתה מכהן בה הודיעה על סדרי עדיפויות חדשים. עכשיו שמענו ש-50 בתי-אבות כאלה, שלמעשה יכולים לסכן לטווח ארוך את שלומם ואת רווחתם של הקשישים, קיימים ופועלים. האם בדעת משרדך ליזום לקיחת דירות – אתם טוענים שיש עודף דירות במקומות מסוימים בארץ – והפיכתן דיור מוגן לקשישים ובכך לפנות מקומות בבתי-אבות? אני חושב שמאות דירות כאלה שיהפכו דיור מוגן – בוודאי אם יירכשו על-ידי הממשלה – היו פותרות את הבעיה. האם כבוד השר חושב לפעול בכיוון הזה?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי. שאלה נוספת לחבר הכנסת אבי יחזקאל, בבקשה. אבקש להבהיר, שהתקנון מאפשר שאלה במסגרת של דקה. היות שאתה חבר כנסת חדש, אני מציין זאת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

כבר למדתי את התקנון. זה בסדר.

אדוני השר, אנחנו ניצבים בתקופה שבה החברה הישראלית, לשמחתי, הולכת ומזדקנת, ואנחנו מגיעים לכ-600,000 איש, מה שנקרא בני הגיל השלישי, ואנחנו צריכים להבטיח להם איכות חיים.

האם לא ראוי שמשרד העבודה והרווחה, ואולי משרד הבריאות, ישקלו מתן סיוע לגופים גדולים, המטפלים בצורה מקצועית וראויה ומהווים משען למבוגרים שבאים לשכון באותם מקומות?

נקודה שנייה, אולי במקביל, האם לא ניתן שתשקלו מערכת חקיקה שתקבע קודים והתנהגויות בנושא? ברשותך, מה קורה בנושא חוק האומנה, אף שזה לא קשור לעניין, בגין ילדים אצל משפחות אומנות? תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול יהלום, גם כן במסגרת של דקה אחת; בבקשה. קודם כול אני מציין בסיפוק, שחברי הכנסת עומדים במסגרת הזמן.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני שר הבריאות, המצב שהועלה כאן, הרי לא עכברא גנב אלא חורא גנב. דהיינו, הבעיה העיקרית היא באמת חוסר תוכנית-אב לפתרון לטווח קצר, בינוני וארוך לכל הנושא של הקשישים ובתי-הקשישים במדינת ישראל, לרבות נושאים גריאטריים. יש מחסור במיטות ובבתים ממלכתיים בנושא הזה והמחירים הם גם גבוהים, ולכן הרבה נזקקים לבתי-אבות פרטיים, שבהם המחירים נמוכים יותר, כי הם מוותרים, לצערנו, על השירותים החיוניים.

האם מתכננים אתה ומשרדך לבנות תוכנית-אב שתפתור את המחסור בנושא זה? והאם אפשר לציין באיזה מועד פחות או יותר תיפתר בעיית המחסור? תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

להערתנו הנוספת של חבר הכנסת יגאל ביבי, נכון, שינינו את סדר העדיפויות, אבל – קצת סבלנות. חבר הכנסת ביבי, היית בממשלה עד לפני שבועיים-שלושה שבועות, כאשר היה מצב של 50 בתי-אבות, כאשר היית סגן שר לענייני איכות הסביבה, ואני רואה שעכשיו העניין פתאום כל כך בוער ודחוף, שבתוך יום אתה מבקש שנגמור; הנושא בוער ודחוף. אמרתי לך בתשובתי הראשונה, שאנחנו מטפלים בנושא הזה. באחת הישיבות הראשונות הקדשתי דיון ארוך לנושא הגריאטריה, ואני ארחיב את הדיבור עליו, אבל אנא מכם, נבחרנו לארבע שנים; אם נגמור הכול בשבועיים, מה נעשה במשך ארבע שנים? צריך להיות ריאליים לגבי מה שאנחנו יכולים לעשות בשבועיים. נכון שהשארית לנו ירושה כבדה. אנחנו נטפל בה, ונטפל בה טוב.

שר התחבורה י' קיסר:

יוסף עזרן (ש"ס):

שר הבריאות ח' רמון:

לגבי הנושא הגריאטרי, ואני לא אכנס לפרטים, אחת הבעיות המרכזיות בכל הנושא הגריאטרי היא העובדה, שהגריאטריה איננה נכללת בסל הבריאות. אף אחת מקופות-החולים איננה מכסה את הנושא הגריאטרי. מכיוון שכך, אדם משלם כל ימי חייו ביטוח בריאות, וכשהוא מגיע לרגע שבו הוא נזקק לו, הוא נופל לעול על משפחתו. אני רוצה להדגיש, גם אם אתה מובטל ואם אתה מקרה סעד ואתה נזקק לאשפוז במוסד גריאטרי – אתה צריך לשלם קרוב ל-1,500 שקל בחודש, שזה המחיר המינימלי. זה מצב בלתי תקין לחלוטין, זה מצב בלתי נסבל, ואני מקווה שאנחנו נשנה אותו.

הדרך היחידה, לדעתי, לשנות זאת היא הכללת נושא הגריאטריה בסל הביטוח במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אם הגריאטריה לא תיכלל, נהיה צפויים גם בעתיד לבעיות הללו. כיום משרד הבריאות הוא למעשה המשרד היחיד שמשתתף מבחינה ציבורית בתשלומי המשפחות כאשר הקשישים נזקקים לסיעוד. חברי הכנסת, אני מקווה שכאשר נציג את החוק הזה תתמכו בכך שהנושא הגריאטרי יהיה חלק מסל שירותי הבריאות שמדינת ישראל חייבת לאזרחיה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר הבריאות. רבותי חברי הכנסת, בניגוד למה שהודעתי בישיבה, שר האוצר לא יכול להגיע בשל עיסוקים אחרים, ולכן ניאלץ לדחות את השאילתא בעל-פה של חבר הכנסת בדש ליום אחר. אם חבר הכנסת בדש רוצה לומר כמה מלים, אני מוכן לאפשר לו.

פנחס בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שיירשם בפרוטוקול, שאני מוחה על כך ששר האוצר לא נמצא פה להשיב על השאילתא. אני מבקש להעלות את השאילתא בעל-פה ביום שני הקרוב במסגרת השאילתות בעל-פה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בדש, אני לא יכול להתחייב על יום שני. מובן שמזכירות הכנסת תצטרך לתאם זאת עם שר האוצר, שבשבוע הבא הוא ישיב על השאילתא בעל-פה שלך. אני בהחלט מקבל את המחאה שלך, אני חושב שהיא במקומה. לא ייתכן ששרים יזלזלו כך בכנסת ולא יופיעו להשיב, אף שהדברים תואמו אתם. כרגע אין מה לעשות. נעשה זאת בשבוע הבא. תודה לך.

הצעה לסדר-היום הכרזת השר לקליטת העלייה בדבר מסלול החינוך של העולים האתיופים

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום, מס' 68, של חבר הכנסת שאול יהלום, בנושא: הכרזת השר לקליטת העלייה בדבר מסלול החינוך של העולים האתיופים. חבר הכנסת יהלום, בבקשה. עומדות לרשותך עשר דקות.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הקליטה מר יאיר צבן, בהזדמנות זאת אני מאחל לך הצלחה בתפקידך החשוב.

ב-20 ביולי, בשבוע שעבר, ביקרתי, אדוני שר הקליטה, באתר קרוונים. הצהרת שם כמה הצהרות, והצהרה, שהיתה כנראה ההצהרה הראשית – הא ראה, התקשורת ראתה בה ההצהרה הראשית והמרכזית – היתה הצהרה – אני מחזיק כאן עיתון "הארץ": שר הקליטה צבן – זאת הכותרת – עולים מאתיופיה יוכלו לבחור בין חינוך דתי לחינוך חילוני. אחר כך כתוב, שמעכשיו, אותה מדיניות שקיימת היום, שהעולים מאתיופיה נשלחים לחינוך הממלכתי-דתי, הנה מעכשיו, כך זה מובן, המדיניות הזאת תיפסק ותיפתח מדיניות חדשה: נתחיל במדיניות חדשה, שבה העולים מאתיופיה יוכלו לבחור, כמו כל תלמיד במדינת ישראל שיכול בוודאי לבחור, בין חינוך דתי לבין חינוך ממלכתי.

אני שואל אותך, אדוני שר הקליטה, האם באמת מצאת, שזה הנושא החשוב ביותר שבו צריך להתחיל, כאשר מדובר בקליטת ילדי אתיופיה ועולי אתיופיה? אני לא צריך לספר לך מה שכל אחד יודע, שקליטת יהודי אתיופיה, כאן במדינה, עדיין נתקלת בקשיים מרובים מאוד. מחציתם עדיין במגורים זמניים, בקרוונים, במרכזי קליטה, בבתי-מלון. האבטלה שם גדולה ביותר, התעסוקה שבה הם מועסקים היא ברובה זמנית.

אני רוצה לציין שני דברים מדברך. אתמול העלה כאן חבר הכנסת בני טמקין ממרצ את הנושא של התאבדויות גם בקרב יהודי אתיופיה וגם בקרב יהודי רוסיה. אני מתכוון לנושא של יהודי אתיופיה. השבת בדיון כך: הבעיה העיקרית, אל תראו בזה רק עניין טכני, היא משבר הזהות העצמית. אמרת: משבר הזהות העצמית גורם לבעיות רבות בקליטה. אני בהחלט מקבל זאת. אבל מי כמוך יודע, שהזהות העצמית של העולים מאתיופיה היא זהות דתית. הדת היא זאת ששמרה עליהם בכל מאות השנים שבהן הם נשארו קהילה מבודדת ועם זאת יהודית, בגלל מצוות הדת. האם נוסף על כל הבעיות של זהות עצמית שהם פוגשים פה במדינת ישראל – של מגורים, תעסוקה, מודרניזציה, וכל מה שכולנו יודעים, ולא אפרט זאת כאן, האם נוסף על כל הדברים האלה נטיל עליהם בעיה, כאשר הבית דתי, המשפחה דתית, השקפת העולם של הקהילה דתית, והנה כאן יבואו ובבית-הספר החילוני הם יקבלו השקפת עולם הפוכה?

יש משיבים על טענה זו, שהורים יודעים בעצמם מה טוב לילדיהם. אבל כאן הרי מדובר על כך, שאחוז ניכר מבין אלפי הילדים נמצאים כאן ללא הוריהם, ולכן המצב הזה משאיר את השדה פרוץ לכל מיני פעילי חינוך מכל הצדדים, שלא תמיד חושבים על טובת הילד העולה האתיופי, אלא לפעמים הם חושבים על טובת מוסדותיהם וזרמי החינוך שאליהם הם שייכים.

אני רוצה להזכיר לך, אדוני שר הקליטה, שב-29 במאי 1991 היה דיון בכנסת, לאחר "מבצע שלמה", ואני קורא מה שאמר חבר הכנסת יאיר צבן באותו דיון: "אני מודע לכך שעולי אתיופיה ברובם הגדול

ירצו חינוך מסורתי בגוון זה או אחר, וצריך לתת להם את זה". אתה אפילו מסביר את זה בהמשך, אלא שבשל הדברים הנוספים שאני רוצה לומר אינני קורא עוד. ובכן, הכיצד?

אתה יכול להגיד: הכרזתי הכרזה, ועוד ידונו בזה. הבעיה היא, שההכרזה גורמת לבעיות בשטח, שאנשים ששמעו את שר הקליטה פועלים בעניין הזה באופן עצמאי. לדוגמה, באתר הקרוונים של חולדה יש מנהל מרכז קליטה, שהוא עובד משרדך, בחור בשם ציקי אוד – אני מקווה שאני מדויק בשמו – והבחור הזה, לפי הידיעות שבידי, עובר מילד לילד, מוציא אותם מהחינוך הממלכתי-דתי ומעביר אותם לחינוך הממלכתי. הוא עושה את זה כפעולה – תקרא לזה פוליטית, תקרא לזה מגמתית, תקרא לזה כל שם אחר – אבל הוא עושה את זה, ואנחנו קיבלנו תלונות על כך מהורים בשטח.

אני גם מודה שיש באתר בעיה. הבעיה היא שבאתר חולדה כל בתי-הספר הדתיים קלטו את המכסה המקסימלית שנקבעה על-ידי משרד החינוך, שהיא, לידיעת חברי הכנסת, כ-40%. בית-ספר לא קולט יותר מ-40%, ומי שמכיר את הבעייתיות מבין ש-40% הם שיעור גבוה מאוד, והחינוך הממלכתי-דתי ראוי לכל שבח על שהוא מתמודד עם הבעיה בהצלחה, וקלט אותם. ולכן הילדים הנותנים מוסעים לבתי-ספר ממלכתיים-דתיים מצוינים בירושלים, הלך וחזור, ונכון שאותו מנהל מרכז קליטה רואה בזה איזו בעיה.

יכול להיות שצריכים לפתור את הנושא בדרך אחרת. יכול להיות שצריך לפתוח במקום בית-ספר, יכול להיות שצריך להרחיב את בתי-הספר, אינני יודע. מן הראוי היה, ששר הקליטה יאמר: במסגרת המדיניות של קליטת הילדים בחינוך הממלכתי-דתי אני פותח ועושה דיון, אבל לא שאותו ציקי אוד כבר רואה אישור, ומתחיל לפעול ולהעביר אותם לחינוך הממלכתי.

ולסיום אני רוצה לומר, שהיום בשעה 10:00 שודר במהדורת החדשות של "קול ישראל", ואני קורא: יהודה פטאל, ראש המועצה של הגליל המערבי, מאשים את בתי-הספר הממלכתיים-דתיים באזור בסירוב לקבל תלמידים מעולי אתיופיה, והוא אומר כי אין להם היכן ללמוד בשנה הבאה. הוא אמר לכתבנו נתי זילברמן, כי המועצה שוקלת בדעתה לפתוח בית-ספר זמני, אולם לא ברור מי יהיו המורים בו.

אני רוצה גם לומר מעל במת הכנסת, שהעובדה שהוא אומר אותה ממש לא נכונה. כל הילדים מעולי אתיופיה בגליל המערבי נקלטו בחינוך הממלכתי-דתי בצורה הטובה ביותר. במחוז הצפון נקלטו 4,000 ילדי אתיופיה, והם לומדים שם. אלא מה? יש בעיה של 120 ילדים, שמשרד החינוך נתן פתרון, והוא אומר לו: צריך להסיע אותם לרכסים, לכפר-חסידיים, לתל-חנן ולטבעון, והוא לא מוכן להסיע אותם. נוסף על כך פתחו גן וכיתות א' וב' במקום, שלוש כיתות, כך שמכיתה ג' ואילך הוא צריך להסיע אותם, והוא אומר: לא מוכן; אם אתם לא קולטים אותם בגליל המערבי, אני לא מוכן להעביר אותם למחוז חיפה ולהסיע אותם, והוא מפריח האשמות שלא היו ולא נבראו.

בסיכום, אני פונה אליך, שר הקליטה, למען הזהות העצמית של ילדי אתיופיה, להמשיך באותה מדיניות של קליטה בחינוך הממלכתי-דתי. אני רוצה לומר, שהחינוך הממלכתי-דתי, ואתה אמרת זאת בדברך ב-29 במאי 1991 – הנושא עצמו נעשה באמת כמעשה חינוך חלוצי של החינוך הממלכתי-דתי. כשנכנסים 40% מילדי אתיופיה למוסדות רבים בחינוך הממלכתי-דתי, זה גורם בבתי-הספר להרבה בעיות חינוכיות, ורק בגלל הנושא הציוני והרצון לקלוט את הילדים במלוא האהבה ותוך אי-יצירת משבר זהות, החינוך הממלכתי-דתי עושה את זה במסירות. אני קורא לך, אדוני השר, להמשיך את המדיניות הזו. במקומות שיש בהם בעיות – לסייע לפתור אותן במסגרת

החינוך הממלכתי-דתי, ולא לתת חופש פעולה על-ידי הצהרות מהסוג שהצהרת לעובדי משרד הקליטה או לעובדי החינוך או לראשי הרשויות המקומיות. אין לקחת את הנושא החינוכי הרגיש הזה ולהפוך אותו מכשיר פוליטי לניגוח החינוך הממלכתי-דתי. תודה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום. השר לקליטת העלייה יאיר צבן, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האזנתי בקשב רב לדבריו של חבר הכנסת שאול יהלום, ואני מאמין שהוא אמר את דבריו מתוך דאגה לקליטתם הטובה של ילדי העולים מקרב העדה האתיופית.

לא, זאת לא היתה הצהרה ראשית. אני באתי לאתר בחולדה כדי לבדוק את היערכות האתר למעבר האחריות בו מידי הסוכנות לידי משרד הקליטה ב-1 בספטמבר. המעבר הזה הוא מעבר מסובך מאוד, מורכב מאוד, כרוך במאמץ התארגנות קשה מאוד. הזמן העומד לרשותנו קצר מדי, ועסקתי שם בעיקר בבעיות המתחייבות מתוך האתגר הזה. אבל, כאשר נשאלתי שאלה ישירה לגבי הנושא הזה, מובן שאמרתי את דעתי, ודעתי היום לא שונה בשום דבר מהדברים שהבעתי מעל דוכן הכנסת באותו נאום שאתה ציטטת.

חברי הכנסת, במה העניין? אנחנו אכן מדברים על עדה מיוחדת במינה, עדה של אנשים תמימים באמונתם, ותמימים תרתי משמע, תמימים בתמימותם ושלמים באמונתם. שנים נשמרה האמונה היהודית בקרב האנשים האלה בתנאים קשים ביותר בצורה המעוררת הערכה והשתאות, אבל גם באופן מיוחד במינו; מיוחד במינו גם על-פי דעת החוקרים, ההיסטוריונים הלא-מסורתיים, אבל גם על-פי דעת האנשים הדתיים לזרמיהם.

יהודי אתיופיה, כפי שאנחנו יודעים, לא ידעו את התהליכים ואת המשברים שעברה היהדות בשאר התפוצות, לא את התפתחות התורה שבעל-פה, לא את תקופת ההשכלה, לא את השואה, לא את התקומה. יהדות אתיופיה לא היתה שותפה למחלוקות שהצמיחו ביהדות זרמים רבים – חסידים ומתנגדים, אורתודוקסים וחילונים, רפורמים וקונסרבטיבים, וכל כיוצא באלה.

מתוך הערכה לאמונתם הדתית הייחודית, שהיא כנה מאוד ועמוקה מאוד וייחודית מאוד, ייתכן מאוד שהמקום הראשון שאליו יש לשלוח את ילדי העדה הוא, בתנאים שלנו, המערכת החינוכית הממלכתית-דתית.

אני לא אסתיר את דעתי כאשר אומר, שיכול להיות שלו היו לנו די כלים ודי אמצעים היה צריך אפילו למצוא כלים מיוחדים ומשוכללים יותר שיענו על הצרכים האלה במסגרת מערכת החינוך הממלכתית-דתי ובמסגרות אחרות. אבל הבעיה היא שהקליטה אינה נגמרת בהפניה לבית-ספר שתואם את האמונה הדתית, וקליטת יהודי אתיופיה היא קשה, ואולי הקשה מכל שידעה מדינת ישראל, שאליה שבו בנים מכל התרבויות ומכל הארצות.

אני לא אדון עתה בבעיות אחרות, אבל יש בעיה של האינטגרציה והקליטה המוצלחת של עולים הנמנים עם עדה שיש לה נטייה להסתגר בתוך עצמה ולהתבודד, ומבחינה זו "לשתף פעולה" עם ניכור שמשודר אליה מצד החברה הכללית. אנחנו צריכים למצוא שביל זהב כלשהו, שקשה מאוד להתוות אותו, בין הצורך לעשות את הכול לשילובם בחברה הישראלית הכללית לבין הצורך לאפשר להם, לשם החיזוק החברתי והנפשי שלהם, לשמור גם על מסגרות ייחודיות משלהם, על מסגרת תרבותית משלהם. אלה הן שאלות מורכבות מאוד, קשות מאוד, ולכן מדיניות השליחה לבתי-הספר הממלכתיים-דתיים היא נכונה אך ורק כל עוד היא מקדמת את תהליך הקליטה של הילדים העולים ומיטיבה אתם. אנחנו רואים בהקשר זה כמה בעיות.

אני רוצה להזכיר לך לפני כן, חבר הכנסת יהלום, שהממשלה הקודמת, שמפלגתך היתה שותפה לה, בתיאום עם הסוכנות היהודית וראשי העדה החליטה כי בשנת הלימודים הראשונה ייקלטו עולי אתיופיה בחינוך הממלכתי-דתי, ואילו לאחר מכן יינתן לעולים חופש בחירה. אגב, אני אינני חולק כרגע על ההחלטה הזאת, והתייחסתי בדברי התשובה על אותה שאלתא לבסיס ההחלטה הזאת; דברי לא חרגו ממנה. אלא מה אמרתי? אמרתי שההחלטה לגבי השנה השנייה היא בבחינת הלכה ואין מורין כן. זאת אומרת, לא מתאפשר לילדים ולמשפחות לבחור באמת, באופן ממשי, לפי רצונם, ויש כאן בעיה.

אני רוצה גם לומר: התופעה של רצון משפחות וילדים לנטוש את המסגרת של החינוך הממלכתי-דתי, אינני בא לטעון שהיא באה ברובה מנימוקים אמונתיים אידיאולוגיים. היא באה בדרך כלל מנימוקים של נגישות, של מרחקים, של נוחיות, של מחשבה, לפעמים, על רמת הלימודים של הילדים. לפעמים יש גם, בהחלט, תופעות של חילון בחלק מהמשפחות ואז קלה עליהן יותר הגשת הבקשה.

אבל קרה משהו במציאות, ואתה תיארתי חלק ממנה, במסגרת ההתייחסות של מערכת החינוך הממלכתי-דתי ובכלל מערכת החינוך הדתית, ואנחנו זוכרים את התופעות השערורייתיות, הייתי אומר, בייחוד אותה תופעה של בית-ספר של חב"ד בטבעון, של גילויים קיצוניים, שאינני מהסס להגדיר אותם כגילויים גזעניים, של סירוב לקבל את ילדי העדה האתיופית ללימוד בבתי-הספר שלהן.

שאל יהלום (מפד"ל):

שר הקליטה י' צבן:

נכון, נכון. אנחנו עדים לתופעה סותרת. אתה דיברת על 40%; יש מקומות שזה כבר 50%. אני חושב ש-40% – זה דבר חמור מאין כמוהו מכל בחינה שהיא. גם מבחינת הילדים האתיופיים זה חמור ביותר. זאת לא תהיה השתלבות, וגם מבחינת הילדים הוותיקים של המשפחות הוותיקות בבית-הספר של החינוך הממלכתי-דתי. אי-אפשר להתעלם מכך שזה משפיע על רמת הלימודים; אי-אפשר להתעלם. מערכת החינוך הממלכתי-דתי משלמת כאן והתלמידים משלמים כאן מחיר כבד ביותר.

לכן – ואתה תיארת את הדברים של יושב-ראש המועצה המקומית בגליל המערבי על המצב ב"חצרות יוסף" – אתה נתקל במצב שבו אין אפשרות למערכת החינוך הממלכתי-דתי בסביבה הקרובה לקלוט ילדים, והדבר מאלץ, מצד אחד, לשלוח אותם למרחקים ארוכים, ומצד שני לא נבדקת האפשרות למצוא פתרונות במסגרות שאינן של החינוך הממלכתי-דתי, הקרובות יותר.

אני מסכים שהחינוך לא יכול להיות פשוט. אוי לנו אם לא נביא בחשבון את האופי הייחודי של העדה הזאת. ולכן, גם כאשר מפנים ילדים מהעדה האתיופית לבית-ספר ממלכתי רגיל, לא דתי, כל הגורמים המטפלים חייבים לקחת לתשומת לבם ברגישות יוצאת מן הכלל את המעבר הזה ולענות על הצרכים המיוחדים של המעבר הזה.

אבל אני חייב לומר לך: לפי הנתונים שבידי, אינני מאמין שהמערכת של החינוך הממלכתי-דתי מסוגלת להתמודד עם ההיקף המלא של הבעיה, ואני לא מוכן גם לקבל עקרונית את התפיסה, שבמסגרת החלטת הממשלה, כאשר הם מרצונים החופשי, לא על-פי רצונו של פקיד זה או זה, רוצים לבחור במסגרת אחרת, שלא יאפשר להם הדבר.

שאל יהלום (מפד"ל):

הדאגה היא קודם כול לפקיד.

שר הקליטה י' צבן:

אומר לך: אותו פקיד שהזכרת כאן את שמו – הוא איננו נמצא כאן, לא אחזור על שמו – איננו עובד משרד הקליטה, הוא עובד הסוכנות.

שאל יהלום (מפד"ל):

אתה מקבל עכשיו את הפקידים של הסוכנות.

שר הקליטה י' צבן:

אני מקבל את המערכת; אני לא מקבל אותה כולה על כרעיה ועל קרביה בלי הבחנה. אבל אני אפעל ואבדוק את הדבר לגופו של עניין. אני אינני מתכוון לאפשר לעובדים בשטח לעשות מצדם פעולה יזומה של נטילת ילד ממשפחה שהפנתה את הילד למסגרת של חינוך ממלכתי-דתי ומיוזמתם לבצע את המעבר. אבל אני בהחלט ארצה, שבכל האתרים האלה המערך שיטפל באתרים הללו יהיה כשיר, יהיה מסוגל, כאשר פונים אליו ומבקשים בשנה השנייה החלפת בית-הספר ממסגרת אחת לשנייה, לבצע את הדבר הזה. שוב, כאמור, בכפיפות לכללים שאמרתי; גם לאלה שעוברים לבית-הספר הממלכתי הלא-דתי – לדאוג שהמעבר הזה יביא בחשבון את האופי המיוחד של העדה הזאת.

היו"ר ע' עלי:

מה אתה מציע, אדוני השר?

שר הקליטה י' צבן:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הקליטה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שאול יהלום, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת הקליטה?

שאול יהלום (מפד"ל):

כן.

היו"ר ע' עלי:

תודה. יש לפנינו הצעה אחת. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת שאול יהלום לוועדת הקליטה של הכנסת? מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

אין מתנגדים. ובכן, אני קובע, שפה אחד הוחלט להעביר את הצעתו של חבר הכנסת שאול יהלום לוועדת הקליטה של הכנסת.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת על איש משלים בוועדות הכנסת

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש כעת איזה פסק-זמן קצר, ונאפשר ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום, למסור כאן הודעה, ולאחר מכן נמשיך בסדר-היום ונעבור להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אפרים גור על ייקור תעריפי התחבורה הציבורית. בבקשה, חבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, נדמה לי שקוראים למקום "חצרות יסף", לא "חצרות יוסף".

השר לקליטת העלייה י' צבן:

תודה רבה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אבקש את אישורה של הכנסת לאיש המקום הפנוי של סיעת ש"ס בוועדת הכלכלה, ומוצע כי יכהן בה חבר הכנסת אריה גמליאל.

כמו-כן הנני מתכבד להודיע כי בוועדה המיוחדת למלחמה בנגע הסמים יכהנו מטעם סיעת הליכוד חברי הכנסת נעמי בלומנטל, דוד מנע ושאול עמור.

נדמה לי שהכנסת צריכה לאשר את הקטע הראשון.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת. רבותי, אנחנו אמורים לאשר את זה בהצבעה. ובכן, מי בעד אישור הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת? מי נגד? אין.

הצבעה

ההצעה לאיוש משלים בוועדות הכנסת נתקבלה.

הצעה לסדר-היום

ייקור תעריפי התחבורה

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: ייקור תעריפי התחבורה – הצעה לסדר-היום מס' 106. אני מזמין את חבר הכנסת אפרים גור. בבקשה, עומדות לרשותך עשר דקות, ואני מקווה שבמסגרת הזמן הזה תמצה את הנושא.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, ראשית, ברצוני לברך את כבוד השר לרגל מינויו לשר התחבורה. אני מאחל לך, אדוני השר, הצלחה במילוי תפקידך.

ביום ראשון, 12 יום לאחר כינונה, החליטה הממשלה לייקר ב-12% את תעריפי התחבורה הציבורית. רק 12 יום – והיא כבר העלתה ב-12%.

שר התחבורה י' קיסר:

כל יום אחוז.

אפרים גור (הליכוד):

כל יום אחוז, להוציא השבתות, כי התחבורה הציבורית לא פועלת בשבתות.

שר האוצר, כנראה במסגרת סדר העדיפויות הלאומי החדש, דרש לייקר את המחירים ב-23%, אך בפשרה העלו רק ב-12%.

אדוני שר התחבורה, החלטה זו היא אנטי-סוציאלית. היא לא משיגה אף לא אחד מן היעדים שמשרדך מופקד עליהם. היא תפגע קשות במאמצים לעידוד השימוש בתחבורה הציבורית; היא תעודד את השימוש ברכב הפרטי ותגדיל את הצפיפות בכבישי הארץ; היא תתרום להעלאת מדד יוקר המחיה; היא תחייב את הממשלה לשלם לעובדי ולעובדי התאגידים והחברות שלה קצובות נסיעה גדולות יותר. בסך הכול, הנזק למשק המדינה יהיה גדול יותר מכל תועלת שתפיק הממשלה מקיצוץ הסובסידיה לתחבורה הציבורית ומייקור תעריפי לצרכן.

החלטה זו פוגעת קשות באותן אוכלוסיות חלשות, קשות יום, משפחות ברוכות ילדים, עולים חדשים, מובטלים, חיילים משוחררים, קשישים, גמלאים, נכים ועוד, שהבטחתם להם במערכת הבחירות גדולות ונצורות – שמצבם יהיה טוב יותר, שאיש מהם לא יישאר מחוסר עבודה, ושתשפרו את רמת חייהם. והנה, לא עברו 12 ימים וכבר הנחתתם עליהם מהלומה והעליתם את תעריפי התחבורה הציבורית, שבעבורם היא אמצעי המינוע היחיד, המהווה מרכיב חשוב בסך הוצאותיהם.

גם לפני ההעלאה הזאת הכרתי אלפי גמלאים, נכים ועולים חדשים שהתקשו לשלם את הכרטיס לאוטובוס והלכו מרחקים של קילומטרים ברגל מהבית לעבודה, לשוק, ללשכת העבודה, לקופת-חולים, למשרד הקליטה, לאולפנים ולמקומות אחרים. עכשיו ייקרתם את ההוצאה שלהם בסעיף זה עוד ב-12%. מאין ייקחו את התוספת הזאת? האם תדאג לתשלום התוספת הזאת בהוצאה שלהם בקצבאות הזיקנה, בדמי אבטלה, בהבטחת הכנסה ובסל הקליטה שלהם, כפי שדרשת זאת בהיותך מזכ"ל ההסתדרות, בצורת תוספת יוקר, כל אימת שמדד יוקר המחיה עלה באחוזים בודדים?

אני יכול לנחש ולומר מה תעשה הממשלה בכסף שהיא תספוג כתוצאה מהעלאה זאת, באותם 150 מיליון ש"ח לשנה אחת שייכנסו לקופת האוצר כתוצאה מהעלייה של 12%. הממשלה תשתמש בכסף הזה כדי לכסות, אם לא הכול, לפחות חלק מהגירעונות של קופת-החולים הכללית. אבל 150 המיליון הראשונים שייכנסו לקופת האוצר בשנה הראשונה בוודאי לא יספיקו להציל את קופת-חולים. הרי גירעונותיה עברו את הגבול של 3 מיליארדי ש"ח. מה תעשה הממשלה? היא תטיל מסים על קצבאות זיקנה, על קצבאות ילדים, תגדיל את מס ערך מוסף ותעביר עוד כסף לקופת-חולים. אחרת, מנין תבוא הישועה לקופת-חולים? והרי אתם לא תיתנו לה להתמוטט. חברי המפלגה מצפים מכם לזה. לפי תפיסתכם, בלי קופת-חולים אין הסתדרות חזקה; ואם אין הסתדרות חזקה, אין מפלגה חזקה; ואם אין שלושתן, הרי אין שלטון השמאל במדינה.

שמואל אביטל (העבודה):

אתה היית שם פעם?

אפרים גור (הליכוד):

בהחלט הייתי, ופרשתי כי הגעתי למסקנה שמקומי איננו שם.

אני אגיד לך מה עוד תעשו במסגרת הרה-ארגון בקופת-חולים – תעלו את המס האחיד בעשרות אחוזים, תעלו את מחירי התרופות בבתי-המרקחת של קופת-חולים, תטילו תשלום על כל ביקור אצל

רופא ועוד. ובכך, במקום לשפר את מצבן של אוכלוסיות חלשות, אלה שהבטחתם להן נסים ונפלאות אחרי הבחירות, תטילו עליהם גזירות אימות, ורבים מהם יגיעו כתוצאה מכך עד פת לחם.

אדוני היושב-ראש, אין מדינה בעולם שלא מסבסדת סבסוד מסיבי את התחבורה הציבורית. בטוחני כי השר יסכים אתי, שזו אחת הסובסדיות האפקטיביות ביותר, אם לא החשובה ביותר. כבר כיום, לפני ההעלאה, תעריפי התחבורה הציבורית גבוהים. לדעתי, יש להפחית אותם, לסבסד באופן משמעותי את מערכת התחבורה הציבורית ולהגדיל את ההנחות לקבוצות שונות באוכלוסייה.

התחבורה הציבורית – האוטובוסים, הרכבת והמוניות, יהיו בעתיד התשובה היחידה על הצפיפות במרכזי הערים, ושום קצב של בניית כבישים, מואץ ככל שיהיה, לא יוכל להדביק בטווח הנראה לעין את הגידול במספר כלי הרכב הפרטיים. יש לזכור, שלמעלה מ-70,000 כלי רכב חדשים נוספו לכבישי הארץ בשנה החולפת, נוסף על מיליון ו-100,000 שנעו קודם לכן בכבישים.

בעבר נעשו 70% מהנסיעות בתחבורה הציבורית, לעומת 30% ברכב פרטי. כיום רק כ-40% מהנוסעים משתמשים בתחבורה הציבורית. עלינו לעשות הכול כדי להחזיר את המצב לקדמותו.

אדוני שר התחבורה, אתם הצגתם בתעמולת הבחירות את מצב הצפיפות בכבישי הארץ והגדרתם אותו כקטסטרופה. הבטחתם לבוחרים כי תילחמו בתופעה זו ותביאו לשינויה. הבטחתם, ואתם מצהירים השכם והערב, כי תשנו את סדר העדיפויות הלאומי. אם זה באמת כך, ואני מקווה שזה כך, מדוע לא תשנו את הסדר הזה דווקא בנושא חברתי, משקי, תחבורתי וכלכלי חשוב כל כך כמו התחבורה הציבורית?

הצפיפות הנוראה גורמת לאובדן של כ-150 מיליון שעות עבודה עקב עמידה בפקקים הנוצרים בכבישים. היא גורמת לפחת מואץ של המכוניות, היא גורמת לבזבז דלק. מדוע לא תכריזו כי אתם מוזילים את מחירי התחבורה הציבורית ב-50%, ב-30%, ב-20%, במסגרת השינוי של סדר העדיפויות הלאומי, כדי להראות שהממשלה משנה באמת את עדיפותיה ומעודדת את השימוש בתחבורה הציבורית?

מדוע לא תייקרו את מחיר הבנזין למכוניות, שמחירו ירד ריאלית בעשרות אחוזים בשנים האחרונות? מדוע לא תשתמשו בכסף הזה אך ורק – לא למטרות אחרות אלא אך ורק להוזלת התחבורה הציבורית, לשיפור השירות לנוסע, להקמת מגרשי "חנה וסע" נוספים, לסלילת נתיבים בלעדיים לתחבורה הציבורית בערים הגדולות, וכמובן, לפיתוח מואץ יותר של כבישים ותשתיות בכל רחבי הארץ?

אגב, האם מתוך הסכום שהאוצר יחסוך עכשיו כתוצאה מעליית המחירים דרש כבוד השר, שלפחות חלק נכבד מן הסכום הזה יועבר למשרד התחבורה לצורך פיתוח תשתיות, לרבות תשתיות התחבורה הציבורית במקומות שונים בארץ?

אדוני השר, אני מתאר לעצמי כי בדברי תשובתך תאמר לי, שהממשלה שאני נמיתי עם חבריה היא שהחליטה על ייקור התחבורה הציבורית בכ-23%, כפי שאמר זאת – – –

רענו כהן (העבודה):

26%.

אפרים גור (הליכוד):

אני פשוט מצטט את שר האוצר, שהופיע מייד לאחר ישיבת הממשלה קבל עם ועולם, ואמר שהממשלה הקודמת היא שהחליטה לייקר ב-23%, ואתה היית לידו באותו זמן, אדוני שר התחבורה. אך אני רוצה לומר לך, שגם בזה אתם לא אומרים את כל האמת לעם. לא היתה שום החלטה מוגדרת, קונקרטית, של הממשלה הקודמת, המדברת על ייקור המחירים ב-23% או ב-26%. היתה דרישת האוצר לזאת, כפי שגם עכשיו דרש משרד האוצר להגדיל ביותר מ-20%, אולם שר התחבורה משה קצב התנגד בחריפות לפגיעה כלשהי בסבסוד התחבורה הציבורית, והוא אף סירב לחתום על צו העלאת המחירים במכתב ששלח לשר האוצר יצחק מודעי.

ואם כבר מדברים אנו על כך שהממשלה הקודמת היא שהחליטה על ביטול הסובסידיה לתחבורה הציבורית, אני רוצה להזכיר לבית ולך, אדוני השר, שממשלת האחדות הלאומית, שבה מר שמעון פרס היה שר האוצר, היא שהחליטה בינואר 1989 לבטל, על-פי הצעתו של שר האוצר שמעון פרס, את הסובסידיה לתחבורה הציבורית. לכן לבוא ולומר לציבור, דרך הטלוויזיה והתקשורת, שממשלת הליכוד היא שהחליטה ואתם רק שיפרתם את המצב והעליתם את זה ב-12% – זה פשוט לא הוגן ולא נכון.

אדוני שר התחבורה, הכרנו אותך במשך שנים כמי שנלחם למען העובדים, השכבות החלשות ומעוטי היכולת. בהחלטה זאת פגעת בהם קשות. מצבם יהיה קשה יותר מכפי שהיה עד כה. בהחלטה זו פגעת קשות במה שאתה, עכשיו, כשר התחבורה, תרצה לעודד ולקדם, והוא המעבר מרכב פרטי לתחבורה ציבורית, כאמצעי מרכזי לדילול הצפיפות בכבישי הארץ, ובעיקר במרכזי הערים. בדברים הנ"ל תיבחן, בין היתר. קום והגש ערעור לממשלה לגבי תעריפי התחבורה הציבורית, ובמסגרת אותו סדר העדיפויות הלאומי, באמת למען המשק ולמען אותן שכבות חלשות, תציע להוזיל את השימוש בתחבורה הציבורית, תוך יעול התפקוד והשירותים של הקואופרטיבים לתחבורה. אם אכן תעשה כך, אני אישית, ואני חושב שבעצם כל הבית, נאמר לך "ישר כוח", ואם לא תעשו זאת, אנו נפרש את התחייבויותיכם והבטחותיכם לבוחרים כהבטחות שנועדו רק לקבל את קולם, ולא ליותר מזה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור. אני מבקש משר התחבורה ישראל קיסר להשיב.

שר התחבורה י' קיסר:

אדוני היושב-ראש, בראשית דברי אני רוצה לברך אותך על בחירתך כסגן יושב-ראש הכנסת.

חברי חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לברך את חבר הכנסת אפרים גור, שנבחר מחדש לכנסת, ולאחל לו הצלחה בעבודתו בכנסת, הפעם בצד הזה, בספסלי האופוזיציה.

אפרים גור (הליכוד):

התחלתי מן הצד הזה.

שר התחבורה י' קיסר:

אולם אני מוכרח לציין, חברי חבר הכנסת אפרים גור, שדרושה מידה גדולה של תעוזה בכך שההצעה הראשונה של חבר הכנסת גור – לו היה זה חבר כנסת רגיל, החרשתי – היא לקיים דיון דחוף על ייקור תעריפי התחבורה הציבורית.

אפרים גור (הליכוד):

שר התחבורה י' קיסר:

למעשה, אני הוא זה שצריך היה להגיש הצעה דחופה, לו היה הדבר אפשרי, שהרי חבר הכנסת אפרים גור היה עד לפני 12 יום, כפי שהוא הזכיר, סגן שר התחבורה. וביום הראשון לכניסתי לתפקיד, לאחר קבלת הפנים – ובהזדמנות זו אני רוצה לברך ולשבח את השר משה קצב על דרך העברת התפקיד אלי – מצאתי בבוקר על שולחני במשרד את מכתבו של הממונה על התקציבים באוצר, דוד ברוזט, ולפיו, ואני מצטט: "הממשלה החליטה ב-3 בספטמבר 1991" – תשמע, חבר הכנסת אפרים גור – "על ביטול הסובסידיה השוטפת לתחבורה הציבורית, ועל-פי החלטה זו נבנה התקציב לסובסידיות. שר התחבורה היוצא" – ואת זה אתה הזכרת בדברך, היינו שר התחבורה הקודם, חברי משה קצב – "לא הסכים להחלטה זו וערער בממשלה". והוא ממשיך, הכול ציטוט מתוך מכתבו של הממונה על התקציבים, אלה לא דברים שלי: "ערעורו של שר התחבורה משה קצב נדחה בישיבת הממשלה מ-15 בספטמבר 1991".

הממונה על התקציבים ממשיך במכתבו, ועכשיו תשמע: "אי-ביטול הסובסידיה השוטפת עומד בניגוד לחוק התקציב ולהחלטות הממשלה". לא מדובר באי-אלו בקשות, אלא הוא אומר: "אי-ביטול הסובסידיה השוטפת עומד בניגוד לחוק התקציב ולהחלטות הממשלה".

לכן תבע האוצר העלאת התעריפים ב-26%. משיקולי בחירות לא ביצעה הממשלה את ההחלטה של עצמה, ובינתיים רוקנה את תקציב הסובסידיות לכל השנה, וזו הסיבה לכך שהתביעה היתה להעלאה ב-26%, דבר שגם אני התנגדתי לו בעקבות שר התחבורה הקודם – ואמרת נכון שבעניין זה יש לי עמדה ברורה – ושמחתי ששר האוצר החדש הבין, שתביעה להעלות את התעריפים ב-26% היא לא-הגייונית, בוודאי לא בפתיחת דרכה של הממשלה. אמרת בצדק – ואתה בקיא בנושא – שלדבר זה יש

השלכה חמורה על המשתמשים, זה פועל בניגוד לאינטרס של המשק לעודד את השימוש בתחבורה הציבורית, אשר מקטינה את מספר תאונות הדרכים, מונעת בזבז זמן, מקטינה את העומס בכבישים ועוד – כל אותם דברים שהזכרת.

אני הסכמתי להעלאה של 10%, שהיא, בערך, ההתייקרות של המדד מאז ההעלאה האחרונה, והאוצר בתביעתו השנייה, לאחר שירד מאותם 26%, תבע 16%, ובהתערבות ראש הממשלה הציע פשרה של 12%. עם זאת – וכאן החידוש – הוסכם על דעת שר האוצר החדש, שיש צורך לשנות את החלטת הממשלה הקודמת על-פי תביעתי, ואין לבטל את הסובסידיה לתחבורה הציבורית, ושייערך

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע, תגיד לנו בכמה זה יעלה.

שר התחבורה י' קיסר:

— — — ושייערך, לפי תביעתי, דיון מיוחד בממשלה על מדיניות הממשלה החדשה לגבי הסובסידיה לתחבורה הציבורית. גם שר האוצר בדעה שזה השירות שמוצדקת בו הסובסידיה גם מנקודת ראות חברתית, שבו המשתמש והמוצר זהים, וגם מנקודת ראות של המשק הלאומי.

לכן, חבר הכנסת גור, שהיה סגן השר, צריך להתבייש להעלות הצעה כזו, בידעו שהממשלה הקודמת העלתה את תעריפי התחבורה הציבורית – ואני רוצה שחברי הכנסת ישמעו את המספרים – מינואר 1989 ועד ספטמבר 1991, ב-186%. אני חוזר: מינואר 1989 ועד ספטמבר 1991 – ב-186%, כשהמדד באותה תקופה עלה ב-65% בלבד, וזו עלייה ריאלית של 70%.

משה קצב (הליכוד):

זה לא נכון, אדוני השר.

שר התחבורה י' קיסר:

אתם מכירים את עמדותי בנושא של תעריפי התחבורה הציבורית עוד מתפקידי הקודם כמזכ"ל ההסתדרות. לא שיניתי את דעתי. החלפת התפקיד לא הופכת את דעותיו של האדם. ברור שכיום, בהיותי שר התחבורה, אפעל לעידוד השימוש בתחבורה הציבורית, גם על-ידי שיפור השירות – בהמשך למה שעשה השר הקודם – וגם בתעריפי הנסיעה.

כאמור, על-פי בקשתי תדון הממשלה על מדיניותה לגבי הסובסידיה לתחבורה הציבורית, כאשר לגבי עצם הצורך והנחיצות בסובסידיה לתחבורה הציבורית, הממשלה בדעה שונה מזו של הממשלה היוצאת, והיא מחייבת סבסוד התחבורה הציבורית. כמה ואיך – על כך יהיה דיון בממשלה.

לכן, אדוני היושב-ראש – ואני מבין שזה גם על דעת המציע – אני מציע לכנסת לקבל את הודעתי כהודעה ולהסיר את ההצעה של חבר הכנסת אפרים גור מסדר-יומה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעיר הערה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם השר מסכים.

שר התחבורה י' קיסר:

בבקשה.

משה קצב (הליכוד):

אדוני השר, הנתון שמסרת פה, על ייקור תעריפי הנסיעה מאז ינואר 1989 עד ספטמבר 1991 – אני מתאר לעצמי שזה הנתון שקיבלת, אבל אני מצטער ומבקש ממך להורות על בדיקתו של הנתון. אני קובע, אדוני השר, שהאינפורמציה שנמסרה לך איננה נכונה ומטעה.

שר התחבורה י' קיסר:

תודה רבה.

משה קצב (הליכוד):

לא סיימתי. הערה שנייה: מכתבו של הממונה על התקציבים לא היה על דעת הממשלה, ועם כל הכבוד, דוד ברוזט איננו ראש הממשלה ולא שר האוצר, ואני קובע שראש הממשלה הקודם לא הכריע בסוגיה הזאת במחלוקת שהיתה בין שר האוצר לביני בעניין ביטול הסובסידיות וייקור תעריפי הנסיעה. זאת הסיבה לכך שלא רק בשנה האחרונה אלא במשך כל ארבע השנים האחרונות נמנעו מהעלאה דרסטית של תעריפי הנסיעה.

שר התחבורה י' קיסר:

תודה.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר לשאול עוד שאלה?

שר התחבורה י' קיסר:

לא.

דן תיכון (הליכוד):

שר התחבורה י' קיסר:

אינני מפחד משום דבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, הרי אתה נרשמת להצעה אחרת; חכה רגע.

שר התחבורה י' קיסר:

אני מבקש לומר לך, חבר הכנסת משה קצב, שאת הנתונים קיבלתי מאותו משרד ומאותם אנשים שרק לפני 12 יום אתה היית מקבל מהם אותם; אין לי שום סיבה להטיל ספק בנתונים, אבל אם ביקשת שאני אבדוק – אני אבדוק אותם.

אשר להערותיך בקשר לממונה על התקציבים, הממונה על התקציבים במשרד האוצר הוא פקיד מדינה, שפעל בשם הממשלה, הוא פועל לגבי הרבה דברים, ולי אין אלא לקבל אותם. תאר לך שאני אתחיל לומר: המכתב הזה לא מעניין אותי – – –

משה קצב (הליכוד):

לא בשם הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

עברתם על חוק התקציב. אין לכם תקציב. איך קיבלתם אישור כזה? זו עבירה על החוק.

שר התחבורה י' קיסר:

נכון, הממשלה הקודמת רוקנה את הקופה ויצטרכו לחפש מקורות אחרים. תודה רבה.

דן תיכון (הליכוד):

ההחלטה שלך מרוקנת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, סליחה, יש לי שאלה מתוך חוסר ניסיון. השר ביקש שני דברים שאינם מסתדרים זה עם זה. כבודו ביקש קודם – – –

שר התחבורה י' קיסר:

אתה מסתפק בהודעה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אחר כך ביקשת להסיר.

שר התחבורה י' קיסר:

לא, אם הוא מקבל – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אם הוא לא מקבל, אתה מבקש להסיר?

שר התחבורה י' קיסר:

הבינותי שהוא מסכים לקבל זאת כהודעה, בידעו שאנחנו נקיים דיון בלאו כי.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. חבר הכנסת גור, האם אתה מסתפק בהודעת השר?

אפרים גור (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

פיטורים בשירות המדינה

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה מס' 113, בנושא: פיטורים בשירות המדינה – מאת חברת הכנסת לימור לבנת. בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תרשו לי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, זאת לא הופעתך הראשונה?

לימור לבנת (הליכוד):

לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כך מותר?

לימור לבנת (הליכוד):

מותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

– – – רציתי להפנות את תשומת לב החברים. בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

תרשו לי לפתוח בסיפור אישי, אמיתי, משהו שקרה לי. בשנת 1973, ארבע שנים לפני המהפך שהעלה את הליכוד לשלטון, ביקשתי להתקבל לעבודה פקידותית בשגרירות ישראל ברומא, שבה

שהייתי אז במשך שנה. קצין המינהלה של השגרירות, כאשר ראיון אותי, שאל אותי דבר מוזר כשלעצמו: לאיזו מפלגה אני שייכת? לאחר שהשבתי לו ענה לי, שבשל הזדהותי הפוליטית לא יקבל אותי לעבודה. פשוט לא הייתי שייכת באותם ימים למפלגת השלטון, למערך. כך נהגה מפלגת העבודה משנת 1948 ועד 1977, כמעט 30 שנה. זאת היתה השיטה שגם אני, אישית, נפלתי קורבן לה.

דליה איציק (העבודה):

מה זה, תשדיר בחירות?

לימור לבנת (הליכוד):

הפנקס האדום, חברת הכנסת דליה איציק, כתנאי לקבלת רשיון להתפרנס – – –

דליה איציק (העבודה):

– – –

לימור לבנת (הליכוד):

מפלגת השלטון אז לא אפשרה למי שאיננו מאנשי שלומה לשרת את הציבור עניינית, חוץ ממקרים חריגים מאוד. הופעלו לחצים על עובדי מדינה שלא היו מזוהים להצטרף למפלגה כדי שיזכו לקידום ויוכלו לשמור על מקום עבודתם. זאת היתה השיטה וזאת היתה הנורמה.

והנה, בשנת 1977, לאחר המהפך שהביא את הליכוד לשלטון, כאשר טענו נגד אנשי הליכוד: אין לכם אנשים, והרי אנשי הליכוד לא יכלו להתקדם בתוך המנגנון הממשלתי כי הם מעולם לא התקבלו לשם, והנה אז, בשנת 1977, עובדי המדינה, חברי מפלגת העבודה, חששו מאוד לעורם. הם פחדו מאוד ודאגו, מה יהיה? שמא יפטרו אותם. הם התרגלו לשלטון של פחד וחשבון, שבו מפטרים או לא מקבלים לעבודה את מי שאינו שייך למפלגה הנכונה. אלא שהליכוד מעולם לא פיטר עובדי מדינה בגין הזדהותם עם מפלגה כזאת או אחרת, אפילו לא עם המערך.

רפאל אלול (העבודה):

את בטוחה?

לימור לבנת (הליכוד):

בטוחה.

מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, ראש הממשלה של הליכוד, היה זה שטבע את המונח CIVIL SERVICE, וסירב לכל ההצעות לפטר אנשים. אני רוצה להזכיר לכם, שאפילו אלי מזרחי, מנהל לשכתה של ראש הממשלה לשעבר, גולדה מאיר, גם הוא לא פוטר מתפקידו והמשיך לשבת חודשים ארוכים, כי אנחנו תבענו – אין פוגעים בפרנסתו של אדם.

דליה איציק (העבודה):

בתשדיר הבחירות – – –

לימור לבנת (הליכוד):

הליכוד לא פגע בפרנסתו של איש.

אפשר היה להניח, ש-15 שנות אופוזיציה לימדו גם את המערך משהו. אתם הצגתם לציבור מצג של מפלגה דמוקרטית, מתחדשת, פתוחה, לא דוגמטית, אבל זה היה מצג שווא, שכל תכליתו היתה להחזיר אתכם לשלטון כדי להמשיך בדיוק באותן שיטות פסולות – – –

רפאל אלול (העבודה):

– – –

לימור לבנת (הליכוד):

– – – בדיוק באותן שיטות פסולות, חשוכות, כיתתיות.

ואכן, רק חזר המערך לשלטון, וכבר התחיל בטיהור משרדי הממשלה, ואני אפרט. על-פי חוק הגליל, 1988, הגדרות ספר החוקים 1302, ג' בשבט התש"ן – 29 בינואר 1990, על-פי חוק זה תוקם מועצת הגליל, מועצה אשר נועדה לבצע את ההחלטה לתת עדיפות בפעילות הממשלה לפיתוח הגליל וליישובו. מועצת הגליל, כפי שנקבע בחוק, תהיה בת 26 חברים, על-פי פירוט המופיע בנוסח החוק. על-פי אותו חוק, בסעיף 7, תמנה המועצה את מנהל המועצה, שייבחר ברוב רגיל של חברי מועצה, ועוד חוזר החוק ומדגיש בסעיף נוסף, סעיף 10, סמכויות המועצה בלבד, וכך כתוב: סמכויות אלה שמורות למועצה בלבד: 1. מינוי מנהל למועצה ובעלי תפקידים אחרים; 2. מינוי ועדות.

והנה, באופן מוזר, נשלח ב-23 ביולי 1992 פקס למר רפי חליווה, מנהל מועצת הגליל, בחתימתו של שמחה שקדי, סגן מנהל כללי בכיר למינהל, או משהו כזה, במשרד הכלכלה והתכנון, ובו הודעה על פיטוריו.

עשרה ימים לאחר מינויו כשר הכלכלה והתכנון, בלי שהוא הספיק להכיר את המועצה, בלי שהוא ביקש דין-וחשבון על פעילותה, בלי שהוא זימן את המנהל לפגישה, בלי ששמע מה שיש לו לומר; בעשרה ימים כבר הספיק שר הכלכלה והתכנון ללמוד שמר רפי חליווה הוא חבר הליכוד, שומו שמים. רק בגין זה. זאת הסיבה היחידה.

ואיך מודיעים? – בפקס; שיטה חדשה להודיע על פיטורין.

במכתב הפיטורין נאמר עוד: עקב שינוי בתוכניות העבודה של המשרד הוחלט להתיר את החוזה שנחתם עמך ב-1 באוגוסט 1992, במקום ב-31 בדצמבר 1992. התרעה על פיטורין של פחות משבוע ימים. זה נראה לא כמו שינוי בתוכניות העבודה של המשרד אלא כמו דבקות בתוכניות העבודה, בתוכניות מפלגת העבודה, לפטר את כל חברי הליכוד מעבודתם באותה שיטה של פנקס אדום, שממשיכה גם היום.

רפאל אלול (העבודה):

דליה איציק (העבודה):

לימור לבנת (הליכוד):

מוזר ביותר. מוזר מאוד שזאת הדרך להודיע לעובד – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, נא לאפשר לחברת הכנסת לימור לבנת לסיים את דבריה.

לימור לבנת (הליכוד):

חברי הכנסת, זה לא יעזור לכם, אני ממשיך לומר את מה שיש לי, ואתם תשמעו זאת גם אם תתרגזו.

דליה איציק (העבודה):

לימור לבנת (הליכוד):

לא יעזור לכם.

מוזר מאוד שהשר, שהוא פרופסור למשפטים, כידוע, לא הבחין בבעיה המשפטית, שהרי לפי החוק רק המועצה מוסמכת למנות מנהל, ועל כן רק המועצה מוסמכת לפטר מנהל, ולא איזה סגן מנהל בכיר או לא בכיר, שכיר או שכיר חרב כזה או אחר, שמחליט לכתוב מכתב למישהו.

יוסף עזרן (ש"ס):

לימור לבנת (הליכוד):

מוזר מאוד שבאותו יום ממש קיבל גם מזכיר המועצה, איש זרעית שבגבול הצפון, דוד אוזנה, מכתב זהה לחלוטין.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מאיזה מחנה הוא?

דליה איציק (העבודה):

אתם עושים את זה אחד לשני. אתם עשיתם את זה לדוד לוי.

לימור לבנת (הליכוד):

חברת הכנסת דליה איציק, במינהלת שירות התעסוקה הוחלט ביום ראשון השבוע לפטר 11 עובדים המשרתים ביחידת פיקוח על עובדי יש"ע. לעובדים האלה נשלח מכתב פיטורין ביום 26 ביולי, שייכנס לתוקף, סגן השר עזרן, בשבת, ב-31 ביולי – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

חבר הכנסת.

לימור לבנת (הליכוד):

חבר הכנסת, סליחה. עוד תהיה סגן שר.

– – – ב-31 ביולי 1992.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא סגן יושב-ראש הכנסת.

לימור לבנת (הליכוד):

סגן יושב-ראש הכנסת, אני מתנצלת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תאחלי לו מזל טוב.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מברכת אותו. באמת, תייחס את זה רק לכך שאני חברת כנסת טרייה ועוד לא לגמרי שמה לב.

ובכן, הפיטורין האלה ייכנסו לתוקף בשבת, סגן יושב-ראש הכנסת עזרן, כעבור ארבעה ימים מיום ההודעה. היחידה הזאת, שהיא יחידה חשובה שנועדה להסדיר את עבודת ערביי יש"ע בתוך מדינת ישראל, מסיבות ביטחוניות, מסיבות משפטיות, מסיבות כלכליות גם כן, הרי לא עולה על דעתי שמישהו מתכוון לבטל אותה. לצערי, כן עולה על דעתי שמישהו מתכוון לפטר שם את כל אנשי הליכוד, 11 איש. יכול להיות שכל ה-11 לא טובים? אולי אחד, אולי שניים, אולי עשרה; כל ה-11 לא טובים? כולם פסולים.

לזה מצטרפים עכשיו גם פיטוריו של הקונסול הכללי בשיקגו, ד"ר יצחק בן-גד, כפי שפורסם בתקשורת.

אני רוצה להקדים לתשובת השר, שבוודאי עוד יאמר שהליכוד מינה מינויים פוליטיים ויספר לנו על כך.

אלי דיין (העבודה):

מה יש לספר?

דליה איציק (העבודה):

מה אמרה עלייך מבקרת המדינה?

לימור לבנת (הליכוד):

משה שחל, ששימש בממשלת האחדות עד מאי 1990 כשר האנרגיה, מינה 88 דירקטורים בחברות ששייכות למשרד האנרגיה, בהם 50 חברי מרכז מפלגת העבודה; או סגן שר האוצר לשעבר, יוסי ביילין, ששכח שם בלילה האחרון איזה קלסר ובו רשימות של מועמדים, חברי מרכז מפלגת העבודה, לכהן כמפקחי מס; או שמעון פרס, שהיה שר האוצר, ובלילה האחרון חתם על עשרות מינויים פוליטיים בחברות ממשלתיות.

אלי דיין (העבודה):

לפחות הוא לא דרס אותם.

לימור לבנת (הליכוד):

אני רוצה לשאול, מה הצדקנות הזאת שלכם? מה הצדקנות הזאת? האם יושבת-ראש אגף החברות במפלגת העבודה, רינה דותן, מונתה כדירקטור בחברת החשמל כי היא מומחית לנתיכים?

דליה איציק (העבודה):

כי את מומחית.

לימור לבנת (הליכוד):

או לזרמים? והיא זו שעתרה לבג"ץ נגד מינויו של שלמה נס, שהוא לא איש ליכוד, כיושב-ראש דירקטוריון חברת החשמל – איש שהוא בעל כישורים יוצאים מן הכלל, פורמליים ובלתי פורמליים.

דליה איציק (העבודה):

את גם לא מומחית וגם אשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

השם שלך מופיע, ולא של אחרים.

לימור לבנת (הליכוד):

ידידי, הרי זה לא יעזור, גם שמו של משה שחל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני פשוט רוצה לייעץ. יש ויכוחים רעיוניים, יש ויכוחים בין מפלגות, אבל מוטב להימנע מהתקפות אישיות.

לימור לבנת (הליכוד):

הוא חבר כנסת חדש, הוא לא יודע, לכן טוב שיושב-ראש הכנסת מעיר לו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אומר את זה ברוח טובה, אני מתייחס לכך שאתם עדיין לא בעלי ניסיון.

דליה איציק (העבודה):

היא לא עושה התקפות אישיות?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת דליה איציק, אני מציע לך את הקו הזה. תרצי – תקבלי, לא תרצי – לא תקבלי.

דליה איציק (העבודה):

חברת הכנסת לבנת גם עושה התקפות אישיות.

היו"ר ד' שילנסקי:

לדעתי, יש הבדל בין התקפה אישית-פרסונלית של חבר הכנסת כשהוא מדבר, לבין ויכוח בין-מפלגתי, ציבורי וכדומה. תודה רבה.

לימור לבנת (הליכוד):

תודה רבה. חברת הכנסת דליה איציק, כדאי שתדעי, ואולי את לא יודעת, שהנה בחודש יולי 1992 שולח יושב-ראש ועד עובדי קופת-חולים במחוז חפר, בן-שמעון שמעון, הודעה שמצורפת לתלוש השכר של כל העובדים בקופת-חולים במחוז חפר, ושם כתוב כך: "בחירות אלה הן גורליות גם לעובדי קופת-חולים. הנני מבקש מכל עובד שיעשה כל מאמץ להשפיע על קרוביו ואלה שיש לו השפעה עליהם לבוא לקלפי ולהצביע אמת. הנני מבקש מהעובדים שיכולים לעבוד בקלפי במשמרת ערב להרים טלפון דחוף לאורה", בטלפון כך וכך. "על שאננות ואדישות" – הוא כותב לעובדים – "נשלם כולנו. ראו, הוזהרתם."

כך אתם אימתם, כך אתם ממשיכים גם היום לאיים, כי לא למדתם ולא כלום.

אביגדור קהלני (העבודה):

מערכת הבחירות הסתיימה.

לימור לבנת (הליכוד):

אווה, חבר הכנסת אביגדור קהלני עדיין נמצא פה, וזה טוב מאוד, מפני שרשת "עמל" היא עדיין בין המקומות אשר מפטרים מורים, כי הם לא מוכנים להחזיק את הפנקס הזה. ברשת "עמל", רק מהסיבה הזאת, לא משום כישוריהם – – –

אביגדור קהלני (העבודה):

שקר.

לימור לבנת (הליכוד):

לא שקר ולא כזב, אלא כל מלה אמת. המערך דאג במשך 30 שנה, ששירות המדינה יהיה מורכב על טהרת אנשיו, כשהליכוד לא פיטר אנשי מערך אלא תיקן את המעוות ומינה גם אנשי ליכוד, שהפסיקו להיות פסולים אחרי 1977. ובכן, ההוכחה הטובה ביותר היא בתוצאות הבחירות להסתדרות עובדי המדינה. ב-3 בדצמבר 1991 קיבל המערך בבחירות להסתדרות עובדי המדינה 87.56% מכלל הקולות. והנה בציבור, בכנסת הזאת, מיוצג המערך רק ב-37%. מאין הפער הזה של 20% בהסתדרות עובדי המדינה, אם לא מהמינויים שאתם מיניתם כל השנים, ושנחנו לא פיטרנו אלא רק קצת? אנחנו הענקנו אפשרות גם לאנשי ליכוד להתפרנס.

בכלל, הייתי שואלת גם את ההסתדרות, וחבל ששר התחבורה, מזכ"ל ההסתדרות לשעבר, כבר הלך: למה ההסתדרות שותקת? איפה ההסתדרות, זאת שתפקידה להגן על העובדים? היא נאלמה דום פתאום כאשר מודיעים לאנשים בפקסים על פיטוריהם, פיטורין בתוך פחות משבוע ימים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת לבנת, היו לך קריאות ביניים עם הפרעות, אני מוסיף לך דקה. אני אודה לך אם תסתפקי בדקה.

לימור לבנת (הליכוד):

אני אסתפק בדקה, תודה לך.

דווקא הממשלה החדשה, שמתהדרת כביכול במינויים מקצועיים, מינתה עכשיו מנכ"ל למשרד ראש הממשלה, שהוא עצמו מודה בריאיון לעיתון שאין לו תעודת בגרות. זה מינוי מקצועי? ואיך הוא עבר את ועדת המינויים? איך הוא הצליח לעבור אותה בלי ששמענו ציוץ – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

היה לכם שר חוץ שלא היתה לו תעודת בגרות. אתם סילקתם אותו.

לימור לבנת (הליכוד):

– בלי ששמענו הסתייגות, בלי ששמענו הגה? חבר הכנסת אבי יחזקאל, תעשו טובה לעצמכם, תפסיקו עם השיטה, הוא נבחר.

אלי דיין (העבודה):

מה הגסות הזאת?

לימור לבנת (הליכוד):

אנשים נבחרים. תפסיקו עם השיטה, תפסיקו לפטר, תפסיקו להבחין בין צבע לצבע, אל תפגעו בפרנסתם של אנשים בגלל צבעם. הציבור לא יסלח לכם על זה. רדו מזה, ומייד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לשר הכלכלה והתכנון. אני מניח שכולם רוצים לשמוע את דברי תשובתו.

דליה איציק (העבודה):

היחידה שעומדת לדין זו היא. חצופה שכזאת.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חשבתי שתבוא כאן חברת הכנסת החדשה לימור לבנת ותגיד, שכל האנשים שהיא טענה שפוטרו פיטורים פוליטיים הם מצוינים; ותציג לפנינו את התרומה הייחודית שלהם, כל אחד בתחומו, לשירות הציבורי. מה עשו האדונים שפוטרו, או שוחררו מתפקידם, ואני אגיד את הפרטים בהמשך, במשרד הכלכלה? מה עשו אחרים בשירות התעסוקה? בהצעה דובר על שמונה, עכשיו כבר עלה המספר ל-11.

ואז הייתי אומר: אוה, יש אנשים מצוינים ומישהו החליט לא נכון, והשאלה היא, מה היו המניעים שלו. בעצם מה שאומרת חברת הכנסת לבנת – כל עוד אתה פעיל פוליטית ומונית מטעמים פוליטיים, יש לך חסינות מפני פיטורים.

לימור לבנת (הליכוד):

לא אמרתי.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

עכשיו אני מדבר.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה מצטט דברים שכאילו אמרתי.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

גברתי, מותר לי לפרש מה המשמעות של דברייך. אילו אמרת שהם אנשים מצוינים – – –

לימור לבנת (הליכוד):

הם מצוינים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

את לא אמרת. אילו הבאת לנו ראיות, מה עשה מר חליווה ומה עשה מר אוזנה למען הגליל, והיית מפרטת – ואני תיכף אגיד לך מה הוא עשה, לפי מה שאנשים במשרד שלי אמרו.

לימור לבנת (הליכוד):

הרי לא הספקת לבדוק.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

את תשמעי כאן שבדקתי בדיקה מדוקדקת, וכל העם ישמע את זה, כל עם ישראל ישמע. אבל אני רוצה שיהיה ברור, לא יעלה על הדעת שלא יופסק השירות של כל אדם שאינו מתפקד ויש סיבה להפסיק את ההסכם אתו, על-פי הכללים המקובלים בשירות הציבורי. אבל, אם התמזל מזלו והמינוי שלו היה מינוי פוליטי, אומרת לנו חברת הכנסת לבנת, שיש לו חסינות, שהוא חייב להיות שם לעולם ועד. זה בעצם מה שמשתמע מכך, שמשום שפלוני מונה בתקופה קודמת מטעמים פוליטיים והוא במקרה פעיל של הליכוד, אזי מוקנית לו תעודת חסינות.

אני מודיע בשמי ובשם חברי בממשלה, שהשיקולים והנהגים שנהוגים לגבי הפסקת שירות יחולו אפילו על אנשי הליכוד והם לא חסינים. אם אדם לא מתפקד, אם אדם אינו תורם, ואם אדם, אין זקוקים עוד לשירותיו במערכת הציבורית, ראוי ומותר שיגידו לו בתנאים המקובלים ובהליכים הנכונים החוקיים: אדוני, אנחנו מודיעים לך בזה.

ואם צריך להודיע לו את זה בפקס כדי שידע מהר את ההודעה, יודיעו לו גם בפקס. אין שום רע בפקס, מה יש, אסור להשתמש במערכת מודרנית? האיש הזה קיבל בפקס הודעה, אם זה היה שיקול הדעת של הפקיד, של העובד הרלבנטי בעניין, והוא קיבל משכורת של חודש שלם – את זה לא טרחת להגיד לציבור – חודש שלם, כפי שהחוק קובע – הודעה מוקדמת של 30 יום. זה שהוא קיבל אותה שבעה ימים קודם, אז הוא קיבל הודעה מוקדמת של חודש ושבעה. מה רע בזה? מדוע להפוך את ההודעה המוקדמת של חודש ושבעה במקום רק חודש לדבר שלילי? זה דווקא דבר חיובי.

אני חייב לומר, שיכולתי ללכת בדרך של התנגחות עם מי שבחרה להתנצח, אבל אני לא עושה זאת. יכולתי לקחת את דוח מבקר המדינה מס' 42 ולמנות אחת לאחת את כל הדוגמאות של מינויים פוליטיים. כחברת כנסת חדשה, אני אומר לך באילו עמודים כדי שתלמדי. את פנית אל חברת הכנסת דליה איציק באיזה טון – כביכול היא חדשה ואת כבר ותיקה. את ותיקה בכמה ימים ולא יותר. אני מציע לך ללמוד את דוח מבקר המדינה מס' 42, כי הרי את נכנסת קודם. אני מודיע לך: בעמוד 595 ואילך בדוח מס' 42 – לא אפנה אותך לדוחות נוספים כי הרי עכשיו את עמוסה בלימוד של הרבה דברים, אני אסתפק בזה שתלמדי כאן ותראי לאן היתה מובילה התזה שלך. התזה שלך היתה מובילה לך, שכל אלה שהתמנו במינוי פוליטי, קנו לעצמם חסינות. משום שאם אנחנו נגיד להם בהליכים המקובלים ולפי החוק שאין זקוקים להם בשירות הציבורי, יבואו חברת הכנסת לבנת ואחרים ויגידו: אתם מפטרים פיטורים פוליטיים. מי שמשרת בשירות הציבור כפוף לפרוצדורה של הפסקת שירותו אף שהוא חבר הליכוד. כך צריך לראות את העניין הזה.

עכשיו – לגוף הדברים. ההצעה כפי ששמענו אותה מתייחסת בהכללה די מטעה לכמה החלטות שונות ונפרדות על הפסקת עבודתם של עובדים בשלושה משרדים ממשלתיים. בכל משרד הוחלט על צעד זה לאחר בדיקה, שיקול דעת, ולאחר בחינה של העניין מסיבות ענייניות לחלוטין ולגופם של דברים. אין כל שחר לניסיון של חברת הכנסת לבנת למצוא מכנה משותף להחלטות אלו. השתייכותם של עובדים אלו לליכוד היתה, כנראה, סיבה למינוים, אבל לחלוטין לא הסיבה להפסקת עבודתם.

אני רוצה להתחיל דווקא במשרד שאני ממונה עליו, ומדובר בהפסקת עבודתם של עובדי מועצת הגליל במשרד הכלכלה והתכנון.

מר רפי חליווה מונה כמנהל מועצת הגליל על-פי חוק הגליל, התשמ"ח-1988. שר התעשייה והמסחר ושר הכלכלה והתכנון ממונים על ביצוע החוק. הסכם העבודה נחתם על-ידי משרד הכלכלה והתכנון.

במשך כל תקופת כהונתו לא כונסה מועצת הגליל אף לא פעם אחת. במשך תקופת כהונתו כמעט לא כונסו ועדות משנה של המועצה ולא פעלו כלל. למעשה, רפי חליווה לא ביצע כל פעולה לקידום הגליל, אלא עסק רוב רובו של הזמן בפעילויות פוליטיות.

ביום 8 במרס 1992 דווח בהנהלת המשרד – משרד הכלכלה והתכנון – כי מר חליווה נתבקש לדווח להנהלה על פעילותו. למרות הזמנות חוזרות ונשנות, הוא לא הופיע. בישיבת ההנהלה ביום 24 במאי 1992 דיווח סמנכ"ל בכיר למינהל של המשרד – אני מצטט – "למרות פניות חוזרות ונשנות לא מגיע מנהל מועצת הגליל לישיבות ההנהלה אליהן הוא מוזמן ואינו מוסר דיווח על פעולות המועצה ותוצאותיהן". גם בישיבת ההנהלה ביום 14 ביוני 1992 לא הופיע מר חליווה. המנכ"ל הורה לסמנכ"ל לכתוב למר חליווה מכתב רשמי, המבהיר לו את חובותיו כלפי המשרד, ולקבוע עמו פגישה לבירור התנהגותו החמורה. כל הניסיונות לערוך עמו את הפגישה נענו בשלילה.

בעקבות בדיקה שערך רואה-חשבון חיצוני ב"קרן הגליל" נמצא, כי "קרן הגליל" – – –

לימור לבנת (הליכוד):

"קרן הגליל" – זה לא מועצת הגליל.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני יודע, חברי הכנסת גם יודעים, האמיני לי. חלק מחברי הכנסת ישבו בוועדת הכספים כשהקרן הזאת הוקמה, יודעים מה ההרכב שלה ויודעים לאן הלך הכסף. אבל אני חוזר למה שהתחלתי לומר. כשערך רואה-חשבון חיצוני בדיקה ב"קרן הגליל" נמצא, כי "קרן הגליל" רכשה פלאפונים בעבור מר חליווה ומר אוזנה ונשאה בהוצאות הפעלתם ללא קבלת אישור על-ידי גורם כלשהו. מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון הורה עוד ביום 13 במאי 1992 ליועצת המשפטית של המשרד – זה עוד לפני שבכלל ידעת שננצח אתכם בבחירות, שהעם כבר נמאס לו מכם והעם לא קונה את המליצות הנבובות שלכם – לבדוק את הנושא, והנושא אכן נמצא בטיפול בשיתוף עם הממונה על המשמעת בנציבות שירות המדינה.

מזכיר מועצת הגליל, מר אוזנה, לפי מה שנמסר, לא ביצע כל פעולה לקידום הגליל במסגרת תפקידו זה.

עם ההודעה על התרת ההסכם עמם שולמה למר חליווה ולמר אוזנה משכורת של חודש מראש, בהתאם להוראות ההסכם עמם, דהיינו הם יקבלו שכר עד 1 בספטמבר 1992, בהתאם לנהלים, בהתאם לחוק ובהתאם להסכם.

אני רוצה להתייחס לשאלת החוקיות. כיוון שאת לא משפטנית, והתמזל מזלי, לא רק שאני משפטן אלא גם לימדתי משפט מינהלי באוניברסיטה, אתן לך שיעור פרטי קצר. יש להבחין בעניין התרת הסכם – ויושב כאן עורך-הדין חבר הכנסת סילבן שלום, אחר-כך הוא ייתן לך תוספת הסבר – בין מינוי פקידותי, או במעמדו של אדם בשאלה איזה שכר הוא מקבל, מי משלם לו את השכר, לבין המינוי על-פי חוק. אדון חליווה ואדון אוזנה נשארו בעלי התפקידים על-פי חוק הגליל; לא נגענו בהם. בנושא הזה יצטרך לעסוק מי שעוסק בזה.

לימור לבנת (הליכוד):

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כרגע החלטנו, כיוון ששמעת שהם לא תורמים דבר, קודם כול לחסוך לאוצר המדינה את הכספים שהם מבזבזים לחינם. ברגע זה הותר ההסכם אתם. צריך השלמות. ייעשו השלמות כדי להשלים את החלק השני.

לימור לבנת (הליכוד):

למה לא בצורה מסודרת? למה לא קראת להם? למה לא שמעת אותם?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מבקש להשאיר לנו את שיקול הדעת. כיוון שמישהו צריך לעשות את העבודה הזאת, לקדם את הגליל, עבודה חשובה ביותר – – –

לימור לבנת (הליכוד):

הרי לא פגשת אותם מעולם.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

ביקשתי מאנשים שממונים עליהם דוח, והם מסרו לי את הדוח שאת שמעת עכשיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, למען חישוב הזמנים, האם בכוונתך לבקש להעביר את הנושא לוועדה או להסיר אותו מסדר-היום?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

האם יש מגבלה על שר? עכשיו אני רוצה ליהנות מתפקידי כשר. כל השנים ישב פה היושב-ראש ועצר אותי. עכשיו באה ההזדמנות לנאום, כפי שהשר מרידור נאם פה שלוש שעות על חוק הערבות ואיש לא עצר אותו. בגלל זה חבר הכנסת אלי דיין לא יכול היה להצביע בקריאה השנייה. אבל אני אשמע בקשב את העצה של אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

זו לא עצה, זה רק למען הסדר הטוב. אם בכוונת השר לבקש להוריד את ההצעה מסדר-היום, הוא לא מוגבל בזמן. אם בכוונת השר לבקש להעביר את ההצעה לוועדה, הוא מוגבל בזמן – עשר דקות. בדרך כלל המזכירים, אינני יודע איך הם יודעים תמיד מה כוונת השר, מודיעים למי שמנהל את הישיבה מה המצב. מאחר שעכשיו השרים כולם חדשים, אני שואל את השאלה הזאת.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני עונה לאדוני היושב-ראש, שאני מתכוון לבקש להסיר, ובכך אני גם מקל עלי לתת תשובה בעניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

בדרך כלל יש פה קול מן השמים, שמביא לידיעה מה הכוונה. עכשיו אדוני לא מוגבל בזמן.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לסכם את הקטע הזה העוסק במשרד הכלכלה ולומר לכם: הפיטורים אינם פוליטיים. אני חושב שאתם, חברי הבית, חברות הבית, יכולים להבין שהיו שיקולים ענייניים, שאינם קשורים כלל בשר הזה העומד לפניכם, אלא קשורים בשיקול מקצועי של הדרג המקצועי, והיה צידוק מלא להחליטה לשחרר את הצוות הזה מהמשך כהונתו, כדי שלגליל יהיו באמת אנשים שיעשו עבודה בנושא הזה עצמו. יכול להיות שהם תרמו בקטעים אחרים. אני גם יודע שהם תרמו, ואני יודע למי הם תרמו. התפקיד שלנו היה לברר את הקטע של מועצת הגליל, ואת מועצת הגליל זה חייב לשחרר אותם מן ההסכם.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני השר, אני רוצה לומר לך שהם עשו עבודה יוצאת מן הכלל.

לימור לבנת (הליכוד):

עשרה ימים בתפקיד, אבל הוא פיטר אותם בפקס. איך הוא יכול היה להספיק לבדוק בכלל?

עובדיה עלי (הליכוד):

אל יתקבל כאן הרושם שהם לא מילאו את תפקידם כהלכה. זו לא אמת.

דוד מנע (הליכוד):

רפי חליוה הוא אלוף משנה במילואים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מציע — — —

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חבר הכנסת עלי, אני מכבד אותך, ויש לנו יחסים של כבוד הדדי. יכול להיות שהם תרמו בכיוונים שאתה יודע עליהם. אני יודע מה שאני בדקתי. אינני יודע אם היית פה בזמן שהצגתי את הדברים. נראה שלא היית פה. אני אשמח לתת לך את הפרוטוקול של הדברים, אולי תשתכנע שהמידע שאתה

יודע אינו שלם, והם לא עשו את הדברים שהיו אמורים לעשות. אני מציע שתיתן לעצמך הזדמנות לבדוק את הדברים שאני אמרתי, ואשמח לתת לך אותם אחר-כך.

אדוני היושב-ראש, לגבי הפסקת מינויו של מר יצחק בן-גד. מר יצחק בן-גד הוחזר מתפקידו מסיבות ענייניות בלבד, וזאת בלי קשר להשתייכותו המפלגתית והפוליטית.

רק אתמול בירך שר החוץ את דרור זייגרמן, עם יציאתו לתפקידו כקונסול כללי בטורונטו. כפי שאתם יודעים, מר זייגרמן מונה לתפקיד בתקופת כהונתה של הממשלה הקודמת, בעת כהונתו של שר החוץ דוד לוי. אני יכול להודיע לבית הזה, שדרור זייגרמן לא היה רשום בין המתפקדים למפלגת העבודה, לא השתתף בפריימריס, ולכן גם לא הביא אותי ואת חברי לתפקידים שאנחנו מכהנים בהם עכשיו.

אני רוצה גם להזכיר שמר אורי אורן, שזהותו הפוליטית ידועה לכול, ולכן גם הוא לא השתתף בפריימריס שלנו, עומד לצאת בסוף החודש הזה לתפקיד של קונסול בלוס-אנג'לס.

ברור אם כן, שאילו היתה כוונה או מגמה פוליטית, היה יותר קל לנהוג בטכניקה – – –

דליה איציק (העבודה):

הוא שייך לשר דוד לוי, ואולי – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

שמתי לב, שבהצעתה לסדר, חברת הכנסת לבנת לא העריכה, יכול להיות שזה נובע מהשייכות של המחנות. תבררי אתה אחר כך.

אשר לפיטורים – – –

לימור לבנת (הליכוד):

האם זה בתוקף תפקידו של השר לדבר על מחנות?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

את יודעת שאת בכנסת ישראל. זה גוף פוליטי, כידוע לך. את פותחת פה פה גדול. את מי לא תקפת?
את שמעון שבס, מצאת זמן לתקוף אותו, ועכשיו את מתלוננת שהשר מדבר.

לימור לבנת (הליכוד):

אהה, אסור לגעת בשמעון שבס.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

מותר לנגוע בשמעון שבס. אבל אם את נמצאת – – –

יהושע מצא (הליכוד):

יש לי שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אולי תרשה לי רק לייעץ. אני יודע שיש לפעמים פליטת פה. תסכים למחוק מהפרוטוקול את הביטוי "פה גדול".

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כן. אני מוחק ברצון רב את הביטוי "פה גדול".

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

יהושע מצא (הליכוד):

אנחנו מצפים מפרופסור לקצת נימוס.

היו"ר ד' שילנסקי:

קורה. פליטת פה. הוא נסוג מהביטוי.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני נסוגותי מהביטוי, ולא אחזור עליו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

ובכן, אדוני היושב-ראש, לגבי הפיטורים בשירות התעסוקה – הפיטורים נעשו בהתאם לחוק שירות התעסוקה. תפקידם של אנשי החוליות שבהן מדובר היה לפקח על עובדים זרים ועובדי יש"ע, העובדים ללא אישור וללא פיקוח. העובדים שפוטרו לא תפקדו. מאחר שהודיעו למשרד – – –

דוד מנע (הליכוד):

אני מצטער. אתה אומר פה דברים לא נכונים. אתה לא מכיר את המשרד ואתה זורק דברים. הם פוטרו בניגוד לחוק שירות התעסוקה. בשנה החולפת נתקבלו עשרות עובדים אחריהם.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

במסגרת קריאת ביניים הבנתי. אני אומר לך, חבר הכנסת דוד מנע, אף-על-פי שהיית מנהל שירות התעסוקה, אינך אפטרופוס על כל העובדות.

דוד מנע (הליכוד):

גם אתה לא.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

גם אני לא. אבל אתה לא יכול לומר שמה שמסרו עובדי המשרד שאתה היית ממונה עליהם הופך פתאום להיות לא תקין ולא נכון ולא מדויק.

דוד מנע (הליכוד):

מי שמסר לך את זה הטעה אותך.

קריאות:

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מציע שאתה תייחס אותו משקל שייחסת לאותם דברים כשהיית מנהל שירות התעסוקה, ואל תבוא עכשיו, משום שאתה יושב על הספסלים בצד הזה, ותדבר על טעמים פוליטיים.

דוד מנע (הליכוד):

פיטרת אותם בניגוד לחוק. הרי גם אתה משפטן וגם אני משפטן. אתה לא יכול לומר – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אתה תשמע את ההמשך ותבין.

מאחר שהודיעו למשרד על חריגה בכוח האדם, החליטה מינהלת השירות לסגור את החוליה. גם אתה היית עושה זאת, אילו הודיעו לך.

דוד מנע (הליכוד):

למה לפטר עובדים שנקלטו לפני שנתיים, ולא לפטר עובדים שנקלטו בשנה האחרונה? זה החוק, האחרון שנכנס – ראשון יוצא.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אם אתה אומר שזה חוק, אני חייב לשלוח אותך לשיעור פרטי אצל העורך-דין סילבן שלום. זה לא חוק; לא כתוב בשום חוק של מדינת ישראל. חבל שחבר הכנסת יוסי כץ, שהוא מומחה לדיני עבודה, לא נמצא פה. הייתי מפנה אותך אליו, כדי שילמד אותך.

דוד מנע (הליכוד):

אתה מאור המשפט? שמש המשפט?

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני חושב שהעם בישראל הבין היטב את המצב.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני חושב שהעם בישראל יודע שיש איזו תחושה, גם אצל דוד מנע – משום שכנראה הוא יודע למה האנשים האלה מונו, ולכן הוא חושב שיש להם חסינות.

דוד מנע (הליכוד):

אני יודע למה הם פוטרנו.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני חוזר על מה שאמרתי לחברת הכנסת לימור לבנת.

דוד מנע (הליכוד):

אני לא פיטרתי איש מהמערך בשירות התעסוקה. היו הרבה כאלה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אל תעלה על דעתך, שאם יש שיקול ענייני – – –

יורם לס (העבודה):

אין מערך יותר. יש עבודה. תכניסו את זה פעם אחת לראש.

לימור לבנת (הליכוד):

למה אתה צועק?

דוד מנע (הליכוד):

המערך חי וקיים לדורי דורות. המערך חי וקיים לדורי דורות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לאפשר לכבוד השר להמשיך.

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חברי הכנסת משני הצדדים, בשום מקום לא נקבע, שמצד אחד מעירים הערה, מהצד השני משיבים ולא מאפשרים לשר לדבר.

עובדיה עלי (הליכוד):

אולי כדאי להזכיר לחבר הכנסת החדש, פרופסור לס, שדברי חכמים בנחת נשמעים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה לסכם, כי באמת התארכו הדברים. גם אם יש לי אפשרות לדבר באריכות אני רוצה לסכם ולומר: לפי מה שנמסר לי על-ידי עובדי המשרד, העובדים שבהם מדובר לא דיווחו על נוכחות בעבודה. דיווחיהם על המבצעים היו לקויים, ודוחות שנערכו על-ידם אף בוטלו.

דוד מנע (הליכוד):

זה שקר וכזב.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

העובדים לא ענו על הציפיות מעובדים בתפקידם ולא נהגו כמקובל במחלקתם, וברוח זו קיבל המשרד תגובות מציבור המעסיקים לגביהם.

ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת לימור לבנת אומנם לא הוזמנה על-ידינו, אבל אנו מודים שההצעה אפשרה לנו להבהיר לחברי הבית ולעם ישראל, שאין כל שחר לטענות על פיטורים שלא משיקולים ענייניים.

צריך להדגיש, כפי שאמרתי קודם, שיש אנשים בשירות הציבורי שעבודתם מופסקת משיקולים שונים. אני מתאר לי שיש הרבה, כל יום.

יהושע מצא (הליכוד):

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

מי שנתמנה משיקול פוליטי, אין לו חסינות מפני פיטורים יותר מאנשים אחרים.

יהושע מצא (הליכוד):

את רוח מפא"י אתם רוצים להחזיר?

קריאות:

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אל תלמד אותנו.

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא להירגע. חבר הכנסת מצא, השמעת קריאת ביניים בקול רם, מספיק.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חבר הכנסת מצא, הפרכנו כל אחת מהטענות של חברתך חברת הכנסת לימור לבנת, אחת לאחת. ואילו היית כאן – – –

יהושע מצא (הליכוד):

הייתי, שמעתי.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חבל שאתה רק שומע ולא משתכנע. שמעתי שאמרת לה: עשר. עשר בשבילך, בשביל עם ישראל זה ארבע.

אדוני היושב-ראש, לפיכך אני מבקש מהבית להסיר את ההצעה מעל סדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני מבקש מכולם להירגע.

חבר הכנסת אבי יחזקאל ביקש תחילה הצעה להסיר את ההצעה, ומתוך זה הבינתי שכבוד השר יבקש להציע להעביר את ההצעה לוועדה. לכן היתה שאלתי לכבוד השר. עכשיו, זה לגיטימי, זה תרגיל פרלמנטרי. אחרי שהשר ביקש להסיר, אתה מבקש להעביר לוועדה. זה לגיטימי, פרלמנטרי.

אולם קיבלתי פנייה מהשר משה שחל, ששמו הוזכר, לפי סעיף 97 לתקנון, לקבל רשות הדיבור. אומנם אני אתן לך רשות הדיבור, אבל תרשה לי להבהיר: זה גבולי מאוד, היות שהתקנה אומרת "כל שר הנוגע בדבר", והכוונה היא – הנוגע בדבר לגבי פעילותו העכשווית כשר. הדברים של חברת הכנסת לימור לבנת התייחסו לא לפעילותך כשר דעכשיו אלא כשר בעבר. מאחר שזה גבולי, צריך לפסוק לקולא. ואני נותן לך רשות הדיבור, רק אודה לך אם לא תאריך, היות שזה גבולי. אני מצטער, אין לי אפשרות בהתאם לתקנון לתת לך את רשות הדיבור.

דוד מנע (הליכוד):

אני מבקש להציע הצעה לסדר להעביר לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לגבי הצעה לסדר, נקבע בתקנון איך צריך להגיש. כפי שהודעתי, קדם לך חבר הכנסת אבי יחזקאל שביקש להעביר לוועדה. לכן אינני יכול לאפשר לך.

דוד מנע (הליכוד):

למה?

היו"ר ד' שילנסקי:

ידידי, זה פרלמנט, והפרלמנט פועל לפי התקנון, וחבר הכנסת אבי יחזקאל הקדים אותך בבקשה להציע הצעה להעביר לוועדה. אם אתה רוצה לדעת, כאשר מבקשים להציע הצעה, באים למזכיר הכנסת או לסגנית מזכיר הכנסת ומוסרים להם את ההצעה והם מעבירים אותה ליושב-ראש. אדוני השר שחל, בבקשה.

שר המשטרה והתקשורת מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על ההחלטה.

נאמר לי, שחברת הכנסת לימור לבנת התייחסה למינויים, שנעשו בעבר בממשלת האחדות הלאומית, שבה מפלגתה היתה שותפה ובה כיהנתי כשר האנרגיה והתשתית.

ובכן, כדי להעמיד דברים על דיוקם: 1. לא היה במשרדים שהייתי מופקד עליהם אף לא מינוי אחד, ברמת הביצוע, שהיה מינוי פוליטי. כל העובדים שעבדו במשרד נשארו בתפקידם, וכל מינוי ברמת הביצוע היה על טהרת הכישורים.

לימור לבנת (הליכוד):

והדירקטורים?

שר המשטרה והתקשורת מ' שחל:

2. אשר לדירקטורים שאת מדברת עליהם, אם לא אכפת לך, אז תדעי, שלא קרה ששר האוצר, שהיה תמיד נציג הליכוד, לא דרש את מחצית המינויים לאנשי הליכוד, ולא סתם אנשי הליכוד, אלא מהסיעות השונות. אם זה היה מודעי, זה היה מהסיעה שלו. ואם זה היה משה נסים, זה היה מהסיעה שלו. ועל בסיס זה, שקיבלו אחוז מסוים מהמינויים, ניתן היה בכלל לקבל זכות חתימה, כאשר המינויים התעכבו בדרך כלל חצי שנה וחברות שלמות נוהלו ללא דירקטוריון.

3. אינני רואה פסול בכך שאדם שהוא חבר במפלגה פוליטית יהיה חבר דירקטוריון. ואני חושב שמי שאומר אחרת אינו רוצה אלא לתעתע בציבור. אחרי הכול, אדם פוליטי רוצה אנשים שהוא יכול לסמוך עליהם. ואם הוא מכיר במיליה הזה אנשים שהם בעלי כישורים, אינני חושב שזה פסול. לא יעלה על הדעת שבגלל דעה ייפסל אדם, ולא ימונו אנשים מוכשרים. הבעיה והטענה היו בשאלת הכישורים.

4. אני חייב לומר לך, שיש לי ניסיון מר מהתקופה שבה הייתם בשלטון. כאשר הייתי שר האנרגיה הצעתי למנות את האלוף עמוס ירון – לא מפני שהוא חבר המפלגה שלי ולא מפני שאני מכיר אותו, אלא מפני שחשבתי שאלופים שמשתחררים מצה"ל זכאים שהמדינה תציע להם תפקידים ותינה מכישוריהם. לידיעתך, פסלו אותו מלקבל מינוי שהיה גמור ומוסכם על דעתו, רק בגלל דבר אחד, מפני שהציע אותו שר של מפלגת העבודה. ולעניין זה של הפסילה היו שותפים ראש הממשלה לשעבר, מר שמיר, שר האוצר לשעבר, מר מודעי, ואחרים. ועל זה צריכה להיות הבושה. כלומר, הקריטריון של המפלגתיות שאתם הכנסתם מאפיל על כל מה שהיה.

לימור לבנת (הליכוד):

שר המשטרה והתקשורת מ' שחל:

תרשי לי, אני מייעץ לך – ואני אומר זאת מכל הלב – וגם לחבר הכנסת מצא: אנחנו היינו בשלטון גם-כן, והיינו באופוזיציה ב-1977. היתה לנו דרך-ארץ, ודברים שחשבנו שהם לא נכונים, לא קמנו מייד להציע הצעות. אני לא הייתי מייעץ לך, כי יש בזה משום עצות מצח, אחרי מה שאתם עשיתם, בתקופת השלטון שלכם, כשהקריטריון במשרדים מסוימים היה אך ורק, לא כישורים, אלא השתייכות מפלגתית, להעז ולקום היום ולהציע הצעה לסדר-היום מן הסוג הזה, מה עוד שאת הזכרת את השם שלי בצורה לא-מדויקת ולא-נכונה על דברים שלא היו ולא נבראו.

לימור לבנת (הליכוד):

אני אמרתי שהיו 88 מינויים של חברי מרכז. אתה יודע שזה נכון. לא הכחשת את זה גם עכשיו.

שר המשטרה והתקשורת מ' שחל:

היתר היו הליכוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אבי יחזקאל להצעה אחרת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מנצל את זכותי, מטעמי התקנון, להציע הצעה אחרת. אני מבקש לברך – – –

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אפשר להציע הצעה לסדר?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. חבר הכנסת יחזקאל כבר פתח בדבריו ואמר: אדוני היושב-ראש.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מבקש לברך את חברת הכנסת לימור לבנת, וזאת לאחר תקופה מפוארת, תקופת בנייה מפוארת, ככתוב בדוח מבקרת המדינה.

אני מבקש לבוא ולומר כאן, ויש לי רשימה מקרית של עשרות מינויים, שדליתי אותם היום, של השר לשעבר משה קצב, ובתוכם חבר הכנסת קורפו; משה זורנשטיין, שהיה מראשי מחנה שרון בצפון כעוזר מנכ"ל "שקמונה" ואחר-כך הודח מפאת כישורים; אודי כהן – "שיכון ופיתוח"; אמציה חן. ובדוח מבקרת המדינה – אני מצטט: "נמצאו דרכים לעקוף נורמות, העסקת מרצים בחוזה קבלני, העסקת עובדים בחוזה מיוחד, העסקה באמצעות חברות כוח-אדם". את זה כתבה מבקרת המדינה, ואני מקווה שאיש לא חושד בה.

לימור לבנת (הליכוד):

היו מינויים?

אברהם יחזקאל (העבודה):

מאות חברי המרכז – כ-900 – מינויים של דירקטורים. ואני מקבל את דעתו של השר שחל.

שר המשפטים דהיום הציע, כיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, לדון במינויים הפוליטיים, ואתם, אנשי הליכוד, עצרתם את זה. מי שעומד כאן היום על הבמה ועל לחייו דמעות תנין, בשנת 1977 עשה השחתה של המינהל הציבורי.

לימור לבנת (הליכוד):

לא נגענו – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתם כבשתם זאת כיעד מבוצר. תאבי שלטון, רעבים. אתם אחרי ימים מספר עומדים כאן ומטיפים לנו מוסר? ומי? – מי ששמו מופיע בדוח. אנא, קצת בושה. תנו לנו לבוא לכאן עם חוקים למינהל ציבורי תקין. אני בא ואומר: תמתינו קצת, אני דורש מכם מאה ימי חסד ולצדם מאה ימי שתיקה.

לימור לבנת (הליכוד):

אברהם יחזקאל (העבודה):

זכותכם היום לנצל את זכות השתיקה. אנא, עשו זאת. תודה רבה לכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מבחין בין הצעה לסדר-היום – – –

דוד מנע (הליכוד):

הוא לא הציע דבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת משה קצב, אתה הצעת הצעה לסדר הדיון, אבל עבר הזמן, ואני מבין שאתה מוותר.

חברי הכנסת, יש לנו שתי הצעות: הצעה אחת – להעביר לוועדה, הצעה אחרת – להסיר מסדר-היום. האם חברת הכנסת לבנת מסכימה להעביר לוועדה?

לימור לבנת (הליכוד):

אני מסכימה להעביר לוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

מסכימה.

לימור לבנת (הליכוד):

סליחה, אדוני היושב-ראש, אני מבקשת דיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, יש לנו שלוש הצעות: אחת – דיון במליאה, אחת – להעביר לוועדה, ואחת – להסיר מסדר-היום. דיון במליאה הוא הקודם. מי בעד דיון במליאה – ירים את ידו.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לא היה צלול. יש לצלל חמש דקות לפני ההצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

היו הרבה צלולים. אומרת לי סגנית מזכיר הכנסת שהיו הרבה צלולים. אבקש מכולם לשבת. חברי הכנסת, אין זה מכובד, מה שאתם עושים. חבר הכנסת אבי יחזקאל, ביקשת את רשות הדיבור, קיבלת. אני מבקש לספור.

אברהם יחזקאל (העבודה):

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת שלא להשהות את ההצבעה. אני מבקשת לספור את הקולות. זה לא ייתכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתם לא ביקשתם שני מונים. סגנית מזכיר הכנסת כבר ספרה.

מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 21

נגד – 18

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

21 חברים בעד דיון במליאה, 18 נגד. אני קובע שהצעתה של חברת הכנסת לימור לבנת תעבור לדיון במליאה.

חברי הכנסת, אבקש לשבת. מה שהיה פה עכשיו הוא לא-מכובד. עכשיו התחלנו את כהונת הכנסת. אני מתייחס לכולם בליברליות. נתתי לחבר הכנסת אבי יחזקאל את האפשרות לדבר, אף שיש ספק אם צריך הייתי לתת לו, היות שהוא ביקש להסיר את הנושא מסדר-היום ורק ברגע האחרון הוא ביקש להציע להעביר את הנושא לוועדה. נהגתי לקולא ונתתי לו את רשות הדיבור.

אני נתתי לשר שחל את האפשרות לדבר, אף שיש ספק אם צריך הייתי לתת לו.

כאשר התקיימה ההצבעה, כאשר סגנית מזכיר הכנסת אומרת לי שצלצלה כמה פעמים, ללא הפסק, חבר הכנסת אבי יחזקאל צועק שאני נוהג לא בסדר. צריך קצת יחס של כבוד.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הוא ילמד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מקבל זאת. מתקבל הרושם כאילו עושים רעש על-מנת למשוך את הזמן כאשר אין די קולות ולהאשים את היושב-ראש.

אברהם בורג (העבודה):

אין דבר כזה אצלנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה לא היה מכובד. חברי הכנסת הוותיקים מבינים זאת.

הצעה לסדר-היום

הצורך בהסברה לעידוד הילודה

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נעבור לסעיף הבא בסדר-היום: הצורך בהסברה לעידוד הילודה – הצעה לסדר-היום מס' 123, מאת חבר הכנסת יוסף עזרן.

אני מנצל את ההזדמנות שהוא עולה על הדוכן כדי לברך אותו לכבוד בחירתו כסגן יושב-ראש הכנסת. חבר הכנסת יוסף עזרן, רב בישראל, תלמיד חכם, איש מידות, מסביר פנים, מוכשר – אני משוכנע שכל התכונות האלה יעמדו לו במילוי התפקיד הקשה, הרם והחשוב של סגן יושב-ראש הכנסת. בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מודה מאוד לאדוני על הדברים היפים, המעודדים, ואני מברך את כבודו על היבחרו לתפקיד הנכבד.

כבוד היושב-ראש, חברי הבית, מנתוני משרד הבריאות שנתפרסמו בימים האחרונים עולה, כי בשנת 1991 היו במדינת ישראל למעלה מ-16,000 הפסקות היריון שנעשו בהיתר. אין נתונים על ההפלות שנעשו שלא בהיתר, ועל-פי יודעי דבר, מספרן, לצערי, אף עולה בהרבה על מספרן של אלה שנעשו בהיתר.

פסיקה חדשה של בית-המשפט העליון, לא שלנו, אלא בארצות-הברית, חייבה ועדה רפואית המחליטה על ביצוע הפלה להעניק לאשה המבקשת הפלה הסברה מקיפה על תוצאות ההפלה, ורק 24 שעות לאחר מכן לבצע את ההפלה. וכל כך למה? כי אשה, אם היא יודעת מה היא הולכת לעשות, איננה יכולה להיות אדישה כלפי פרי בטנה וכלפי בריאותה.

מורי ורבותי, מדברים על הפסקת היריון. זו מלה יפה; עטיפה נאה. למעשה אנחנו מדברים ועוסקים בהפסקת חיים ובקיפוד חיים. אני לא רוצה להשתמש במונח הקשה של רצח עוברים. על-פי ההלכה, עובר בן 40 יום נחשב אדם לכל דבר. גם הרפואה המודרנית יודעת, שבגיל שישה שבועות נרקמו כל האיברים החיצוניים והפנימיים; הלב פועם, האיברים מתפקדים.

בארצות-הברית נעשה לאחרונה מחקר, שהוכיח ש-60% מהנשים שביקשו להפיל, והראו להן לפני כן את בדיקת האולטרה-סאונד והן ראו את תנוחות העובר ותנועותיו – ויתרו על רצון להפיל.

מדוע מה שמקובל בארצות-הברית לא יהיה מקובל גם בישראל? מדוע לא ידאגו הוועדות הרפואיות ליידע את הנשים הפונות לוועדות בכל הסכנות הכרוכות בביצוע הפלה? מדוע לא יסבירו להן, שמדובר בהפסקת החיים של פרי בטן?

כדי שלא יובנו דברי שלא כהלכה, אני מבקש להבהיר, כי ההלכה מכירה במקרים רפואיים קיצוניים, כאשר נשקפת סכנה מוכחת – אני מדגיש – לחיי האשה והעובר, כי אז יש לשקול בחיוב ביצוע הפסקת ההיריון, וכל מקרה לגופו, כי בדיני נפשות של העובר והאם עסקינן.

כבוד היושב-ראש, חברי הבית, ההתרבות הטבעית של העם היהודי סימלה ובישרה במשך כל התקופות סימני פדות וגאולה, כמובא בפסוק בפרשת שמות: "וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ". אומר המדרש: אמר רבי שמעון בן לוי, רוח הקודש מבשרתן, כן ירבה וכן יפרץ, עתידין הם לפרות ולרבות, ולהיגאל.

עם ישראל, למוד סבל ומלחמות מדורי דורות, נרדף באשר הוא שם, עבר משברים קשים מנשוא, צרות שהשמידו חלק גדול ממנו, החל מחורבן בית-המקדש, שבימים אלו של בין המצרים מתאבלים אנו עליו, ועד השואה האיומה, והמלחמות אשר נלחמנו בתקופה האחרונה, ובהן איבדנו ממיטב בנינו ואחינו.

התמעטות אוכלוסין בקצב דהיום ואחוז הילודה הנמוך הם תופעה הרת גורל לקיומנו, ובעוד שנים לא כל כך רבות נהפוך, חלילה, למיעוט בארצנו. לצערי הרב, נאלץ אני לצטט את התיאוריה האידיאולוגית האש"פ"סטית אשר אומרת כי הניצחון על העם היהודי בארץ-ישראל יבוא דרך רחם האשה הפלשתינית.

והרי לתיאוריה הזאת יש על מה להסתמך, כי לפי נתוני הסטטיסטיקה האחרונים שיעור הילודה עומד על 1.3 ילד למשפחה במדינת ישראל. הרי אנו צועדים ומחקים את מדינות המערב; ילד וחצי, ולהבדיל, כלב ומכונית. וכי זה האידיאל שלנו? האם אנו צריכים לחקות מדינה באירופה, שבה התקציב המשפחתי לחיות המחמד עומד על כ-12 מיליארד דולר, סכום הזהה בדיוק לתקציב המשפחה השנתי למימון ולכלכלת הילדים שבה? 7 מיליוני ילדים יש לה לאותה מדינה, כמספר בעלי החיים שם, הזוכים לשוויון בהוצאה המשפחתית. וכי יכולים אתם לשער בדמיונכם השוואה מעוררת תדהמה כזו? חלילה לי מלפגוע בבעלי החיים, גם להם מגיע, אבל העדיפות שלנו ברורה.

רבותי, עלינו לפתוח במסע הסברה יהודי-לאומי לעידוד הילודה. אם בשינוי סדר עדיפויות עסקינן, הרי דבר זה מחייב אותנו להעמיד את הנושא בראש הסולם.

יש הרבה יעדים לאומיים, ביטחון פנים וחוץ, שלום עם שכנינו, כלכלה מפותחת, תעסוקה ורווחה לכול, קליטת עלייה. אבל מה על היעד היהודי-הלאומי של 6 מיליוני יהודים בארץ-ישראל עד שנת 2000, התשובה ההומנית המוחצת והצודקת ביותר על האסון הטרגי שקרה את עמנו?

נוכח הירידה בעלייה מתפוצות הגולה, ומנגד הירידה מארצנו, חובה קדושה עלינו לעודד את העלייה הפנימית שבתוכנו על-ידי עידוד הילודה למען העם ולמען הצביון היהודי בישראל.

הכלי המחזיק ברכה ומאפשר התפתחות מורשת ישראל אמיתית היונקת את שורשיה מהאמונה היהודית קשור בטבורו לגרעין ולתא המשפחתי הרחב במסורת היהודית.

עלינו לעודד את הילודה במדינת ישראל גם על-ידי חקיקה כלכלית: לחוקק חוק חינוך חנם למשפחות ברוכות ילדים; להעניק הנחה משמעותית בנסיעה בתחבורה הציבורית, והקלות מרחיקות-לכת במס הכנסה ובתשלומי הארנונה לרשויות המקומיות; לעדכן ולטפח את קצבאות הילדים של הביטוח הלאומי, שלא יהיו בבחינת לעג לרש – ולצער הרב, היה לי חלק מסוים בקיצוץ קצבאות הילדים, ועל כך אני מכה פה על חטא.

חברי הכנסת, המדרש במגילת איכה אומר: בואו וראו כמה חביבין תינוקות לפני הקדוש-ברוך-הוא. גלתה סנהדרין ולא גלתה שכינה עמהם, וכיוון שגלו תינוקות גלתה שכינה עמהם. ראו כמה גדולה אהבתו של הקדוש-ברוך-הוא לילדי ישראל, שלולא גלו הם מתבטלת היתה הגלות כולה. ילדי ישראל הם השורשים המשמרים את העם בארצו, הם הדבק המקשר, המאחד, המלכד את המשפחה היהודית, הקשר הרוחני והמוסרי של עם ישראל לארצו.

תרשו לי לספר לכם סיפור קטן כדי לסיים. יהודי יקר אשר לו משפחה ברוכה, עשרה ילדים, בלי עין הרע, נשאל על-ידי אורח שנקרה לביתו: איך ניתן לחלק אהבה בין עשרה ילדים, כשאני מתקשה לעשות זאת בין שני ילדי? ידידי, ענה לו היהודי המבורך בחיור, אהבה לא מחלקים בין ילדים, אהבה בין ילדים מכפילים ומשלשים.

ולסיום דברי לא אתאפק מלהזכיר את שירו המרגש של שלמה בר: "ילדים זה שמחה, ילדים זה ברכה", ואני מוסיף: ילדים זה אמונה; אמונה בבורא עולם הזן ומפרנס את הכול. וכדברי מאמר התלמוד, כל תינוק שבא לעולם בא וכיכרו בידו, כשההדגשה היא: כיכרו שלו – ולא על-חשבון מישהו אחר. התינוק היהודי וכל תינוק בעולם מגיח מעולם הנשמות ותקציבו בידו כשטר מאושר ושוברו בצדו.

אני מבקש להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, כבודו יכול לבקש דיון במליאה. זו הפרוצדורה.

שר הבריאות ח' רמון:

אני אבקש זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה, כבר יש פתרון. הייתי בטוח שיימצא פתרון.

יוסף עזרון (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לאדוני. אני מבקש לקיים דיון בוועדה בנושא החשוב הזה, ביעד הלאומי החשוב הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

כבודו מבקש פורמלית דיון במליאה. בנושא כזה, ובפרט שנשמעו דברים כל כך טובים כדברי תורה, ודאי יימצא מי שיבקש דיון בוועדה. אגב, כבוד השר מוזמן והוא כבר אמר מראש מה הוא יבקש, כך שאני יודע להגביל את זמנו לעשר דקות בלבד. יש פה בעיה עם השרים החדשים שעדיין אינם בקיאים בפרוצדורה, וזו הזדמנות לתת רמז למזכיר או לסגנית מזכיר הכנסת לגבי מה שהם יבקשו, כך שהיושב-ראש ידע אם מדובר על הסרה מסדר-היום, וזה ללא הגבלת זמן, ואם הבקשה היא להעביר לוועדה, הזמן המוגבל הוא עשר דקות.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה שאמרת עכשיו, אדוני היושב-ראש, רק יעודד אותנו לבקש להסיר מסדר-היום ולא להעביר לוועדה, אם נרצה לדבר הרבה. אבל אני בהחלט אינני מתכוון אפילו למלא את המכסה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני בטוח ומאמין שהשרים יודעים להגיד דברי חוכמה במסגרת הזמן שהתקנות קובעות אותו.

שר הבריאות ח' רמון:

ראשית, הרשה לי לברך אותך, אדוני היושב-ראש. זו הישיבה הראשונה שאתה מנהל כשאני עולה על הדוכן. אתה בקיא, ותיק על הכיסא הזה, ואני משוכנע שגם כסגן יושב-ראש הכנסת תמלא את התפקיד בהצלחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה לענות לחבר הכנסת יוסף עזרן, שהעלה סוגיה משמעותית מאוד, ופרס יריעה רחבה אשר חורגת מעבר לעיסוקים שלמשרדי יש סמכות לדון בהם. אני רק אמסור נתון רשמי, שבשנה האחרונה בוצעו 15,767 הפסקות היריון, דהיינו, כמספר ההפלות שבוצעו בכל אחת מהשנתיים האחרונות. לא היה גידול במספר ההפלות. יש לציין, כי כל הפסקות ההיריון האלה בוצעו לאחר אישור ועדה בהתאם לחוק. אין נתונים, כמובן, לגבי הפלות שנעשות שלא על-פי החוק או בניגוד לחוק, ודאי לא נתונים רשמיים, וכל אחד יכול להעריך אותם ולנחש במה מדובר.

אבל, העובדה שלמרות גל העלייה נשארה רמת ההפלות כפי שהיתה, המשמעות שלה היא, שלמעשה חלה ירידה במספר ההפלות, כי כולנו צפינו בעקבות גל העלייה, בעיקר מברית-המועצות לשעבר, עלייה משמעותית במספר ההפלות שיאושרו על-ידי הוועדה בהתאם לחוק. זה לא קרה מבחינת מה שאתה הצגת, ובהחלט יש לראות בכך דבר חיובי.

יתירה מכך, בשנה האחרונה הוכנה והופצה חוברת מיוחדת הניתנת לפונות לוועדה, והיא כוללת הסברים מפורטים, בין השאר גם לגבי הסכנות והסיכונים הקשורים להפסקת היריון. כלומר, כל מי שפונה לוועדה מסבירים לה, גם באמצעות חוברת, את כל הסיכונים הכרוכים בהפסקת היריון. לאחר שהיא מודעת לסיכונים הללו ולסיכונים האפשריים, היא מחליטה על-פי הנסיבות הרפואיות לבקש את הפסקת ההיריון, וכך אנחנו עושים.

שאר הנושאים של עידוד הילודה, כפי שאתה תיארת אותם, הם באחריות הממשלה אבל לא באחריות משרדי, ודאי לא קיצוץ קצבאות ילדים; מי כמוך יודע זאת, חבר הכנסת עזרן. אבל אני רוצה לומר, שבנושא הזה משרד הבריאות אחראי לדבר שתרם תרומה משמעותית לגידול הילודה בישראל. מדובר בעובדה שעד היום אושרו והוקמו בישראל 18 מרכזים להפריה חוץ-גופית, IVF בלשון הרפואה, הרינות מבחנה בלשון הציבור, ואלפי הילדים אשר נולדו לאחר טיפולים במרכזים הללו לא היו באים לעולם אלמלא קמו המרכזים הללו, התפתחו ותרמו את תרומתם לעידוד הילודה.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת עזרן, שאנחנו מחזיקים גם בשיא העולמי וגם בשיא האולימפי במספר מרכזי ההפריה החוץ-גופית ביחס לאוכלוסייה. במדינות אחרות, על אוכלוסייה של 5 מיליוני תושבים, אם אתה מוצא 3-4 מרכזים, זו כבר מדינה מתוקנת. אצלנו מדובר ב-18. מעבר לכך, יש בקשות לפתוח עוד ועוד מרכזים מן הסוג הזה; אני לא בטוח שהם יעמדו ברמה רפואית נאותה והפונים אליהם ייענו כפי שצריך.

אני מקווה שבשאר הנושאים שהעלית יתקיים דיון מפורט יותר בוועדת העבודה והרווחה, דיון אשר יבדוק את כל ההיבטים של הרחבת המשפחה מעבר לקיים. לכן אני בהחלט מציע שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת עזרן תועבר לדיון בוועדת העבודה והרווחה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הצעה אחרת לחבר הכנסת יורם לס.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, שמענו בדבריו של חבר הכנסת עזרן, שבאמצעות-הברית מראים לאשה סרט, ורובן מחליטות שלא לעשות הפלה. במדינת ישראל, אדוני היושב-ראש – ודברי מכוונים גם לשר הבריאות – אשה הניגשת לוועדה להפסקות היריון, מה שמראים לה זו דרישה לתשלום בסך 1,000 שקל; זה מה שמראים לה. היא עושה הפלה בתוקף החוק, ונדרשת לשלם 1,000 שקלים בבית-החולים בשביל הפלה חוקית. וכשאומר שר הבריאות שירד מספר ההפלות, זה משום שהנשים, שהן עולות חדשות ואין להן גרוש על הנשמה, עושות הפלות לא בבית-החולים. הייתי בביקור בבית-החולים "מאיר", וראיתי אשה שהסתבכה וחייה בסכנה, כי היא עשתה הפלה באיזה מטבח, על-ידי סגל רפואי שאיננו מוכר. זה המצב שעליו צריך לדון עכשיו.

אני חושב שהנושא הזה הוא נושא מרכזי. הוא מרכזי במדינות מתוקנות יותר מאתנו, והוא דורש דיון במליאת הכנסת – לבטל את הביטול של סעיף 5.

היו"ר ד' שילנסקי:

תסלח לי, יש פה איזו אי-הבנה: חבר הכנסת עזרן, בהתאם לפרוצדורה, ביקש דיון במליאת הכנסת; השר ביקש להעביר לוועדה. האפשרות היחידה שלך היא לבקש להסיר; אין לך אפשרות אחרת.

יורם לס (העבודה):

הבנתי. בקשתי היא להסיר את הנושא הזה מסדר-היום, ובמקומו להביא לדיון נוקב ורציני מאוד את כל מה שקשור בהפלות במדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך. חבר הכנסת עזרן, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מסכים, אדוני היושב-ראש.

מרדכי גור (העבודה):

לאיזו ועדה – לוועדת הכספים?

היו"ר ד' שילנסקי:

לוועדת העבודה והרווחה, כך הציע השר, וזה גם המקום הטבעי לדיון בנושא הזה.

מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת יוסף עזרן – הצורך בהסברה לעידוד הילודה – לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת? מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע, שהצעתו של חבר הכנסת יוסף עזרן – הצורך בהסברה לעידוד הילודה – תעבור לוועדת העבודה והרווחה, לדיון.

הצעה לסדר-היום מצב הטיפול בקטינים ובחוסים במשרד העבודה והרווחה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 93, בנושא: מצב הטיפול בקטינים ובחוסים במשרד העבודה והרווחה. חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, זו ההזדמנות הראשונה בשבילי לברך אותך על כך שאתה ממשיך לתרום מהניסיון הרב שלך, כיושב-ראש הקודם, לטובת הכנסת ועבודתה, ואני מאחל לך הצלחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לך.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני השר, חברי הכנסת, לפני כמה ימים הושמע סיכום של דיון במשפטו של נער – לא אקרא שמות, המקרה ידוע – אבל ראוי שהכנסת תשמע את הדברים שנאמרו שם ותיתן את דעתה. וכך נאמר: "הנאשם הודה בפני בתיק זה בעבירה חמורה. קצינת המבחן לא הגישה תסקיר אודותיו, מאחר ששירות המבחן לנוער בעכו אינו מתפקד, מחוסר ממונה מתאים, ועל כן אין קציני מבחן. באזור בעייתי וקשה זה, כשנפגשים עם קטינים, הם אינם מציגים תסקירים לבית-המשפט ואינם יכולים לטפל בהם".

אדלג ואעבור הלאה: "אגב אורחא, עלי להעיר, שהתקלות הנ"ל הינן אך חלק מתקלות רבות במשרד העבודה והרווחה, שאפרט חלק מהן. למרות התרעות רבות של שופטי הנוער, לא הוקמו מעונות נעולים למיעוטים ולבנות. וכתוצאה מכך נשלחים קטינים, בהעדר מוצא אחר, לבתי-הסוהר, או ממשיכים להידרדר לעבריינות קשה יותר, וקטינות חוזרות לכביש, לעבריינות, לסרסורים, לסמים ולהידרדרות מוחלטת". כך אומר שופט בבית-משפט ישראלי.

ומוסיף השופט ואומר: "הכנסת חוקקה חוקים נאורים, שאין להם אח ורע בעולם כולו, בנושא עבירות המין ואליומות בילדים ובחסרי ישע". הדברים שממשיכים הם בבחינת כתב-עדות קשה כנגד הדרך שבה לוקחת הרשות המבצעת ומיישמת את חוקי הכנסת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעלות היום לדיון את מצבם הקשה של ילדים ונוער על גבול העבריינות בישראל. יכולתי, אדוני השר, לבוא ולהציג כאן שמות, כי לכל ילד כזה, מאחורי כל המספרים והסטטיסטיקות שנמצאים אצלך, יש שם, וכל ילד וילדה כאלה הם עולם ומלואו. אנחנו עושים עוול נורא לאותם ילדים ולא נותנים להם את ההזדמנות לקבל טיפול בשלב הביניים של המקרים הראשונים, של המעידה הראשונה, אם באשמתם, אם מפני שנגררו למצב מסוים בשכונה, בבית, בסביבה, פיתיון לרגע. בגלל חוסר מקום מתאים לטיפול בהם, הם הופכים עבריינים לכל ימי חייהם, הופכים נטל על החברה הישראלית, כישלון של החברה הישראלית.

בשל חוסר תקציב, שירות המבחן לנוער אינו מתפקד, וכתוצאה מכך נדחים תיקים לתקופות ממושכות, נגרם עינוי דין וסבל למשפחות רבות, וקטינים ממשיכים להתדרדר ופוגעים בציבור ובעצמם. וכדי שלא לשלוח קטינים לכלא, שהוא בית-ספר לפשע, הוקמו מסגרות שנקראות "מעון נעול". בסקטור היהודי יש שתי מסגרות כאלה, בסקטור הערבי לא הוקמו מסגרות כאלה כלל. שופטי הנוער נאלצים לשחרר עבריינים, אם אין ברצונם לשלוח אותם לכלא, כי לשלוח אותם לכלא בלית-ברירה, בשל חוסר מקום, זה עוול נורא לילד, אבל להחזיר אותם למקום הפשע, לאזור שממנו צריכים להוציא אותם כדי לטפל בהם, זה עוול לא פחות מאשר לשלוח אותם לכלא.

בישראל יש 500 נערות המוגדרות על סף העבריינות. בדרך כלל הן מנוצלות על-ידי העבריינים לפשע, לזנות; אין להן בית מאחר שהן נזרקו ממנו או עזבו אותו, ואין בישראל ולו מסגרת אחת של מעון נעול לנשים ולנערות; אף לא מסגרת אחת, אדוני השר.

אדוני השר, אני רוצה לומר לך כמה דברים נוספים. בשנים האחרונות יש עלייה של 500% בדיווח על עבריינות מין, ואין תוספת לכוח האדם לטיפול בנושאים אלה. ב-1991 בלבד – אני רוצה להביא דוגמה מהנגב – דווחו בבאר-שבע כ-700 מקרים, כשעל כל אותם 700 מקרים יש משרה וחצי המיועדת לטיפול בשלב הפיכתו של הנער מאדם שמעד לעבריין שהחברה כבר לא תוכל להחזיר אותו אליה. בנתניה מדווחים כל יום על מקרים של אלימות בילדים. ממרס השנה הזו עדיין לא בדקו – ואני לא מדבר רק על טיפול ממש, אפילו לא בדיקה ראשונית – מה לעשות עם הדיווח הראשוני על מקרי האלימות שמגיע לידי הגורמים האמורים להמשיך בטיפול. אין טיפול פסיכולוגי, אין בשום מוסד גורמים המסוגלים לטפל באותם נפגעים הזקוקים כל כך לטיפול כזה.

יש תוכניות מצוינות במשרד החינוך והתרבות. היו המלצות שתוכניות אלה יילמדו בכל בתי-הספר, אבל היום התוכנית הזאת נלמדת בתקן של חצי משרה בכל הארץ.

אדוני השר, אני יודע שאנו נמצאים בתקופת מעבר, אבל יש נושאים שגם ממשלה בתחילת דרכה צריכה לסמן שהיא לא תיתן להם להתדרדר כפי שהיה בשנים האחרונות. יש נושאים רבים של טיפול בילדים במוסדות, של טיפול בשכבות חלשות, בשכבות מצוקה. אני יודע שיש מחסור רב גם במבנים וגם בגורמים המטפלים.

אני יודע שיהיה מוגזם לתבוע מכם שבן-לילה יוקמו מוסדות ובן-לילה תהיה הארץ מלאה מיטות פנויות לקשישים, עם מקומות די הצורך לנכים ומעונות במספר מספיק שיקלטו את הילדים הנמצאים על סף התדרדרות לפשע. אבל, לקבל החלטה על יצירת מוקד חירום אחד לפחות, שמסוגל לשלוח מייד מטפלים שיוכלו למיין ולהבחין בין מקרים חמורים יותר לחמורים פחות, זה הכרחי. הרי אנו מדברים על ניסיון למנוע ילדים מלהתדרדר לפשע.

אדוני השר, יכול להיות, חס וחלילה, שאם לא נטפל בנושא הזה כראוי, נמצא עצמנו עדים לכך, שבגלל חוסר רגישות לא הצלנו חייו של ילד או חייה של ילדה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת עמיר פרץ. אני מזמין את השר חיים רמון להשיב על ההצעה לסדר-היום בשם הממשלה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני משיב על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת עמיר פרץ בשם הממשלה, או נכון יותר מטעם ראש הממשלה כמחזיק תיק משרד העבודה והרווחה.

המצב שתיאר אותו חבר הכנסת עמיר פרץ הוא מדאיג מאוד וצריך לטפל בו בדחיפות. פסק-הדין שעליו הוא דיבר ניתן והודע ביום 15 ביולי 1992, ומאז נעשו דברים במשרד העבודה והרווחה בעקבות פסק-הדין. אני רוצה למנות מה נעשה על-ידי משרד העבודה והרווחה בעקבות פסק-הדין החמור הזה, שצריך היה להדאיג את כולנו, כי המצב הוא באמת בלתי נסבל.

הבית שבו שכנו משרדי שירות המבחן לנוער בעכו הוכרז כמבנה מסוכן והעובדים נדרשו לפנותו ללא דיחוי. משרד העבודה והרווחה מנהל בימים אלה משא-ומתן מתקדם לשכירת מבנה בנהרייה שישרת, בין היתר, את שירות המבחן לנוער באזור עכו-נהרייה. עד גמר עבודות התאמת המבנה ליעדו החדש, התבקשו הבעלים להשכיר מייד חדרים מספר, כדי לאפשר לקציני המבחן לבצע את תפקידם, ולו גם בתנאים ארעיים.

ניתנה הנחיה לאייש מייד את משרת קצין המבחן בנצרת, דבר שמאפשר עבודה מסודרת של שירות המבחן במחוז הצפון כולו.

בנושא מעון נעול לבני-מיעוטים קטינים מתנהל דיון בפני בית-המשפט העליון במסגרת בג"ץ. משרד העבודה והרווחה ניהל בעניין משא-ומתן עם משרד האוצר ועם מינהל מקרקעי ישראל, המבקשים דמי חכירה מאז שנת 1948, סכום המתקרב ל-900,000 ש"ח.

לגבי הבקשה האחרונה שלך, חבר הכנסת פרץ, שהיתה חשובה ביותר, ולשאלה, איך אנחנו יוצרים מוקד מיוחד שכל מי שנפגע יכול להגיע אליו מייד, לשטוח את טענותיו ולזכות בטיפול, אני רוצה להזכיר לכולנו, כי מדובר בילדים ובבני-נוער שנפגעו על-ידי עבירות מין. בימים אלה, כך נאמר לי ממשרד העבודה והרווחה, מתנהלים דיונים לארגון מחדש של כל מערך חוקרי הנוער, על-מנת להבטיח ביצוע חקירת ילדים שנפגעו בעבירות מין במשך כל שעות היממה ובכל ימות השנה.

אני מציע שאנחנו נעביר את הנושא החשוב הזה לדיון בוועדת העבודה והרווחה, שאתה עומד בראשה, ואני חושב שאתה צריך לקיים דיונים בנושא גם בתקופת הפגרה, על-מנת שהכנסת תלווה את מה שאני תיארתי כאן היום מקרוב ותבדוק שאכן הדברים נעשים. אני מצדי אבדוק, כמובן, במשרד העבודה והרווחה, באיזה קצב נעשים השינויים שהבטחתי בשם משרד העבודה והרווחה.

בהזדמנות זו, לפני שאני יורד מן הדוכן, אני רוצה לברך את ידידי חבר הכנסת הרב עזרן על בחירתו כסגן יושב-ראש הכנסת.

אני מאחל לך הצלחה. אני בטוח שאתה תדע לנהל את ישיבות הכנסת גם בדרכי נועם וגם בתקיפות. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חן חן לאדוני השר.

הצעה אחרת לחבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני רוצה לברך את חבר הכנסת הרב עזרן על בחירתו כסגן יושב-ראש הכנסת.

אני רוצה לברך גם את השר חיים רמון. זו היתה ההזדמנות הראשונה שלי לשמוע אותו נואם כשר מעל דוכן הכנסת, ואני מאחל לו הצלחה רבה בתפקיד שהוא ממלא.

להצעה המונחת לפנינו, ידידי השר רמון, אני חושב שזה לא השטח שלך. אתה נתבקשת לענות בשם הממשלה. אבל חבר הכנסת עמיר פרץ מעלה, בצדק, הצעה בתחום קשה מאוד מאוד. הילדים והחוסים, ולא הם בלבד, ממשיכים ליפול לתוך אחריות של משרד שאין לו אחראי. ואם יש לי ביקורת על הממשלה ועל ראש הממשלה, שהוא בעצם שר העבודה והרווחה והיה צריך להיות פה ולענות, היא בעובדה שהוא לא ממלא אחר הנדרש במשרד הזה. הוא היה צריך למנות שר לנהל את המשרד הזה מהר יותר מכל משרד אחר, מעבר לשיקולים קואליציוניים. יש לו קבוצה נבחרת מאוד של אנשיו, ויכול היה למנות כל אחד מהם שהיה ממלא נהדר את התפקיד – חברי הכנסת אלי דיין, ד"ר ונונו, עמיר פרץ – – –

שר הבריאות ח' רמון:

ומה רע בחבר הכנסת אורי אור?

אלי דיין (העבודה):

אני אבקש להביא את זה לישיבת הממשלה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני שר הבריאות, אני חושב, שאם תציע את זה לחבר הכנסת אורי אור, הוא לא יסכים.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מבטיח למסור את ההמלצה למזכיר הממשלה ולראש הממשלה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

למה רק אלה? יש פה עוד הרבה חברי כנסת.

מאיר שטרית (הליכוד):

בהחלט, חבר הכנסת בן-מנחם, גם אתה. אני עוד לא מרכיב את הממשלה, אבל גם אתה יכול בהחלט להיות בתמונה.

אדוני השר רמון ואתם חברי הכנסת, בוודאי תסכימו אתי שהחוליה הזאת חסרה. בממשלה הנוכחית אין נציגות של ערי הפיתוח. איש מהם לא נמצא בממשלה הזאת. חבל, רבותי, שהממשלה הזאת לא למדה מממשלות הליכוד ולא מינתה נציגים של ערי הפיתוח, המכירים את הבעיות האלה מלמטה, בעיקר אלה שהיו ראשי ערים. אין לי, חלילה, דבר נגד חבר הכנסת בן-מנחם, המכיר היטב את שכוונות המצוקה, ואני בטוח שגם הוא יכול לפעול. אני לא מתערב בקואליציה שלכם – את מי תמנו, אבל תמנו מישהו.

לא יעזור שנעביר את הנושא לוועדה. הוועדה תדון, ויניחו על שולחן הכנסת את מסקנות הוועדה, אבל לא יצא מזה דבר. במשרד הזה צריך למנות שר בהקדם האפשרי, כדי לטפל בבעיות הבוערות. לצערי הרב, המשרד הזה, גם בקדנציה האחרונה של ממשלת הליכוד הופקד בידי של הרב פרוש, וקודם לכן בידי הרב פלדמן, ואתם הולכים לעשות אותה שגיאה בדיוק.

אני אומר לכם: תמנו שר רווחה ב-FULL TIME JOB, שר שזה יהיה תפקידו. אנשים במצוקה, מסכנים, אין מי שידבר בשמם. אמרתי זאת פעם מעל הדוכן הזה ואומר זאת שוב. יש פתגם במרוקאית – בעצם בתוניסאית – שאומר: "לחות יכלו לחות, יכלו לחות, יכלו לחות, ודי מא ענדו זהד ימות". זאת אומרת: דגים אוכלים דגים, אוכלים דגים, והקטנים ביותר מתים. אין להם לובי, אין מי שיצחק בשבילים, וצריך שמישהו יצחק בשבילים. זה צריך להיות תפקידו של השר.

היו"ר י' עזרן:

יש בעיה לפרוטוקול, לקצרניות.

שר הבריאות ח' רמון:

רק התרגום נרשם.

מאיר שטרית (הליכוד):

רק התרגום נרשם.

שר הבריאות ח' רמון:

כתוב: תורגם מערבית מרוקאית לעברית על-ידי חבר הכנסת שטרית.

עמיר פרץ (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

אבל זאת לא ערבית פוסחא.

מאיר שטרית (הליכוד):

זו ערבית מוגרבית.

היו"ר י' עזרן:

זו ערבית דיאלקטית, לא ערבית פוסחא, לכן היא לא רשמית כאן.

מאיר שטרית (הליכוד):

על כן, אדוני היושב-ראש וידידי עמיר פרץ, אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום. אין טעם לדון בה בוועדה. אני מציע שתצטרף להצעת. אולי סוף סוף נאלץ את הממשלה. בכל נושאי הרווחה אין טעם לדון בוועדות לפני שיהיה שר. מי יענה לך בוועדת הרווחה? השר לא יבוא לוועדת הרווחה, גם ראש הממשלה לא יבוא לוועדת הרווחה. מתי יש לו זמן?

עמיר פרץ (העבודה):

מאיר שטרית (הליכוד):

הוא גם שר הביטחון וגם ראש הממשלה. איפה יש לו זמן? שימנה את אורי אור כשר הביטחון ואותך כשר הרווחה, ואז יהיה לו הרבה זמן.

שר הבריאות ח' רמון:

— — —

היו"ר י' עזרן:

נכון, לכן התפלאתי. אדוני השר, לידיעתך, ההחלטה של ועדת הכנסת עדיין לא נכנסה לתוקפה, ועל כן חזרנו בינתיים לנוהל הקיים. שמתי לב שגם אלה שביקשו להסיר — — —

קריאה:

— — —

היו"ר י' עזרן:

אבל כבר ביקשו להסיר. יש לך הצעה אחרת, שונה? אין אפשרות אחרת.

עמיר פרץ (העבודה):

חבר הכנסת שטרית מסכים.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, יש לנו כעת שתי הצעות: אחת של השר, להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. האם המציע, חבר הכנסת עמיר פרץ, מסכים?

עמיר פרץ (העבודה):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

ויש לנו הצעה אחרת, של חבר הכנסת מאיר שטרית, להסיר את הנושא מסדר-היום.

ובכן, רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת השר להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה? מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני לא יכול להתייחס להצעה שכבר תמה ונשלמה ההצבעה לגביה. ובכן, רבותי, ההצעה תועבר לוועדת העבודה והרווחה, כפי שהוחלט ברוב קולות.

הצעה לסדר-היום

תעסוקה לעולים מובטלים

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 94 בנושא: תעסוקה לעולים מובטלים – מאת חבר הכנסת יוסף ונונו. אני מזמין את חבר הכנסת ונונו לעלות לדוכן ולהגיש את הצעתו.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כבוד חברי הכנסת, ברכה ליושב-ראש ולסגנים, לחברי הכנסת שנבחרו, וברכה לחבר הכנסת יוסף עזרן, סגן היושב-ראש.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת ונונו, אני מבין שזה נאום הבכורה שלך. ובכן, תרשה גם לי לברך אותך ולאחל לך הצלחה, בהכירי אותך עוד מקריית-מלאכי ובהכירי את כל הדברים הטובים והחיוביים שעשית שם.

יוסף ונונו (העבודה):

אני גאה לעמוד היום בפעם הראשונה מעל דוכן הכנסת ולדבר על אחד הנושאים העומדים היום על הפרק הלאומי: העלייה והאבטלה.

בצד התקווה לחידוש העלייה הגדולה, אנחנו ניצבים היום בפני אחת המצוקות הקשות והכואבות, מול ממדי האבטלה האימתניים ומול אבטלת המוני העולים החדשים, העוברת את השיעור של 30%–40%, אבטלה המכה קשה בעולים ומכה קשה בעלייה.

רק היום פורסם מפי בכירים באוצר, כי עד סוף השנה נגיע ל-300,000 מובטלים; רק היום פורסם כי שלושה התאבדו, שניים מהם עולים חדשים, בגלל קשיי קליטה. ושר האוצר צופה שנתיים קשות.

פיתוח התעסוקה, הסרת חרפת האבטלה וחידוש העלייה הגדולה כרוכים זה בזה, תלויים זה בזה. אלה היו הנושאים המרכזיים של מערכת הבחירות, והממשלה החדשה חרתה אותם על דגלה ובקווי היסוד שלה.

הנס הגדול וגלי העלייה הגדולים הפכו לקילוח דק. התופעה העצובה של אלפי עולים ועשרות אלפי עולים שאינם יכולים למצוא את פרנסתם ומחטטים בפחי זבל אחר לחמם מביאה את העולים לתחושה של אובדן הכבוד האנושי; שלא לדבר על העובדה שהם אינם עוסקים במקצועותיהם: רפואה, הנדסה, מדע ועוד, מקצועות שנשארים ולא באים לידי מימוש, והמשק הישראלי לא נהנה מהם. ומכאן אל המכתבים ששולחים עולים לקרוביהם על קשיי הקליטה, אשר מרתיעים מאות אלפים מלממש את העלייה לארץ.

חרפת האבטלה משותפת גם לעולים החדשים וגם לוותיקים, לחיילים אחרי שחרורם מהשירות הצבאי, לזוגות צעירים בתחילת דרכם ולוותיקים שפוטרו אחרי שנים רבות של עבודה. חרפת האבטלה מביאה אותם לאובדן של תקווה ותוחלת ולשאיפה לרעות בשדות זרים, אף בחוץ-לארץ.

יותר מזה, מצוקת האבטלה מתרכזת באזורי הפיתוח, בגליל, בדרום, בנגב, ואין פלא שאלפי דירות ריקות מצויות באזורים אלה.

הממשלה חייבת להציג, מייד, תוכנית עבודה, תוכנית פעולה. אנחנו חייבים לרכז מאמץ לאומי עליון כדי להזיז את הגלגלים, ולא בקצב של צב, אלא מהר, כי ללא זה אין מה לדבר על חידוש העלייה, אין מה לדבר על תקווה לוותיקים, לדור הצעיר, לחיילים המשוחררים.

אנחנו חייבים להציג תוכנית אשר תיתן פתרונות תעסוקה כבר בטווח הקצר, תעסוקה אשר תוכל להשתלב בצרכים החשובים של המדינה. אי-אפשר לומר: סבלנות, נחכה כמה שנים. חייבים ללכת בשני המסלולים: לפתח תשתית יציבה של תעסוקה ומקומות עבודה ולהציע מיידי מקומות עבודה, אשר יחליפו את המצב המביש של קבלת דמי אבטלה והבטחת הכנסה. גם העולים וגם הוותיקים לא רוצים חסדים, לא רוצים מתנות, לא רוצים טובות, אלא לעבוד בכבוד ולהתפרנס בזיעת אפיים, ככתוב בספר בראשית: "בזיעת אפיך תאכל לחם".

אנחנו מחויבים להציג לפני הבית, לפני הכנסת, את הדרך לעבודה ל-200,000 המובטלים של היום. הממשלה הקודמת לא הציגה תוכנית, לא הציגה תקווה, ובמקום זה שלחה מיליארדים לפה, מיליארדים לשם, ומאות מיליונים להרבה דברים, בקלות-דעת, תוך הפקרת העלייה, תוך הפקרת ערי הפיתוח והפקרת מאות אלפי המובטלים.

לפני שנתיים כולם דיברו ודיברו – גם משרד האוצר, גם משרד התעשייה והמסחר, התאחדות התעשיינים, משרד הקליטה ועוד רבים – על תוכניות תעסוקה לעשרות אלפי העולים והמובטלים, אבל כולם נכנסו לדממה דקה, תוך התעלמות מן הבעיה המחריפה והולכת. אין היום שאלה לגבי הדרך, לגבי סוגי התוכניות והפרויקטים שאפשר לקדם ולפתח. הממשלה צריכה להחליט ולבצע.

הממשלה צריכה להפעיל באופן רציני את הרשות לפיתוח הנגב, את הרשות לפיתוח הגליל, לקדם השקעות בפיתוח ובתשתיות. הממשלה הכריזה על שינוי יעדים, על שינוי עדיפויות. הממשלה החדשה הבטיחה במפורש, שהדבר הראשון בסדר העדיפויות הוא תעסוקה למובטלים, תעסוקה לעולים. לכן היא חייבת לקיים את מה שהבטיחה. הממשלה החדשה הבטיחה והתחייבה לעשות ולחדש את גלי העלייה, לכן היא צריכה לגשת לביצוע מיידי ולהציע מקומות עבודה. צריך לממש את הקמת הפארקים הראשיים, ליצור אטמוספירה למשיכת יזמים, להרחיב את פעולות התשתית בכבישים, ברכבת, בביו, בפיתוח ובתיירות.

נגיד בנק ישראל ממליץ, בדוח האחרון שלו, על הגדלת המרכיבים שיתרמו להתרחבות ולצמיחה של הסקטור העסקי, השקעה בתשתית, הקטנת נטל המס ועלות העבודה והגמשת שוק העבודה. יש לצאת מהמסגרת של ההצהרות ולעבור לעשייה. זה המבחן של כולנו, זה המבחן של הממשלה החדשה, וכולם מחכים היום לפעולה מיידי.

היו"ר י' עזרני:

תודה. כבוד השר חיים רמון ישיב למציע.

למעשה, לא ביקשת; מה ביקשת?

שר הבריאות ח' רמון:

הוא ביקש דיון במליאה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, תרשו לי למלא חובה נעימה, לברך את חבר הכנסת יוסי ונונו על נאום הבכורה שלו בכנסת. דוקטור יוסי ונונו, דוקטור לכלכלה, ראש המועצה המקומית קריית-מלאכי, הוא יליד מרוקו, והגיע בגיל צעיר לישראל. מאז הוא זכה למלא תפקידים נכבדים, משרת ציבור נאמן, נעים הליכות וידיד אישי. אני מאחל לו, שבכנסת הזאת הוא ימלא את התפקיד בהצלחה, כפי שמילא עד היום את כל תפקידיו הציבוריים. עלה והצלח, חבר הכנסת ונונו.

משרד העבודה והרווחה כבר הציע פעמים מספר בעבר, עוד בימי ממשלת שמיר, תוכניות לבלימת גידול האבטלה לטווח הקצר, הבינוני והרחוק. התוכניות האלו נדונו בממשלה הקודמת, אבל ברוב הנושאים לא היתה התקדמות, פרט לנושא אחד שהתקבלה בו החלטה, והיא יושמה באופן חלקי. מדובר בתחום ההכשרה המקצועית.

מאז כינונה של הממשלה החדשה הטיפול בנושא האבטלה הוא בראש סולם העדיפויות הלאומי. התחייבנו, גם במערכת הבחירות, וגם בקווי היסוד, שנושא האבטלה יזכה לעדיפות עליונה. אנחנו נמצאים רק בראשית הדרך, והצעדים שהממשלה נקטה בשינוי סדר העדיפויות, מטרתם להפנות מקורות אשר יאפשרו את הטיפול בנושא האבטלה בצורה הרבה יותר יסודית. נכון שבתקופת הביניים תהיינה בעיות, כי המדיניות של הממשלה הקודמת גרמה למעשה לבזבז משאבים, ולבזבז של כוח אדם על נושאים שאין בהם צורך. אני מקווה מאוד, שבעת סיורו, או ביקורו הקרוב של ראש הממשלה יצחק רבין בארצות-הברית יתקיים דיון על מתן הערבויות, ומדינת ישראל תזכה בסופו של דבר באישור של 2 מיליארדי דולר לשנה הקרובה מארצות-הברית במסגרת מתן הערבויות. 2 מיליארדי הדולר האלה מטרתם העיקרית, אם לא הבלעדית, היא ליצור, בסופו של דבר, תשתית אשר תאפשר יצירת מקומות תעסוקה. אנחנו נשקיע בתשתית, בכבישים, בתקשורת, בתחנות כוח ובסיוע ליזמים אשר ייצרו מקומות עבודה. זאת התוכנית שלנו. יצירת מקומות עבודה איננה מעשה של מהיום למחר, אלא היא אורכת זמן, אבל אין ספק שעל-ידי יצירת סדר עדיפויות נכון וסיוע מבחון נצליח להיאבק בתופעה שלמעשה מונעת את קליטתם של העולים.

אני רוצה להביא דוגמה ממשרד הבריאות, שלגביו הגשנו תוכנית המציעה, כי בתקופת הביניים רופאים עולים יעבדו בבתי-ספר; בכל בית-ספר יסודי ובכל חטיבת ביניים יימצא רופא. נכון, הדבר הזה איננו חיוני, אבל אם אנחנו מדברים על ניצול נכון של כוח האדם, ובמקום לשלם דמי אבטלה אנחנו יכולים לנצל את כוח האדם שהגיע אלינו – –

אפרים גור (הליכוד):

על חשבון איזה תקציב?

שר הבריאות ח' רמון:

על זה מתנהל הדיון והוויכוח לגבי 1993. הוא אמור להיות על חשבון תקציב משרד הבריאות, ובלבד שלתקציב משרד הבריאות יוקצו המשאבים. אנחנו מנהלים משא-ומתן עם האוצר בעניין הזה, והיעד הוא, כמובן, להגיע לכל בית-ספר. אבל גם אם נתחיל בשנה הבאה עם חלק מבתי-הספר, אני אראה בכך הישג. זאת אחת התביעות של משרד הבריאות לקראת שנת התקציב הבאה.

אני מניח, שבכל אחד מהמשרדים, אם מתגבשות תוכניות מהסוג הזה, הן אינן פשוטות, אבל אם נקבל את הערבויות, ואני משוכנע שנקבל אותן, חלק מהכספים מטרתם לקלוט את העלייה. לשם כך אנחנו פונים ומבקשים את הערבויות מארצות-הברית, על-מנת שנוכל ליצור מקומות תעסוקה.

אני מקווה מאוד שאכן כך יהיה, כך התחייבנו, וכבר בימים הראשונים לכינונה של הממשלה התחלנו לפעול ליישום ההבטחה, ההתחייבות הזאת לבוחר, לאזרח, ולמובטל.

אני מבקש להדגיש, שבלי יצירת מקומות תעסוקה לא תהיה עלייה. זרם העלייה לארץ הידלדל בראש ובראשונה מפני שלעולים או למועמדים לעלייה לא היתה תקווה; כאשר 80% מהעולים כתבו לחבר-העמים, שאל להם לבוא לכאן מכיוון שאין להם סיכוי למצוא מקום עבודה, היה לנו ברור שנכשלונו כישלון חרוץ בנושא הזה. כאופוזיציה העלינו את הנושא הזה חדשים לבקרים, והזהרנו שכך אכן יקרה: אם לא תהיה תעסוקה – לא תהיה עלייה.

אבל לא מדובר רק בעולים; מדובר גם בבני הארץ שמשתחררים מהצבא ואין להם סיכוי למצוא מקום עבודה. כאשר הם אינם מוצאים מקום עבודה בארץ – הם אינם נשארים בה. התעסוקה, לא רק שהיא מונעת מהעולים לבוא, היא גם גורמת לדבר שמבחינת החברה הישראלית הוא נורא ואיום. אלה שהתחנכו כאן, אלה שגדלו כאן – אין להם תקווה. הם יוצאים מהצבא, מחפשים את מזלם מעבר לים, אובדים למשפחתם, אובדים לארצם ואובדים לעמם.

לכן אמרנו ונחזור ונאמר, ונתחיל לעשות. המלחמה באבטלה ויצירת מקומות תעסוקה נמצאות בראש סולם העדיפויות של הממשלה הזאת. תודה.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר י' עזרן:

מה אתה מבקש, חבר הכנסת אפרים גור?

אפרים גור (הליכוד):

הצעה אחרת.

היו"ר י' עזרן:

אתה יכול רק לבקש להסיר. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כפי שאמר חברי חבר הכנסת ד"ר יוסי ונונו, אכן אנחנו עדים לתופעה ההולכת ומחריפה של התרחבות ממדי האבטלה בקרב העולים החדשים בכלל, ובמיוחד בקרב העולים ממדינות חבר העמים.

עולים רבים הצביעו בבחירות האחרונות למפלגת העבודה ולמפלגות שמאל, כי הן נטעו בהם תקווה שתמצא להם רפואה לאותה מחלה שקוראים לה אבטלה וחוסר תעסוקה. אם כי קשה בהחלט, ואינני מתכוון להפנות אצבע מאשימה לכיוון הממשלה, שכן היא מכהנת תקופה קצרה מאוד – אבל בינתיים אנחנו מתבשרים מפי דובריה, מפי שר האוצר, שבשנתיים הקרובות מצב האבטלה במדינת ישראל, ובכלל זה מצב האבטלה של העולים החדשים, במיוחד של העולים החדשים, רק ילך ויחריף.

אני בהחלט מצפה מן הממשלה – בוודאי לא בשלושת השבועות שהיא מכהנת, אלא בתקופה של החודשים הקרובים – שהיא תגבש מדיניות כוללת, מציאותית ומעשית, להתמודדות עם הבעיה החמורה הזאת של העסקת עולים חדשים. כי אם לא, כבר עכשיו, יום-יום אנחנו מתבשרים על התאבדויות של עשרות עולים במהלך השנה האחרונה, על ילדות שיורדות לצערנו לזנות, ועל ילדים, קטינים, בגילים שבע, שמונה, תשע ועשר, שמנוצלים בצורה מחפירה בכל מיני עבודות דחק.

היו"ר י' עזרן:

ואדוני מציע?

אפרים גור (הליכוד):

אני מציע, מטעמים נוהליים כמובן, להסיר את ההצעה מסדר-היום ולהביא תוכנית כוללת, מגובשת ומעשית, לדיון במליאה ובוועדות הרלבנטיות של הכנסת. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור. כעת אני פונה למציע, חבר הכנסת ד"ר ונונו: האם אתה מוכן להסתפק בהצעת השר להעביר את הצעתך לוועדת העבודה והרווחה?

יוסף ונונו (העבודה):

הסוגיה הזאת היא מעבר לבעיה של הרווחה. אני מבקש להעביר גם לוועדת העבודה והרווחה וגם לוועדת הכלכלה.

היו"ר י' עזרן:

אפשר להעביר רק לוועדה אחת. מקובל בדרך כלל שהנושא הזה עובר לוועדת העבודה והרווחה, כפי שהציע השר.

שר הבריאות ח' רמון:

כיוון שהעניין נגע לנושא של עולים, יכול להיות שצריך להעביר לוועדת העלייה והקליטה. אני מציע שוועדת הכנסת תחליט בסוגיה. ייתכן שתוקם ועדה.

היו"ר י' עזרן:

לפנינו, אם כן, שתי הצעות להצבעה.

שר הבריאות ח' רמון:

יש הצעה אחת.

היו"ר י' עזרן:

כבוד השר, יש שתי הצעות, אחת מהן להסיר מסדר-היום. אומנם אני לא מנוסה, אבל אני נמצא קצת בבית הזה.

אפרים גור (הליכוד):

היות שכבוד השר הסיר את ההצעה שלו, גם אני מסיר את ההצעה שלי.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, יש הסכמה כללית להעביר את ההצעה לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיזו ועדה לכוון את הנושא החשוב הזה.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ההצעה המוסכמת על כולם להעביר את ההצעה לוועדת הכנסת?

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

פה אחד. יש מתנגדים? אין. ובכן, אני קובע שהצעה זו תועבר לוועדת הכנסת לשם החלטה באיזו ועדה היא תידון. תודה רבה.

הצעות לסדר-היום

עתיד המפעל "סולתם"

היו"ר י' עזרן:

כעת אנחנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 70, 85 ו-100, המשותפות לכמה מחברי הכנסת: עתיד המפעל "סולתם". אני מתכבד להזמין את ראשון המציעים, חבר הכנסת יגאל ביבי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, אני מברך את שניכם על התפקיד החדש ומאחל לכם הצלחה.

המשבר האחרון של "סולתם" מאפיין אולי את המשבר הכללי הפוקד את התעשייה הצבאית בכלל. מרבית התעשיות הביטחוניות של מדינת ישראל בצרות. הירידה ברווחיותן הסתמנה כבר במחצית העשור הקודם, ולפיכך נעשו קיצוצים רבים בכוח האדם המועסק בתעשיות אלה. אולם ספק אם פיטורי עובדים מהווים פתרון קסם למשבר בתעשייה הביטחונית.

בתוך העשור האחרון אזלו למעשה מקורות המימון העצמי של התעשיות הביטחוניות בישראל. עסקות ייצוא, אף אם היו גדולות מאוד, התבררו כלא-רווחיות. כנגד זה, שכרם של העובדים שנשארו לאחר פיטורי הייעול גדל לפעמים באופן משמעותי. ההסתפקות בתקציבי הביטחון גרמה לירידה תלולה בהזמנות צה"ל מן התעשייה המקומית.

הקפאת שער החליפין והשינויים האסטרטגיים בעולם גם הם הזיקו מאוד לתעשיות הביטחוניות. במפעל "סולתם" ביוקנעם נותרו מ-1,800 עובדים שעבדו בימים הטובים כ-400 עובדים בלבד. הפיטורים במפעל הזה נעשו בשיטת הסלאמי. מדי שנים מספר בא גל של פיטורים, גל של זעזועים, גל של מועקה. ההבראות אשר תמיד הוכרז עליהן לאחר גל פיטורין לא היו אמיתיות. מאז 1987 היו שלושה גלי פיטורין.

המפעל "סולתם" מספק עבודה לרבים מתושבי יוקנעם. יש כאלה האומרים, ש"סולתם" הוא יוקנעם. פיטורים של כל עובד מורגשים ביישוב ומעלים משמעותית את אחוזי האבטלה. חוסר היציבות במפעל "סולתם" הוא בבחינת פצצת זמן בעלת מנגנון השהיה קצר ביותר.

ממשלת ישראל מופקדת באופן ישיר על מרבית התעשיות הביטחוניות, והיא אחראית למקור פרנסתם של אלפי עובדיהן. ממשלה זו, אשר חרתה על דגלה את נושא התעסוקה, תצטרך ללמוד ממשבר "סולתם". היא תצטרך, יחד עם סיוע של גורמי צה"ל, משרד הביטחון, לקיים דיון רציני על תעשיות הנשק ועל התעשיות הביטחוניות כולן; להחליט מה הן הציפיות ממפעלים אלה ולהתאימן לדרישות של שנות האלפיים.

יש ליזום פרויקטים של מחקר ופיתוח, ובעקבותיהם לשקול הסבתם של המפעלים לייצור מוצרים אחרים, אשר אמורים לגרום לרווחיות. ביוקנעם כבר מדברים עשר שנים על פארק תעשייתי גדול, אשר יבטיח מקורות תעשייה חלופיים.

אני רוצה לומר לכבוד שר התעשייה והמסחר – ואני בטוח שהוא יצליח בתפקיד: מה שנעשה בנושא התעשייה בשנים האחרונות הוא לא-רציני, ואני אדגים את זה בנעשה בצפון. בכל יישוב קטן החליטו להקים פארק תעשייה. כאשר הייתי ראש עיר בטבריה נדהמתי לגלות שבמגדל, שיש בה 1,000 תושבים, מדברים על 100 דונם פארק תעשייה; במנחמיה, שיש בה 900 תושבים, מדברים על פארק תעשייה; גליל-תחתון – פארק תעשייה; עמק-הירדן – פארק תעשייה; טבריה – פארק תעשייה; יבנאל – פארק תעשייה. זה לא רציני.

לדעתי, חייבים לקבוע בגליל שלושה או ארבעה מוקדים גדולים, שבהם תתרכז כל התעשייה. המרחק בין היישובים הוא של עשר דקות נסיעה. לא יכול להיות, שיבזבזו משאבים לאומיים. בעבר היו גם שיקולים אחרים. היום, בשנות האלפיים, אתה לא יכול לעשות פארק תעשייה בכל יישוב המונה 1,000 תושבים. זה יעיל יותר, זה חסכוני יותר. יש שירותים באזור. אתה פותח צירי תנועה לכיוון הזה. צריך תוכנית מתאר רצינית עם העדפות של מקומות מסוימים. צריך לשנות את ההרגלים בנושא. שום דבר לא קורה אם נוסעים רבע שעה לאזור התעשייה.

יוקנעם הוא דוגמה של יישוב שחי ממפעל אחד בנושא אחד. לכן אני אומר, שאם נפתח את הפארקים התעשייתיים בגליל, בנגב, הרי שגם אם מפעל אחד נופל, גם אם יש בו משבר, אתה לא מרגיש את זה ביישוב שלם.

ממשלה זו הכריזה על שינוי סדרי עדיפויות, את זה אנחנו שומעים יום ולילה, כאשר לפי מה שפורסם, היא קיצצה מיליארד-ורבע מהבנייה, והתקציב נגמר בפחות גירעון של 2 מיליארדים. זאת אומרת, כספים יש, צריך רק ראש ותכנון לטווח ארוך של הדברים.

היו"ר י' עזרן:

על הנייר.

יגאל ביבי (מפד"ל):

על הנייר יש, צריך לעשות בשטח.

אני פונה לשר התעשייה והמסחר, יש מפעלים שהיום מופעלים במשמרת אחת. אפשר לתת תמריצים במפעלים המצליחים לעבוד במשמרת שנייה, להעסיק עובדים נוספים. אבל מה שחשוב הוא, הגיע אלינו אוצר של מדענים – גם כשהייתי בממשלה לא רווייתי נחת מהטיפול בהם – אוצר של מדענים. מספר החממות שהקימו המדענים למחקר ולפיתוח היה דל ביותר. לדעתי, התמונות שראינו אתמול, של רופאים, אנשים משכילים, יושבים בגנים – אלה מחזות מזעזעים. אותם כוחות שהגיעו מחוץ-לארץ, ובהם אנשים עם פטנטים, עם רעיונות לייצור, חייבים לעשות לגביהם מפנה. אפשר לעשות את המפנה, ואני מקווה שהזעקה שנזעקה מ"סולתם" תדליק את המנורות האדומות שצריכות היו להידלק מזמן.

היו"ר י' עזרני:

אנו מודים לחבר הכנסת יגאל ביבי.

כעת, השני במצעים, חבר הכנסת גדעון שגיא, בבקשה. אתה מוזמן להגיש את הצעתך.

גדעון שגיא (העבודה):

כבוד היושב-ראש, ידידי השר מיכה חריש, חברי הכנסת, בימים האלה סוערות הרוחות ביוקנעם. ועד עובדי "סולתם" קיבל השבוע הודעה, בצד הדרישה לצמצם את שכר העובדים, ש-116 עובדים צפויים לפיטורים. 116 עובדים מפוטרים ב"סולתם", פירוש של דבר שאחד מכל שלושה עובדים צפוי לפיטורים. 116 עובדים מפוטרים, אדוני היושב-ראש, הם יותר מ-116 טרגדיות. למפרנסים האלה יש משפחה, יש אשה, יש ילדים שעולמם חרב עליהם ועתידם לוט בערפל.

האבטלה איננה רק בעיה אישית, היא איננה רק טרגדיה לפרט, זו מחלה מידבקת שעושה שמות בביטחון האישי של בני המשפחה ופוגעת בסביבתה.

ביוקנעם יש כיום כ-400 מובטלים. 400 מובטלים, אדוני היושב-ראש, הם כ-15% מכוח העבודה בעיירה. תוספת של 100 מובטלים תעלה את האבטלה ביוקנעם לרמה של כ-20% מכוח העבודה.

אך ראוי שנדע ונזכור, חברי הכנסת, שמה שמונע מיוקנעם וגם מעיירות פיתוח אחרות לשבור את כל שיאי האבטלה הידועים הוא ירידת הצעירים מן הארץ. כ-40 מבני יוקנעם, שנתנו את מיטב השנים שלהם להגנת המדינה, 40 יוצאי צבא מיוקנעם חיים היום בארצות-הברית בעיירה שנקראת טווין-ריברס בניו-ג'רסי, בקומונה, והם מתפרנסים שם מעבודות שיפוצים, עבודה במסעדות וכיוצא באלה. היום כל צעיר ביוקנעם מכיר את הכתובת ההיא, וגל הירידה של הצעירים לאותו מקום ולמקומות אחרים הולך וגואה.

חברי הכנסת, אלה הן התוצאות הבלתי-נמנעות של פעולות הממשלה שהלכה לעולמה, שהיתה מכונה בשעתה הממשלה הלאומית, מדיניות, שידדי חבר הכנסת יגאל ביבי כינה אותה לא-רצינית. זו היתה למעשה מדיניות מופקרת, מדיניות אנטי-ציונית ואנטי-חברתית של הממשלה ההיא, שהשאירה לממשלה הנוכחית ירושה איומה.

אני לא מתפלא, כמובן, שאיש מהשרים של הממשלה ההיא איננו נמצא כאן. בתקופת שלטונם הממושך לא עניין את הממשלה ההיא נושא האבטלה והוא לא מעניין אותם כנראה גם היום.

אבל אני כן מופתע מכך שאחד מחברי הכנסת, חבר הכנסת דוד מנע, שהיה מאדריכלי ביזיון האבטלה בתוקף תפקידו כמנכ"ל שירות התעסוקה, מעז להשתתף בדיון הזה. אתם תיווכחו לדעת, חברי הכנסת, שחבר הכנסת דוד מנע ידבר כאן על "ליל הכלבים", ידבר על צמצומים במפעל "כור", אבל הוא לא ידבר על העובדה, שב-15 השנים האחרונות חלה נסיגה במספר מקומות העבודה

ביוקנעם. הוא לא ידבר על העובדה, שבעשירית מהכספים ששפכו על אלפי המתנחלים ניתן היה לשקם עשרות אלפים של משפחות בעיירות הפיתוח.

אדוני היושב-ראש, רבים תולים ציפיות רבות בממשלה הנוכחית. זו ממשלה שבראש סדר העדיפויות שלה עומדים הפרט והדאגה לעתידו ולעתיד ילדיו. זו ממשלה שהיא רגישה לנושא האבטלה ומבינה את חשיבות התעסוקה.

לכן אני מצפה להתערבות הממשלה בכל משבר בתחום הזה וגם במשבר הזה. לכן אני מצפה שהשר האחראי ומי שמופקד על הנושא מטעמו יצאו ליוקנעם לאלתר, יבחנו את הבעיות ויציעו פתרונות; ישקלו, למשל, אם ניתן או חייבים לתת מעמד של אזור פיתוח א' לקידום התעשייה ביוקנעם לתקופה מוגדרת ומוגבלת על-מנת לעודד יזמים להשקיע בעיירה, על-מנת לעודד את "כור" להסב את קווי הייצור ב"סולתם" ולפתח קווי ייצור חדשים; ישקלו אפשרות של הכשרה פנים-מפעלית ב"סולתם" על-מנת למנוע את פיטורי העובדים, או כל פתרון אחר שיש בו כדי לסייע ולהקל את הבעיה הקשה.

בגלל הרגישות החברתית של הממשלה הנוכחית ובגלל הירושה הנוראה שהשאירה אחריה הממשלה המכונה "הממשלה הלאומית", אני מבקש, אדוני היושב-ראש, להעלות את נושא האבטלה בעיירות הפיתוח לדיון במליאה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת גדעון שגיא. אני חושב שזה נאום הבכורה שלו. אני מברך אותו.

אני מזמין כעת את המציע השלישי והאחרון להיום, את חבר הכנסת דוד מנע. נא לגשת לדוכן ולהגיש את הצעתך.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את חבר הכנסת גדעון שגיא, שזה היה נאומו הראשון.

מפעל "סולתם" הוא מפעל של "כור". מפעל "סולתם" הוא מפעל של ההסתדרות. מפעל "סולתם" הוא תוצאה של הכלכלה הנחשלת שלכם, שלכם – ההסתדרות, שלכם – "חברת העובדים".

אני, כמנכ"ל שירות התעסוקה, איני אחראי ליצירת אבטלה. אנחנו אחראים למציאת מקומות עבודה; אנחנו לא אחראים ליצירת תעסוקה. לכן טוב יהיה לדעת את הדברים הללו.

אבל אני לא רוצה להלאות אתכם. בניגוד למה שאמר חבר הכנסת שגיא, אני לא רוצה לדבר על "ליל הכלבים", שבו שלחתם כלבים נגד עובדים. תוכלו לראות את הנאום שלי, לא התכוונתי כלל לדבר על

הנושא של "ליל הכלבים", ששלחתם אותם, אתם הסוציאליסטים, נגד עובדי "סולתם", ואני מתייחס לזה אך ורק בשל כך שחבר הכנסת גדעון שגיא דיבר על כך.

אני רוצה לציין דבר אחד: אם הממשלה הזו עזרה לעובדי המפעל "סולתם", הרי זה בכל מה שקשור להסדר "סולתם" הידוע – כשהוצאנו עובדים להכשרה מקצועית, אבל לא פיטרנו אותם.

אני לא מסתכל עכשיו לאחור. אני רוצה להסתכל קדימה, ולכן הצעתי הצעה לסדר-היום. המפעל "סולתם" הוא פרי מדיניות של ממשלה שהובילה את העם והחליטה שבכל עיר צריך לשבץ מפעל כלשהו. כשיש שביתה במפעל, כל העיר שובקת חיים ויש מובטלים בכל העיר.

מספר העובדים במפעל "סולתם" ירד מכ-2,000 עובדים לכ-370 עובדים קבועים היום. בשנים האחרונות בלבד התחלפו ארבעה מנהלים במפעל "סולתם". מצב המפעל הלך והתדרדר לא בגלל מדיניות הממשלה שאני גאה מאוד במה שהיא עשתה למדינת ישראל בשנים האחרונות; אני גאה מאוד במה שהיא עשתה, היא עשתה רק טוב למדינה הזאת.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

למה ירדתם מהשלטון אם היה כל כך טוב?

דוד מנע (הליכוד):

אבל מאז חילופי השלטון – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

למה ירדתם מהשלטון? ירדתם כי עשיתם רע.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, הדיון מתנהל ברגיעה ובשלווה. אם אתה רוצה לחמם קצת את האווירה – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

ירדתם כי עשיתם רע.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בן-מנחם, בבקשה, אנא.

דוד מנע (הליכוד):

מאז חילופי השלטון באירן והפסד שוק נשק באירן החלה ההתדרדרות של המפעל "סולתם".

התקווה היחידה להחייאתו ולתפעולו של המפעל "סולתם" היא פיתוחו וייצורו הסדיר של תותח "השולף", וזה תוכן דברי רובו ככולו.

על התותח הזה, אשר פיתוחו נדרש על-ידי מערכת הביטחון, עמלו בחברת "סולתם" ותלו תקוות במכירתו.

אני רוצה לומר מייד, אני לא נכנס כרגע לצדדים המבצעיים של תותח "השולף", אבל אם מערכת הביטחון, או חיל התותחנים, או האלוף במילואים ישראל טל, בא ואומר: "השולף" הוא תותח טוב, אני חושב ש"סולתם" חייב להמשיך ולייצר את תותח "השולף".

מהו "השולף"? נאמר עליו שהוא התותח הטוב ביותר בעולם. ממציאו-מפתחו הוא אלוף במילואים ישראל טל, אביו של טנק ה"מרכבה". מינהלת פיתוח טנק ה"מרכבה", שבראשה עומד אלוף טל, עליה הוטלה משימת הפיתוח של התותח.

המינהל לפיתוח אמצעי לחימה – מפא"ת – במשרד הביטחון והמרכז לניתוח מערכות של אגף התכנון בצה"ל הצביעו על יתרון ל"השולף" מול כל תותח אחר בעולם. שני הדוחות הללו נגנזו. רק לאחר מכן באה ועדת-מצנע, שהמליצה שלא לרכוש את תותח "השולף", ובמקום זאת לשפר את התותחים הקיימים. אבל שיפור התותחים הקיימים יביא בעוד שנים מספר לרכישת תותחים בשוק חוץ.

גדעון שגיא (העבודה):

עם מי אתה מתווכח?

דוד מנע (הליכוד):

אני לא מתווכח עם דמגוגים.

מפעל "סולתם" השקיע בפיתוח "השולף" 35 מיליון שקל. אבות הטיפוס של תותח "השולף" השתתפו בפעילות מבצעית בדרום-לבנון.

יוקנעם היא עיר מוכה אבטלה. יוקנעם היא עיר שבה בחודש יוני האחרון נרשמו כ-30 דורשי עבודה להזמנה אחת. פיתוח תותח "השולף" הוא שיא הטכנולוגיה של מפעל "סולתם" וזה הסיכוי שלו להיכנס לשוק התחמושת העתידית ולייצוא.

צה"ל מפסיד היום את הידע של "סולתם", ואם הוא לא ירכוש היום את תותח "השולף", אזי בשנים הקרובות הוא יצטרך לקנות תותחים בחוץ-לארץ. ואם היום שווקים בחוץ-לארץ רוצים את הטכנולוגיה והידע של תותח "השולף" – הם לא ירכשו אם צה"ל לא ירכוש. שהרי יבואו ויאמרו: אתם מציעים לנו לרכוש ציוד וידע טכנולוגי כאשר צבא-הגנה לישראל לא עשה את הרכש הזה.

לכן, רבותי חברי הכנסת, העתיד של "סולתם" – אני מסתכל לעתיד – העתיד של מפעל "סולתם" הוא פיתוח תותח "השולף". אני קורא לשר המסחר והתעשייה להיות הפרקליט של תותח "השולף" ובכל המערכות שיימצא בהם בממשלה לפעול שייצורו של התותח יהיה במפעל "סולתם", כי רק בפיתוחו ובייצורו במפעל אפשר יהיה לבוא ולומר: "סולתם" יכול להשתקם והפועלים לא יפוטרו בעתיד. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

תודה לחבר הכנסת דוד מנע. אני מבקש מכבוד השר לבוא ולהשיב למגישי ההצעות.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, תרשה לי להצטרף לברכות לבחירתך. עם נועם הליכותיך בוודאי תוכל להשרות פה אווירה נעימה בדיונינו.

ולחברי, חבר הכנסת גדעון שגיא, ברכות על נאום הבכורה. שמעתי שנאומי של דוד מנע איננו נאום הבכורה, אבל זו הפעם הראשונה שאני שומע אותו בכנסת; גם לך ברכות.

מכאן, הרשו לי לעבור לנושא שעל סדר-היום.

אדוני היושב-ראש, מבחינתי כותרת הנושא שעל סדר-היום היא עתיד תושבי יוקנעם; אם אתם רוצים, עתיד יוקנעם ותושביה, אף שהדיון הזה נובע מידיעות על הקשיים הנוספים במפעל "סולתם" ועל הסכנה לפיטורי 100 עובדים, שהיא טרגדיה בפני עצמה לגבי עובדים ובני משפחותיהם.

אני מרשה לעצמי לומר, שאני אחרוג קצת מן המקובל בכנסת בנקודה הזאת. כאשר הגיעה ההצעה לשולחני נאמר לי, שעל רקע תותח "השולף" שעולה כאן, בעצם הנושא לא שייך למשרד התעשייה והמסחר אלא באופן טבעי הוא שייך למשרד הביטחון. בהתחלה נטיתי לקבל את הכלל הפרלמנטרי הזה, אבל לאחר מחשבה הגעתי למסקנה שזו תהיה טעות, כי בעייתתה של יוקנעם לא תיפתר על-ידי מפעל "סולתם" – אני עוד אגיע לנושא של "השולף", אני אתייחס לזה בכמה מלים – ואם רוצים להתמודד עם הבעיה של יוקנעם, בעיית תושבי יוקנעם, הנושא של 100 העובדים אינו הבעיה של יוקנעם היום.

ביוקנעם יש היום שתי תופעות סותרות: גידול מדהים באוכלוסייה שלה – עיר שלפני כשנתיים היתה בת 5,000 ומשהו תושבים, היום היא בת למעלה מ-8,000 תושבים, קלטה כ-1,200 עולים חדשים וכבר יש שם בנייה שעומדת להכפיל את המספר, והיא תגיע בתוך שנה-שנתיים לסדר-גודל של 12,000 תושבים. התופעה השנייה היא שיש ביוקנעם אבטלה של כ-15%, ועם זה צריך להתמודד אם רוצים להתמודד עם הבעיה של יוקנעם.

נמצאים אתנו פה, אדוני היושב-ראש, ראש המועצה, שמעון אלפסי, ומזכיר מועצת הפועלים, רפי טולדנו, אשר זה שנים מתמודדים עם המציאות הזאת שאני מתאר אותה. הם עושים זאת, וזו תופעה יוצאת דופן, תוך שיתוף פעולה ומאמץ משותף. הם מתמודדים עם בעיה שכמעט בלתי אפשרי לפתור אותה אם הממשלה לא לוקחת אחריות לעניין הזה.

אני לא רוצה להיכנס עכשיו לפולמוס – איך נוצרה הבעיה. במה שנוגע ל"כור", הרי תנועת העבודה, ההסתדרות ומפלגת העבודה עשו את החשבונות באותם דברים, ושם המנהלים נתנו את הדין על מה שקרה.

אני לא בטוח שהאחראים שהיו בממשלה, שגרמו ל-15% אבטלה, נתנו את הדין. חלק מהם עוד יושבים פה.

הבעיה היא, כיצד מתמודדים עם המציאות החדשה. ולכן החלטתי, בלי לדקדק בתקנון הכנסת, בלי לבדוק מי אחראי למה, שלתושבי יוקנעם צריך לתת תשובות באחריות מסוימת, כוללת, של הממשלה, כי יוקנעם והתושבים שם נמצאים במעגל קסמים, שצריך לשבור אותו.

"סולתם", אנחנו יודעים את ההיסטוריה שלו. היה לו שוק גדול. אגב, המספרים היו גדולים יותר. מספר העובדים היה גדול יותר מאשר ציינתם פה – בסביבות 2,500 עובדים. היום יש שם 390 עובדים. השוק שלו הצטמצם, קודם כול בעולם – פחות מלחמות – עם אירן נותקו היחסים. יש סדרה של דברים במציאות, שאלה צריך היה להתאים את ההתפתחות ביוקנעם.

העניין של "השולף" – אני מניח, שעדיין יש בדיקה בעניין הזה, אבל בסופו של דבר צבא-הגנה לישראל קונה את מה שדרוש לו, על-פי תוכניותיו המבצעיות ועל-פי תקציבו. אני מקווה, שבעניין הזה בכל זאת יהיה שיקול דעת שיפתור את העניין, וזה חלק מההתמודדות שנצטרך לעשות. אבל, עוד הפעם, לא זו הבעיה של יוקנעם, לפי דעתי. זו הבעיה של מפעל "סולתם", שממשיך להפסיד מיליון- וחצי שקל בחודש. ודבר אחד למדנו, שמפעלים מפסידים לאורך זמן לא מצליחים לקיים תעסוקה, או שהם יוצרים פתרונות אלטרנטיביים, או שהם מתמוטטים, ואז המחיר כבד יותר.

אולם, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היה גם סיפור פוליטי ביוקנעם. העיירה הזאת, מוכת האבטלה, מוגדרת כאזור פיתוח ב', כשבסביבה שלה שלושה יישובים – מגדל-העמק, רמת-ישי ועפולה – הם אזור פיתוח א'. מישהו יכול להסביר למה, מלבד סיבות פוליטיות? ואז, כאשר כבר יש יוזמה להביא לשם מפעלים, והיתה יוזמה ויש יוזמות, כאשר במרחק לא קטן משם יש הצעה מפתה על חשבון המדינה, אז באים ליוקנעם, שואלים, ואומרים: יש ראש מועצה טוב, רוצים לעשות, יש מזכיר מועצת פועלים, יש שיתוף פעולה, רוצים לעזור, אבל כדאי יותר ללכת לאחד היישובים האחרים. ואני לא מסוגל להבין את ההבחנה הזאת, את ההיגיון מאחורי מה שמוגדר היום כאזור פיתוח א' ומה שמוגדר כאזור פיתוח ב'. הכול התעוות משום שהשיקולים היו פוליטיים-מפלגתיים.

לכן, אחד הצעדים הראשונים של הממשלה הנוכחית היה הקמת ועדת מנכ"לים, שתקבע קריטריונים על-פי הצרכים הלאומיים ועל-פי הצרכים החברתיים והצרכים של התושבים ושל מדינת ישראל. אז אפשר יהיה להתמודד מחדש עם בעיית הצמיחה הכוללת ועם יצירת תעסוקה במדינה.

אדוני היושב-ראש, השאלה שנשאלת בסוף היא – מי בכל זאת ידאג לתושבי יוקנעם? הממשלה הקודמת לא דאגה להם. עובדה – הסיפור הזה נמשך כבר שנים. הדבר היחיד שהמפלגה של הממשלה הקודמת עשתה – היא השתמשה מדי פעם באותה פרשה אומללה-בזויה של "ליל הכלבים" לתשדירי תעמולה בטלוויזיה בבחירות. זה כבר לא עבד גם על התושבים. זה גם לא עבד, לפי תוצאות הבחירות, על האזרחים. לא קנו את זה עוד.

הממשלה הנוכחית חייבת להתמודד עם בעיית יוקנעם, ועם יוקנעם כמשל, כי סיפורים כמו ביוקנעם אנחנו נמצא בהרבה ערי פיתוח. ואני אומר עוד הפעם: כאשר משנים את סדר העדיפויות הלאומי ומפנים את משאבי המדינה ואת המשאבים של אזרחי המדינה ואת הסיוע שהמדינה משיגה מבחוץ לאותם מקומות שבהם חיים רוב אזרחי מדינת ישראל, זה סדר עדיפויות לאומי נכון. כאן המלה "לאומי" היא המלה הנכונה – בערי פיתוח, בגליל, בנגב, במוקדי אבטלה. להתמודד עם הבעיה של השכונות ושל כל המקומות האלה, זאת אחריות הממשלה, והיא תצטרך לקחת את משל יוקנעם ולהתחיל לפתח אותו בכל אזורי הארץ. אין לה פתרון מיידי. הזנחה של שנים לא פותרים ביום. אף אחד לא יצליח לקחת 15% אבטלה, ואם הנתונים היום נכונים יכול להיות שזה יותר מזה, ולתת להם פתרון בתוך זמן קצר. אבל, כדי לתת פתרון ולתת תקווה ולתת תחושה שאפשר להישאר פה, אולי בקשיים, אבל בידיעה שבאיזה מקום יש אופק, זורחת איזו שמש, פירוש הדבר שצריך להתחיל להתמודד עם זה מהיום.

חובה עלינו לומר, שאנחנו נכנסים להתמודדות עם הבעיה של יוקנעם, כמו שנעשה זאת לגבי היישובים האחרים, נוסף על הטיפול במדיניות הכלכלית בראייה לאומית, שצריכה להביא צמיחה באופן כולל, מדיניות שמביאה השקעות, מדיניות שמביאה התפתחות, כל הדברים שהופכים את התהליך מהנסיגה ומהמיתון שאנו נמצאים בהם לכיוון של התפתחות וצמיחה.

לכן החלטתי, שלמרות ההגדרות המאוד-מדויקות, הנוגעות למשרד הביטחון – כיוון שזה הופנה אלי, אני אקח את האחריות ואת היוזמה עלי, כדי לנסות להתמודד עם בעיית יוקנעם בשם הממשלה, על-ידי הבאת המשרדים השונים – כל אחד על-פי אחריותו – להכין תוכנית שמתחילה לתת פתרונות.

לכן אני מברך על יוזמת חברי הכנסת שהעלו את הנושא כאן. אני האמנתי תמיד, בתקופת היותי פרלמנטר מהצד השני של המתרס, שיש לכנסת יכולת לתרום גם ביוזמות וגם בפתרונות, נוסף על הביקורת ונוסף על העלאת הנושא על סדר-היום, כאשר הוא מוצדק. ואני רוצה להמליץ לחברי,

החברים החדשים, שנמצאים בוועדות, להשתמש ביכולת של הוועדות כדי להזיז עניינים, גם ביצועיים. אני חושב שהיו כמה נושאים שבהם היו התפתחויות כתוצאה מהעבודה של הוועדות.

אני יודע שוועדת העבודה והרווחה, בראשותו של חברי, חבר הכנסת עמיר פרץ, תהיה, נדמה לי מחר, ביוקנעם, כדי להיכנס לתמונה הזאת. ואני חושב שחשוב שייעשה הביקור שם.

אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, שההצעות לסדר-היום שהועלו כאן יועברו לוועדת הכספים של הכנסת. והסיבה לכך שאני מציע להעביר אותן לוועדת הכספים של הכנסת היא, שזו בעיה רב-תחומית; רבים מהנושאים שנצטרך להתמודד אתם ביוקנעם נמצאים בתחום משרד האוצר. ומתוך הניסיון הפרלמנטרי בכנסת אנחנו יודעים, שיש נושאים מסוימים, שצריך את ה"שיניים" של ועדת הכספים כדי להניע אותם. אני אשמח להיות המוביל את הדיון הזה, בשיתוף עם ועדת הכספים, אם יקבלו החברים את הצעתי, לקראת סיכומים והחלטות שיביאו איזו תקווה ליוקנעם. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר התעשייה והמסחר, ואני רוצה להוסיף לו מלת עידוד וברכת דרך צלחה במפעל הזה. יוקנעם, חיפה והסביבה, כל הצפון וכל מדינת ישראל, מחכים לפעילות נמרצת של הממשלה בתחומים אלה.

הצעה אחרת לחבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):

אני מציע להעביר את ההצעות לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:

אבל, עם זאת, יש לך הצעה אחרת לגבי ההצעה הקונקרטית. בבקשה.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, לצערי הרב, אני נאלץ להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דוד מנע. חבר הכנסת דוד מנע הציג פה את הנושא בצורה טובה. אני חושב שהוא מיקד את רוב דבריו בבעיה האמיתית של מפעל "סולתם", וזה הצורך של כנסת ישראל, מערכת הביטחון של מדינת ישראל, ממשלת ישראל – לפתור את בעיית "השולף". אנחנו שומעים על ההתמודדות עם בעיית "השולף" שנים רבות. מערכת הפיתוח המשיכה להשקיע, המשיכה להשלוח את עצמה, שצה"ל בסופו של דבר ירכוש אותו תותח, והנה בסופו של דבר, בשעת האמת, אנחנו מתבשרים שצה"ל עומד לקבל

החלטה אחרת, או שכבר נפלה החלטה שלא לקנות אותו תותח. וזו החלטה קשה מאוד ל"סולתם" וליוקנעם.

עם זאת, הצטערתי כאשר חבר הכנסת דוד מנע שרubb לתוך הצעה חשובה – כשתושבי יוקנעם מצפים לשמוע מה אנחנו אומרים כאן – היבטים פוליטיים שאין להם משמעות ולא תורמים לעניין. אני אומר לך: אני, כחבר תנועת העבודה – – –

דוד מנע (הליכוד):

חבר הכנסת שגיא לא שרubb? אולי תעדכנו אותו?

עמיר פרץ (העבודה):

לא שמעתי את דבריו, אני מצטער.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עמיר פרץ, יש לך רק דקה אחת. הצעה אחרת היא במסגרת של דקה. אתה מנמק כבר שתי דקות. בוא נסכם על שתי דקות וחצי.

עמיר פרץ (העבודה):

אני מסיים.

חבר הכנסת מנע, אני אומר לך: אני, כחבר תנועת העבודה, מתבייש, נכלם, רואה באותו "ליל כלבים" כתם עלי, על תנועתי, על כל מי ששותף בדרך זו או אחרת, ואני מקווה שאנחנו, בדרך של פיתוח מפעלים ומערכת תעסוקה, יחד עם שר התעשייה והמסחר, נצליח לגמול לתושבי יוקנעם על אותו לילה, שכולנו צריכים לשכוח אותו ולא להפוך אותו לדגל היחיד בשאלת יוקנעם. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי. אני מבקש להביא בחשבון שמדובר בדקה. יש קצת גמישות, אבל – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי. אני רוצה להתייחס במשפט למה שאמר חבר הכנסת מנע.

דוד מנע (הליכוד):

סליחה, אדוני היושב-ראש, הוא לא יכול לעשות זאת. הוא צריך להתייחס להצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי.

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, אני אסביר לו מה הוא יכול לעשות.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

חבר הכנסת מנע, אתה לא יושב-ראש לשכת התעסוקה עכשיו. אתה חבר כנסת ויש יושב-ראש והוא מנהל את הישיבה, עם כל הכבוד לך. תרשה ליושב-ראש לנהל את הישיבה ותפסיק לקפוץ.

דוד מנע (הליכוד):

אתה לא בכפר-שלם עכשיו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד מנע, חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני בטוח שאנחנו נסיים זאת בהסכמה, כי כולם רוצים את טובתה של יוקנעם. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, כאן התקנון מדויק מאוד.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני חבר כנסת ותיק. אני מכיר את התקנון, אדוני היושב-ראש. אנא ממך, תרשה לי לדבר.

היו"ר ש' וייס:

אני ארשה לך. אתה מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי. אתה צריך להסביר במשך דקה מדוע אתה מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת ביבי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני מודה ליושב-ראש. אחת הבעיות המרכזיות שהביאו אותנו למצב שנוצר ביוקנעם, באור-עקיבא ובמקומות אחרים, היא בכך שהממשלה, ממשלת הליכוד – זו שירדה מהשלטון, ואולי כמה חברי כנסת עדיין לא התרגלו לכך, וביניהם גם חבר הכנסת מנע – השקיעה את כל הכספים בהתנחלויות, בשטחים, בוילות עם גגות אדומים. אותו חבר כנסת מנע שעלה על הבמה ודיבר הוא חלק מאותה מפלגה גדולה שירדה מהשלטון. אתם ירדתם בגלל שינוי סדרי עדיפויות, בגלל השקעה במקומות שלא היה צריך להשקיע בהם.

יוקנעם, ולא רק יוקנעם, אור-עקיבא ומקומות נוספים – – –

היו"ר ש' וייס:

סיימת. כבר עברו שתי דקות.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

תרשה לי לסיים. יוקנעם ומקומות נוספים צריכים היו להיות מזמן במפת ערי הפיתוח בסיווג א'. הסיווגים היו צריכים להיות לפי נתונים סוציו-אקונומיים, ולא לפי נתונים שלוחצים מכאן – או פוליטיים של מתנחלים, של ראשי יש"ע ואחרים. אתה והממשלה שלך הובלתם זאת, והגיע הזמן שתשבו היכן שאתם יושבים. אני מאחל לכם לשבת הרבה מאוד שנים בכיסאות של האופוזיציה, כי אתם הדמגוגים הכי גדולים.

דוד מנע (הליכוד):

אתם לא תגיעו לקרסוליים של הממשלה הקודמת. אתם תעבירו כספים לקופת-חולים, לשם תעבירו כסף. סדרי עדיפויות.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה עצמך חבר קופת-חולים, חבר הכנסת מנע.

לכן אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי מסדר-היום.

דוד מנע (הליכוד):

למה הפסקתם את הבנייה בנצרת, בכרמיאל? סדרי עדיפויות.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

דמגוג גדול. מה שנשאר לך עכשיו זה רק לשבת ולדאוג. אני מאחל לך הרבה שנים לשבת. בגלל אנשים כמוך יוקנעם הגיעה למה שהגיעה. טוב שאתם יושבים באופוזיציה. אני מאחל לכם לפחות 20 שנים באופוזיציה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, סיימנו. תודה רבה.

חבר הכנסת אפרים סנה, אתה רצית להציע הצעה אחרת. יש לך אפשרות להציע הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת גדעון שגיא.

אפרים סנה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אנחנו צריכים להיות מעשיים, כי הבעיה שעלתה היום היא בעיה מעשית מאוד. נכון הוא שהפתרון הקונקרטי לבעיית "סולתם" נעוץ בשאלת "השולף": האם יקבל המפעל את המכרז הזה, את העבודה הזאת, או לא. ככל הידוע לי, הנושא הזה נדון בעבר בוועדת החוץ והביטחון. השאלה של אופי ההחלטה היא בעיקר משיקולים מקצועיים-ביטחוניים. הרושם היה, שההחלטה תיפול לכיוון החיובי, וכרגע, מהתקשורת, הרושם הוא שההחלטה היא בכיוון השלילי.

לפי דעתי, היות שמדובר פה בדבר דחוף מאוד, גם נאמר לי היום על-ידי אחד מבכירי "כור" שקבלת תחילת עבודת "השולף" תפתור את מרבית בעיות "סולתם", אני מציע להעביר את הנושא, בגלל האופי של ההחלטה – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, אתה יכול על-פי התקנון להציע רק להסיר מסדר-היום.

אפרים סנה (העבודה):

— — — להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

לא. אני רוצה להסביר. קודם כול, תודה רבה. אסביר את הצד התקנוני. חברי הכנסת, בעלי ההצעה יכולים להציע רק דיון במליאה. השר יכול להציע להסיר או לקיים דיון במליאה או להעביר לאחת הוועדות. חברי כנסת יכולים שלא להסכים להעביר לוועדה שהשר הציע, הם מציעים ועדה אחרת, ואז אנחנו מביאים זאת לוועדת הכנסת הקובעת את הוועדה. מכיוון שכאן הציע השר להעביר לוועדה, נותרה תקנונית רק האפשרות להסיר. לכן, חבר הכנסת אפרים סנה יכול רק להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שגיא; לומר את מה שיש לו לומר ולהציע להסיר. אני פשוט מסביר את התקנון, מבחינה תקנונית. עם זאת, אנחנו — — —

אפרים סנה (העבודה):

אולי השר יסכים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

לא. תקנונית היית צריך לקום ולהציע להסיר ואחר כך לומר מה שיש עם לברך. את מה שיש עם לברך אמרת. זה הסדר. יש פה כללי משחק.

דוד מנע (הליכוד):

אני רוצה להציע.

היו"ר ש' וייס:

כבר אי-אפשר להציע. ועדה אחרת כבר הציעו. די בכך שמציע אחד מציע ועדה אחרת ונסתיים הדיון. אין מה להציע. סליחה, חבר הכנסת מנע, הצעה לוועדה אחרת לא מנמקים. די בכך שחבר כנסת אחד אומר: ועדה אחרת, זה עובר לוועדת הכנסת. סליחה על שאני קצת מדריך את חברי הכנסת החדשים, לפעמים גם את הוותיקים; תקבלו זאת ברוח טובה. תודה רבה.

אם כן, יש לפנינו מצב תקנוני כזה. אני שואל קודם כול את חבר הכנסת יגאל ביבי, שאיננו נוכח, האם הוא מסכים להעביר לוועדה? אני מניח שכן. אני שואל את חבר הכנסת גדעון שגיא, האם הוא מסכים להצעת השר להעביר לוועדה?

גדעון שגיא (העבודה):

אני יכול להשיב?

היו"ר ש' וייס:

לא. רק להגיד "כן" או "לא".

גדעון שגיא (העבודה):

כן, כמובן בניגוד לחבר הכנסת יגאל ביבי, שאינו נוכח כאן.

היו"ר ש' וייס:

אני שואל עכשיו את חבר הכנסת דוד מנע, האם הוא מסכים להעביר את הצעתו לוועדה?

דוד מנע (הליכוד):

כן.

היו"ר ש' וייס:

הנושא עובר לוועדת הכנסת, מבחינת התקנון, והיא תכריע בין ההצעה של שר התעשייה והמסחר – לוועדת הכספים, לבין הצעות אחרות, כגון ועדת העבודה והרווחה.

דוד מנע (הליכוד):

אפשר להציע ועדה משותפת?

היו"ר ש' וייס:

בוועדת הכנסת יתקיים הדיון. זה מחוץ לתחום הסמכות שלנו.

מכיוון שלכל שלוש ההצעות יש גם הצעה להסיר, אנחנו מצביעים עכשיו בעד או נגד על כל אחת לחוד.

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי לוועדה, אני עוד לא קובע לאיזו ועדה – יצביע. מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – רוב ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' ביבי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ההצעה הוסרה. אני משער שזאת מפאת הסיבה שהחבר איננו.

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת גדעון שגיא לוועדה – יצביע. מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – מיעוט ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ג' שגיא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ההצעה עברה לוועדה. איזו ועדה? – כבר הסברתי איפה יתקיים הדיון.

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת דוד מנע לוועדה – יצביע. מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 6 ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ד' מנע בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

בעד – חמישה, נגד – שישה, ההצעה לא עברה לוועדה. תודה רבה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

זה משום שהוא נוכח.

דוד מנע (הליכוד):

כך אתם דואגים לפועלים של "סולתם". בוש וחרפה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, סליחה, אני, כיושב-ראש הכנסת, לא רציתי פה להתערב, כי כבר אתמול העירו לי, שאני לא צריך להעיר. אני יכול מדי פעם להעיר. מה שקרה – קרה. אני, אגב, סבור, שבגלל הגישה המאוד-קונסטרוקטיבית של שר התעשייה והמסחר ובגלל גודל העניין כדאי היה להעביר את כל ההצעות לוועדה, אבל אתם – — —

דוד מנע (הליכוד):

אתם דואגים לפועלים, בושה וחרפה.

היו"ר ש' וייס:

הצעתנו של חבר הכנסת גדעון שגיא תועבר לטיפול של אחת מן הוועדות לפי הפרוצדורה שהזכרתי.
תודה לכם שוב.

אנחנו עוברים עכשיו למזכיר הכנסת, רשום לפני שיש לו הודעה למסור. אני מבין שאין הודעה.

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע על כך שהישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ביום שני, ד' מנחם אב
התשנ"ב, 3 באוגוסט 1992. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:00.